

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta ja opintolainavähennyksen edellyttämiksi muutoksiksi verolainsäädäntöön

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia, tuloverolakia, verotusmenettelystä annettua lakia sekä verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettua lakia.

Ehdotuksen mukaan opintotuen riittävyysparantamiseksi ja kannustavuuden lisäämiseksi asumislisää myönnettäessä huomioon otettavien asumismenojen ja korkeakouluopiskelijoille myönnettävän opintolainan valtioneuvoston määrää korotetaan ja korkeakoulututkinnon määrääjässä suorittaneelle voidaan myöntää oikeus verosta tehtävään opintolainavähennykseen.

Asumislisää myönnettäessä huomioon otettava asumismenojen enimmäismäärä ehdotetaan korotettavaksi 252 euroon. Korkeakouluopiskelijoiden opintolainan valtioneuvoston määrää ehdotetaan korotettavaksi nykyisestä 220 eurosta 300 euroon kuukaudessa. Ulkomailla opiskelevien korkeakouluopiskelijoiden valtioneuvoston määrää ehdotetaan korotettavaksi 360 eurosta 440 euroon kuukaudessa.

Opintolainavähennykseen olisi oikeutettu

korkeakoulututkinnon laissa säädetyssä määrääjässä suorittanut verovelvollinen. Opintolainavähennys olisi 30 prosenttia korkeakouluopintojen aikana kertyneen opintolainan 2 500 euroa ylittävästä määrästä. Vähennykselle ehdotetaan säädettäväksi enimmäismäärä, joka vastaisi tutkinnon laajuuden perusteella laskettua lainamäärää. Vähennys tehtäisiin suoraan verosta enintään tutkinnon suorittamisvuotta seuraavan kymmenen vuoden aikana. Kansaneläkelaitos ratkaisisi verovelvollisen oikeuden opintolainavähennykseen ja vähennyksen enimmäismäärän. Vähennys toimeenpantaisiin verotuksessa verovelvollisen vuosittain maksamien opintolainan lyhennysten perusteella.

Lisäksi korkeakouluopintoihin oikeuttavaa opintotukiaikaa koskevat säännökset ehdotetaan yhtenäistettäväksi.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2005. Asumislisää myönnettäessä huomioon otettavien asumismenojen määrän korotusta sovellettaisiin kuitenkin vasta 1 päivästä marraskuuta 2005.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	4
1. Johdanto	4
2. Nykytila.....	4
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
Korkeakouluopintoihin myönnettävä opintotuki	4
Korkeakouluopintojen opintotukeen oikeuttava aika	5
Yliopistojen uusi tutkintorakenne ja opintojen mitoitus.....	6
Ammattikorkeakoulututkinnot	7
2.2. Kansainvälinen kehitys.....	8
Suomen ja eräiden Euroopan maiden opintotukien vertailua.....	8
Alankomaat	8
Itävalta	9
Norja	9
Ruotsi	9
Saksa	9
Tanska.....	10
2.3. Nykytilan arviointia	10
Opintotuen riittävyys ja kannustavuus.....	10
Opintojen kesto ja opintotukikuukausien käyttö.....	11
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	12
3.1. Tavoitteet	12
Opintotuen kannustavuuden kehittäminen	12
Tutkintojen uudistamisen vaikutus tukiaikoihin	13
3.2. Eräitä toteuttamisvaihtoehtoja	13
Stipendimalli.....	13
Verotukimallin toteuttamisvaihtoehtoja.....	13
3.3. Keskeiset ehdotukset.....	14
Opintolainan valtiontakauksen korottaminen	14
Opintolainavähennys	14
Vähennykseen oikeutetut	14
Vähennystä laskettaessa huomioonotettava lainamäärä.....	15
Opintolainavähennyksen päätöksentekomenettely.....	16
Opintolainavähennyksen toimeenpano verotuksessa	16
Opintotukeen oikeuttava tukiaika.....	17
Yliopistotutkintojen enimmäistukiaika	17
Ammattikorkeakoulututkintojen enimmäistukiaika.....	18
Opintotukiajan pidentämisperusteiden muuttuminen	18
Asumislisässä huomioonotettavien asumismenojen rajan korottaminen	18
4. Esityksen vaikutukset.....	18
4.1. Taloudelliset vaikutukset.....	18
Vaikutukset opiskelijan ja opintovelallisen talouteen	18
Eräitä esimerkkejä opintolainavähennyksestä.....	19

Opintotukiajan pidentämisperusteiden muuttamisen vaikutukset opiskelijan talouteen	19
Valtiontaloudelliset vaikutukset	20
4.2. Vaikutukset viranomaisten ja pankkien toimintaan	21
4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	21
5. Asian valmistelu	21
5.1. Asian valmisteluvaiheet ja aineisto.....	21
5.2. Lausunnot ja niiden huomioonottaminen.....	22
6. Riippuvuus muista esityksistä.....	23
YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT	24
1. Lakiehdotusten perustelut.....	24
1.1. Opintotukilaki	24
1.2. Tuloverolaki	28
1.3. Laki verotusmenettelystä	32
1.4. Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta.....	33
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	33
3. Voimaantulo	33
4. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	33
LAKIEHDOTUKSET	35
opintotukilain muuttamisesta	35
tuloverolain muuttamisesta.....	40
verotusmenettelystä annetun lain 16 ja 65 §:n muuttamisesta	42
verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain muuttamisesta	43
LIITE	44
RINNAKKAISTEKSTIT	44
opintotukilain muuttamisesta	44
tuloverolain muuttamisesta.....	55
verotusmenettelystä annetun lain 16 ja 65 §:n muuttamisesta	59

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Hallitus on asettanut tavoitteeksi opiskeluaikojen lyhentämisen, jolla vastattaisiin osaltaan työmarkkinoilla tapahtuvaan työikäisen väestön poistumiseen työmarkkinoilta ja nopeutettaisiin koulutuksesta työelämään siirtymistä. Opiskelun sujuvuuteen ja opintoaikoihin vaikuttavat olennaisesti opiskelijoiden opintososiaalinen asema ja opintotuki, jonka kannustavuuden ja riittävyuden kohentaminen on noussut tässä yhteydessä tarpeelliseksi. Hallitusohjelman mukaan opiskelijoiden opintososiaalista asemaa kohennetaan, jotta täysipäiväinen ja suunnitelmallinen opiskelu on mahdollista ja opiskeluaikat lyhenevät.

Opintotuen tasoa on parannettu vuosina 1992 ja 1994 toteutetun opintotukiudistuksen jälkeen korottamalla 1 päivästä elokuuta 2000 lukien asumislisän korvaavuusprosenttia. Tuki on tasoltaan muilta osin sama kuin vuonna 1995, jolloin tuen tasoa leikattiin.

Opintotuen on selvitysten perusteella arvioitu olevan perusrakenteeltaan toimiva. Yksi keskeisimmistä ongelmista on opintolainan käytön vähäisyys, mikä heikentää opintotuen riittävyttä. Opiskelijoiden toimeentulo perustuu rahamuotoisen tuen lisäksi merkittävässä määrin työtuloihin. Työssäkäynnin on todettu hidastavan opintojen edistymistä.

Opintotukea ja opiskelijoiden opintososiaalista asemaa käsittelevän selvitysmies Eero Kurrin toimenpideohjelman (opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:28) perusteella on päädytty siihen, että opintotuen kannustavuutta ja riittävyttä tulisi ensisijaisesti parantaa opintolainajärjestelmää kehittämällä. Opintolainan valtioneukausen määrän korotuksen ja verotuksen opintolainavähennyksen toivotaan edistävän tavoitteellista opiskelua ja valmistumista kohtuullisessa ajassa. Uudesta etuudesta säädetäisiin opintotukilaissa ja verolainsäädännön osalta tuloveroissa, verotusmenettelyä annetuissa laissa sekä verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetuissa laissa.

Opintotukilainsäädännössä tulee ottaa huomioon myös lukuvuoden 2005–2006 alusta voimaan tulevat muutokset korkeakoulujen tutkinnoissa ja tutkintorakenteessa sekä

muutokset opetuksen järjestämisessä opintojen uuden mitoituksen perusteella. Lähtökohdana on yhtenäistää tukiajan mitoitusperusteita korkeakoulusektorilla. Lisäksi opintotukeen oikeuttavaa aikaa koskevia säännöksiä on tarpeen tarkistaa erityisesti säädösten osalta perustuslain edellyttämällä tavalla.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Korkeakouluopintoihin myönnettävä opintotuki

Pääasiallinen opiskelun tukimuoto on opintotukilain (65/1994) ja opintotukiasetuksen (260/1994) mukainen opintotuki, joka koostuu valtion varoista maksettavasta opintorahasta ja asumislisästä sekä valtioneukauksesta opintolainaan. Opintotukietuuksista säädetään opintotukilain 2 §:ssä.

Korkeakouluopintoihin myönnettävän tuen enimmäismäärä on 650,56 euroa kuukaudessa, josta opintoraha on 259,01 euroa ja asumislisä 171,55 euroa kuukautta kohti. Valtioneukausen määrästä säädetään lain 16 §:ssä. Opintolainan valtioneukausen määrä tukikuukautta kohden on 18 vuotta täytäneellä 220 euroa ja aikuiskoulutustukea saavalla 310 euroa. Jos hakija on alle 18-vuotias, takaus myönnetään 160 euron suuruisena. Oikeus korkeampaan valtioneukaukseen alkaa sen kuukauden alusta, jona opiskelija täyttää 18 vuotta. Ulkomailla opiskelevan opintolainan valtioneukausen määrä on 360 euroa tukikuukautta kohden.

Valtioneukausen määrää korotetaan niinä lukukausina, jolloin opiskelija saa opintotukea, sillä opintolainan lisäyksellä, jonka luotolaitos antaa opiskelijalle lukuvuoden aikana erääntyvän opintolainan koron maksamiseksi. Korot lisätään puolivuositain opintolainan pääomaan siltä osin kuin korko ylittää yhden prosentin lainapääomasta niinä lukukausina, joilta lainansaaja saa opintotukea, sekä välittömästi tällaista lukuvuotta seuraavana lukukautena.

Lisäksi opiskelijoita tuetaan verotuksen kautta. Verovelvollisella on oikeus vähentää

tuloverolain (1535/1992) 58 §:n mukaan pääomatuloistaan velkojensa korot, jos velka on valtion tai Ahvenanmaan maakuntahallituksen takaama opintovelka. Ellei verovelvollisella ole pääomatuloja tai niiden määrä on vähennyskelpoisia korkoja pienempi, pääomatulon tuloveroprosentin mukainen osuus koroista vähennetään ansiotuloista määrättävistä veroista alijäämähyvityksenä. Lisäksi kunnallisverotuksessa myönnetään opintorahavähennys opintorahan perusteella. Opintotukilain mukainen asumislisä ja korkoavustus ovat lisäksi verovapaita suorituksia.

Korkeakouluissa on opintotukitehtäviä varten opintotukilautakunta, jonka tehtävistä säädetään lain 9 a §:ssä. Opintotukilautakunnan tehtävänä on seurata opintojen edistymistä ja antaa oma-aloitteisesti taikka Kansaneläkelaitoksen tai opiskelijan pyynnöstä lausunto opintojen edistymisestä, määritellä kesäaikana harjoitettavien opintojen ja ulkomailla harjoitettavien opintojen riittävä laajuus ja antaa yksittäistapauksissa lausunto Kansaneläkelaitokselle.

Jos opinnot eivät ole edistyneet riittävästi, opintotukilautakunnan on kuultava opiskelijaa ennen lausunnon antamista.

Korkeakouluopintojen opintotukeen oikeuttava aika

Korkeakouluopintojen opintotukeen oikeuttavasta ajasta säädetään opintotukilain 7 §:n 2 momentissa. Opintotukea myönnetään päätoimisten opintojen ajaksi. Korkeakouluopiskelua varten opintotukea voi saada yhteensä enintään 70 kuukaudeksi. Yhden ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamista varten opintotukea voi saada kuitenkin enintään 55 kuukaudeksi. Opetusministeriön päätöksellä voidaan pidentää erityisen laajaa työmäärää edellyttävän ylemmän korkeakoulututkinnon tai koulutusohjelman opintotuen enimmäisaikaa. Tämän säännöksen nojalla on annettu opetusministeriön asetus (257/2003) ylemmän korkeakoulututkinnon opintotuen enimmäisajasta ja sen pidentämisen perusteista. Asetuksen mukaan opintotuen enimmäisaika on 65 kuukautta eläinlääketieteen lisensiaatin ja lääketieteen lisensiaatin tutkintoa varten sekä ylemmän korkeakoulu-

tutkintoa varten, kun pääaine tai aineryhmä, johon pääaine kuuluu, on Aasian ja Afrikan kielet ja kulttuurit. Opintotuen enimmäisaika on asetuksen mukaan 60 kuukautta arkkitehdin, diplomi-insinöörin, kuvataiteen maisterin, maisema-arkkitehdin, musiikin maisterin ja psykologian maisterin tutkintoa varten. Ylempää korkeakoulututkintoa lyhyempää koulutusta varten opintotukeen oikeuttavan enimmäisajan vahvistaa opetusministeriö. Opetusministeriö on antanut seuraavat päätökset:

- opetusministeriön päätös opintotukeen oikeuttavan enimmäisajan vahvistamisesta ylempää korkeakoulututkintoa lyhyempää koulutusta varten (opetusministeriön D:116/011/1994),

- opetusministeriön päätös opintotuen enimmäisajasta varanotaarin tutkinnosta oikeusnotaarin tutkintoon siirryttäessä (opetusministeriön D:21/011/1997) sekä

- opetusministeriön päätös opintotukeen oikeuttavan enimmäisajan vahvistamisesta ammattikorkeakouluopintoja varten (opetusministeriön D:9/011/1997).

Opintotukeen oikeuttavan enimmäisajan vahvistamisesta ammattikorkeakouluopintoja varten annetun opetusministeriön päätöksen (9/011/1997) mukaan opintotuen enimmäisaika on 45 kuukautta, kun tutkinnon laajuus on 140 opintoviikkoa, 50 kuukautta, kun tutkinnon laajuus on 160 opintoviikkoa ja 55 kuukautta, kun tutkinnon laajuus on 180 kuukautta. Enimmäisajan mitoitus perustuu siihen, että ammattikorkeakouluissa noudatettiin aluksi monilla aloilla kymmenen kuukauden lukuvuoden mitoitus.

Opintotukilain 7 a §:ssä säädetään ylempää korkeakoulututkintoa varten myönnettävän opintotuen enimmäisajan pidentämisestä. Opiskelijalle, joka on saanut opintotukea yhden ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamista varten vahvistetun enimmäisajan, voidaan vielä myöntää opintotuki opiskelun jäljellä olevaksi ajaksi, kuitenkin enintään yhdeksäksi kuukaudeksi. Edellytyksenä on, että opiskelija osoittaa opintojen viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä. Pidentämisestä voidaan kuitenkin myöntää vain, jos tutkinnon suorittamisen arvioidaan edellyttävän päätoimista opiskelua enintään yhden lu-

kuvuoden ajan. Pidennystä ei myönnetä opiskelijalle, jolle on jo myönnetty opintotukea 70 kuukaudeksi. Opetusministeriö voi antaa asiasta tarkempia määräyksiä. Enimmäisajan pidentämisen perusteista säädetään tarkemmin edellä mainitussa opetusministeriön asetuksessa ylemmän korkeakoulututkinnon opintotuen enimmäisajasta ja sen pidentämisen perusteista. Asetuksen mukaan opintotuen enimmäisajan pidentämistä opintotukilain 7 a §:ssä tarkoitettussa tapauksessa haetaan opintotukilautakunnalta.

Hakemukseen on liitettävä lääkärintodistus tai muu riittävä selvitys siitä, että pidentämiseen on edellytys. Jäljellä olevien opintojen laajuudesta on esitettävä tiedekunnan, osaston tai opetusta antavan laitoksen vahvistama selvitys sekä opintosuunnitelma. Keskenäisestä loppuystä on esitettävä työn ohjaajan lausunto työn vaiheesta ja jäljellä olevasta työmäärästä. Opintojen voidaan katsoa olevan suoritettavissa enintään yhden lukuvuoden aikana, jos opiskelija esittää opintosuunnitelman, jonka mukaan tutkinto on mahdollista suorittaa lukuvuoden aikana, ja selvityksen siitä, että tutkinnosta puuttuvien opintojen laajuus on enintään 40 opintoviikkoa.

Yliopistojen uusi tutkintorakenne ja opintojen mitoitus

Yliopistojen tutkinnoista säädetään yliopistolaisissa (645/1997). Yliopistojen perustutkintorakenne on uudistettu lailla yliopistolain muuttamisesta (715/2004). Syyslukukauden 2005 alusta lukien ylempään korkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen pohjana on alempi korkeakoulututkinto tai sitä tasoltaan vastaava koulutus, jollei valtioneuvoston asetuksella säädetä, että koulutuksen pohjana ovat lukio-opinnot tai niitä tasoltaan vastaava koulutus.

Yliopistolain 7 §:n 3 momentin ja 9 §:n 3 momentin nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa yliopistojen tutkinnoista (794/2004), jäljempänä tutkintoasetus, säädetään alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon tavoitteista, laajuudesta ja rakenteesta.

Tutkintoasetus tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2005. Tutkintoasetuksella kumotaan nykyiset 20 yliopistojen tutkintoja koskevaa asetusta. Tutkintoasetuksessa säädetään

alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon tavoitteista, laajuudesta ja rakenteesta ja muilta osin se koostuu pääosin nykyisten tutkintoasetusten säännöksistä. Opiskelijalla, joka tutkintoasetuksen voimaan tullessa opiskelee 29 §:ssä kumottujen asetusten mukaista tutkintoa varten, on yliopistolain muuttamisesta annetun lain (715/2004) siirtymäsäännösten mukaisesti oikeus siirtyä opiskelemaan tämän asetuksen mukaan taikka jatkaa opintojaan kumottujen asetusten mukaan.

Opiskelija voi lukea hyväkseen kumottujen asetusten mukaisiin opintoihin sisältyneet opintosuorituksensa tämän asetuksen mukaista tutkintoa varten yliopiston määräämällä tavalla. Tutkintojen mitoitusperuste muuttuu opintoviikosta opintopisteeksi. Yliopiston on järjestettävä uuden tutkintoasetuksen 8 §:n mukaan 180 opintopisteen laajuiseen alempaan korkeakoulututkintoon johtava koulutus siten, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon päätoimisesti opiskellen kolmessa lukuvuodessa. Poikkeuksena on 210 opintopisteen laajuinen kuvataiteen kandidaatin tutkintoon vaadittava koulutus, jonka tavoitteellinen suorittamisaika on kolme ja puoli lukuvuotta. Tutkintoasetuksen 13 §:ssä säädetään ylempään korkeakoulututkintoon johtavien opintojen laajuuksista. Pykälän mukaan alemman korkeakoulututkinnon tai vastaavantasoisien koulutuksen pohjalta ylempään korkeakoulututkintoon johtavien opintojen laajuus voi vaihdella 90 opintopisteestä 180 opintopisteeseen ja koulutuksen kesto kahdesta lukuvuodesta kolmeen lukuvuoteen. Tällöin mitoitukseltaan 300 opintopisteen laajuiset ylempään korkeakoulututkintoon tähtäävät opinnot tulee järjestää siten, että opinnot on suoritettavissa viidessä lukuvuodessa. Psykologian maisterin, musiikin maisterin sekä kuvataiteen maisterin tutkintoon tähtäävät opinnot, joiden laajuus on yhteensä 330 opintopistettä, tulee järjestää siten, että tutkinnon voi suorittaa viidessä ja puolessa lukuvuodessa.

Laajuudeltaan 360 opintopisteen laajuisten eläinlääketieteen lisensiaatin ja lääketieteen lisensiaatin tutkintojen opinnot tulee puolestaan järjestää siten, että tutkinnon voi suorittaa kuudessa lukuvuodessa. Asetuksen 14 §:ssä säädetään ilman koulutukseen kuuluvaa alempaa korkeakoulututkintoa ylempään korkeakoulututkintoa johtavan koulu-

tuksen järjestämisestä ja laajuudesta. Pykälän perusteella lääketieteen lisensiaatin tutkintoon vaadittavat opinnot tulee järjestää siten, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon päätoimisesti opiskellen kuudessa lukuvuodessa. Hammaslääketieteen lisensiaatin tutkintoon vaadittavat opinnot on järjestettävä siten, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon päätoimisesti opiskellen viidessä lukuvuodessa. Yliopistotutkintojen tavoitteelliset suorittamisaajat ehdotetaan säädettäväksi lain tasolla samanaikaisesti tämän esityksen kanssa annettavassa hallituksen esityksessä (12/2005) laiksi yliopistolain muuttamisesta. Tavoitteelliset ajat eivät muutu nykyisistä tavoitteellisista ajoista.

Hallitusohjelman mukaan opetusministeriön tuli laatia toimenpideohjelma, jolla edistetään tutkinnon suorittamista tavoiteajassa. Tässä tarkoituksessa opetusministeriössä on laadittu toimenpideohjelma korkeakouluopintojen nopeuttamiseksi. Ohjelman esitykset lähtevät siitä, että tutkinto-opiskelun reunaehdot on tarkistettava, jotta hallitusohjelmassa asetetut tavoitteet työllisyyden parantamiseksi ja korkeasti koulutetun työvoiman saatavuuden turvaamiseksi toteutuvat. Tavoitteena on joustava tutkintorakenne, joka mahdollistaa yliopisto-opintojen aloittamisen erilaisilla koulutustaustoilla ja että yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa tutkinnon suorittaneet siirtyisivät nykyistä nuorempina sellaisiin tehtäviin, joissa edellytetään korkeakoulututkinnon tuottamaa osaamista. Yliopisto-opiskelun tehostamiseen tähtäävien toimien tavoitteena on, että vuosittain suoritettavien yliopistotutkintojen määrä kasvaisi 3 000:lla. Ammattikorkeakouluopiskelun tehostumista tapahtuisi siten, että tutkinnon suorittaneiden määrä kasvaisi vuosittain 2 500:lla. Merkittävässä määrin opintojen tehostumisesta saavutetaan jo käynnistyneillä tutkintojen ja opiskelun kehittämistoimilla.

Opiskeluaikojen lyhentämiseksi laaditussa toimenpideohjelmassa edellytetään muutoksia yliopistolakiin. Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa eduskunnalle annettavassa hallituksen esityksessä laiksi yliopistolain muuttamisesta ehdotetaan yliopistolakiin otettavaksi säännökset alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavia opintoja harjoittavan opiskelijan opiskeluoikeudesta.

Ammattikorkeakoulututkinnot

Ammattikorkeakoulututkintojen perusteista säädetään ammattikorkeakoululain (351/2003) 18 §:ssä, jonka mukaan ammattikorkeakoulututkinnoista, tutkintotavoitteista ja opintojen rakenteesta sekä muista opintojen perusteista säädetään valtioneuvoston asetuksella ja määrätään sen nojalla ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä. Vuoden 2005 alusta lukien voimaan tulevan ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen (497/2004) 5 §:n mukaan yhden lukuvuoden opintojen suorittamiseen keskimäärin vaadittava työpanos vastaa 60 opintopistettä. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen laajuus on 180, 210 tai 240 opintopistettä. Erityisestä syystä opetusministeriö voi vahvistaa opintojen laajuuden 240 opintopistettä laajemmaksi.

Koulutusohjelman opetussuunnitelmassa opintoviikkoina määrätyt opintojaksojen laajuudet muutetaan opintopisteiksi viimeistään 1 päivänä elokuuta 2005. Ammattikorkeakoulututkintojen lisäksi ammattikorkeakouluissa on mahdollisuus suorittaa ammattikorkeakoulun jatkotutkintojen kokeilusta annetun lain (645/2001) mukaisia jatkotutkintoja. Hallituksen esitys ammattikorkeakoulujen jatkotutkintojärjestelmän vakinaistamisesta 1 päivästä elokuuta 2005 lukien annetaan eduskunnalle keväätistuntokaudella.

Ammattikorkeakoululain 24 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus suorittaa ammattikorkeakoulututkintoon johtavat opinnot asianomaisen koulutusohjelman ja sen opetussuunnitelmien sekä ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä määrättyjen perusteiden mukaisesti. Kokopäiväopiskelijan on suoritettava edellä tarkoitettujen opintojen viimeistään yhtä vuotta niiden laajuutta pitemmässä ajassa. Opiskelija voi tekemänsä poissaoloilmoituksen perusteella olla poissa yhteensä kahden lukuvuoden ajan. Tätä aikaa ei lasketa opintojen enimmäisaikaan. Muun opiskelijan 1 momentissa tarkoitettujen opintojen enimmäisajan perusteista määrätään ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä. Edelleen lain 25 §:n mukaan opiskelija, joka ei ole ilmoittautunut 23 §:ssä säädetyllä tavalla, menettää opiskeluoikeutensa. Jos tällainen opiskelija haluaa myöhemmin aloittaa opintonsa tai jat-

kaa niitä, hänen on haettava ammattikorkeakoululta uudelleen opiskeluoikeutta. Opiskelija, joka ei ole suorittanut opintojaan 24 §:n 2 momentissa säädetyssä ajassa, menettää opiskeluoikeutensa, jollei ammattikorkeakoulu erityisestä syystä myönnä hänelle lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen. Opiskelija voi hakea ammattikorkeakoulun hallitukselta kirjallisesti oikaisua opiskeluoikeuden menettämistä koskevaan päätökseen.

2.2. Kansainvälinen kehitys

Suomen ja eräiden Euroopan maiden opintotukien vertailua

Pohjoismaissa opiskeluun kannustetaan opiskelijalle itselleen maksettavalla opintotuella. Opintotuki on lainapainotteinen Ruotsissa ja Norjassa ja opintorahapainotteinen Tanskassa ja Suomessa. Islannissa tuki on kokonaan lainaa. Vain Suomessa opintolainaa on pankkilainaa.

Norjassa tutkinnon ripeää suorittamista ja lainan käyttöä pyritään edistämään järjestelmällä, jossa tavoiteajassa valmistuneen opiskelijan nostama laina muuttuu osittain opintorahaksi. Samantyyppinen järjestelmä on käytössä myös Alankomaissa. Pohjoismaissa ja Alankomaissa otetaan huomioon vain hakijan omat tulot myönnettäessä opintotukea korkeakouluopintoihin. Muissa Euroopan maissa myös vanhempien taloudellinen asema otetaan huomioon tukea myönnettäessä. Useissa Euroopan maissa on tarveharkintaisen opintotuen lisäksi tai vaihtoehdoksi käytössä verovähennyksiä, jotka myönnetään yleensä opiskelijoiden vanhemmille (esimerkiksi Itävalta ja Saksa). Muualla kuin Pohjoismaissa nuorten tuen saamiselle on säädetty ikärajoja. Opintojen päätoimisuus ja riittävä edistyminen ovat keskeisiä tuen saamisen edellytyksiä eurooppalaisissa opintotukijärjestelmissä. Myös tukiaikaa rajoitetaan. Joustot ja niiden perusteet ovat maakohtaisia.

Tällä hetkellä Suomen opintotuki on tasoltaan muiden Euroopan maiden tukiin verrattuna keskitasolla ja Pohjoismaiden alhaisin. Suomen opintotuen ostovoima suhteessa palkansaajan ostovoimaan ei kuitenkaan ratkaisevasti poikkea muiden Pohjoismaiden opintotuen ostovoimasta omassa maassaan ja opiskelijoiden elintaso suhteessa muihin kan-

salaisiin on täten varsin samanlainen Pohjoismaissa. Opiskelijoiden asema opintotuen tason kehityksellä mitattuna ei ole parantunut Suomessa yhtä hyvin kuin muissa Pohjoismaissa. Tämä käy ilmi pohjoismaisen opintotukiviranomaisten yhteistyössä laatimasta selvityksestä, jossa vertailtiin tuen kehitystä ja maksimituen määrää kunkin maan teollisuustyöntekijän palkkaan. Jo 1980-luvun alusta lähtien kootut aikasarjat osoittavat, että systemaattisimmin on kehitetty Tanskan opintotukea. Suomen tuki kehittyi lukuvuonna 1992/93 toteutetun opintotukiuudistuksen yhteydessä, jolloin Suomessa myönnettävä opintotuki oli tasoltaan toiseksi suurin Tanskan jälkeen. Toinen sija menetettiin Norjalle lukuvuonna 1997/98. Ruotsin ja Islannin opintotuen enimmäismäärät ohittivat Suomen myöntämän tuen määrän vuosituhannen vaihteissa.

Opintolainaa käytetään opintojen rahoitukseen Suomessa muita pohjoismaita vähemmän. Opiskelijan kannalta Suomen järjestelmän hyvänä puolena voidaan näin ollen pitää merkittävää opintorahan osuutta, joka vähentää opiskelusta johtuvaa velkarasitusta. Esimerkiksi viisi vuotta (9 kk/lukuvuosi) opiskelevalla suomalaisella korkeakouluopiskelijalla voi kertyä opintolainapääomaa enimmillään noin 10 000 euroa, kun vastaava summa on Tanskassa 14 000, Ruotsissa 24 000, Norjassa 29 000 (10 kk/lukuvuosi) ja Islannissa 44 500 euroa. Nykyisin suomalaisella korkeakouluopiskelijalla on valmistuessaan yliopistosta lainaa keskimäärin noin 6 400 euroa. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneen keskimääräinen laina on 5 700 euroa. Vuosittain korkeakoulututkinnon suorittaneista 40 prosenttia käyttää jossain opintojen vaiheessa opintolainaa.

Alankomaat

Opintotuki koostuu perustuesta (opintoraha ja laina) päätoimisille opiskelijoille sekä vapaaehtoisesta lainaosuudesta, joka on korvattavissa vanhemmille myönnettävällä verovähennyksellä. Lisäksi opiskelija voi saada tarveharkintaista opintorahaa, jota myönnettäessä otetaan huomioon vanhempien tulot.

Perustuen kokonaismäärä on itsenäisesti asuvalla korkeakouluopiskelijalla 716 euroa kuukaudessa. Tukea maksetaan aluksi lainan

muodossa tutkinnon normiajalle, joka on yleensä 4–5 vuotta eli 48 tai 60 kuukautta. Tuki muuttuu opintorahaksi lukuun ottamatta vapaaehtoista lainaosuutta, vasta kun opiskelijan opinnot edistyvät riittävästi. Ensimmäisenä opintovuonna opinnoista tulee suorittaa 50 prosenttia, jotta tuki muuttuu opintorahaksi. Opinnot tulee suorittaa loppuun 10 vuoden kuluessa opintojen aloittamisesta. Ehtona on lisäksi, että opinnot tulee aloittaa ennen 30 vuoden ikää. Normiajan ylittävälle opiskelulle on mahdollista saada opintolainaa. Jos alle 30-vuotias opiskelija ei täytä opintotuen saamisen ehtoja esimerkiksi tukiajan loppumisen, osa-aikaisen opiskelun, ulkomailla opiskelun tai iän vuoksi, voidaan opiskelijan vanhemmalle myöntää verotuksessa tarveharkintainen vähennys verotettava tulosta.

Itävalta

Pääasiallinen tukimuoto on tarveharkintainen opintoraha, joka on yksin asuvalla korkeakouluopiskelijalla 424 euroa kuukaudessa. Tämän tuen saamiseksi opintojen tulee edistyä ja tutkinto tulee suorittaa enintään yhtä vuotta niiden laajuutta pidemmässä ajassa. Tuki on tarkoitettu yhteen korkeakoulututkintoon. Tukea ei myönnetä, jos opiskelija vaihtaa opintoalaa useammin kuin kaksi kertaa, ellei ole perusteltuja syitä. Perheettömän opiskelijan tulee aloittaa opinnot ennen 30 vuoden ikää.

Opintojen päättämiseen tarkoitettua opintorahaa maksetaan lopputyön tekemiseksi rajallinen aika opintojensa ohessa ansiotyössä olleille, jotka haluavat saattaa opintonsa loppuun. Ikäraja on 41 vuotta. Tuen määrä on 500–1 090 euroa työssäkäyntiasteesta riippuen ja sitä voidaan korottaa lasten lukumäärän perusteella.

Suoritusperusteista apurahaa voi puolestaan saada hyvin arvosanoin opinnoissa edistynyt opiskelija vähintään 700 euroa lukuvuodessa. Yliopiston maksaman kannustavan opintorahan saamisen ehtona on opintojen edistyminen keskitasoa paremmin. Tuen määrä on 700–3 600 euroa lukuvuodessa. Opiskelijan vanhemmat ovat tiettyyn tulo- jaan asti oikeutettuja opiskelijan iästä riippuihin verovähennyksiin. Kuukautta kohti vähennys esimerkiksi 19 vuotta täyttäneestä

lapsesta on 145–170 euroa riippuen perheen lasten lukumäärästä. Myös opiskelijalla voi olla oikeus verovähennykseen, jos työskentely liittyy opintoihin ja työtuloja on riittävästi.

Norja

Itsenäisesti asuva korkeakouluopiskelija voi saada lukuvuoden aikana opiskelijan omien tulojen perusteella tarveharkintaista opintotukea kuukaudessa 967 euroa enintään kymmenenä kuukautena. Tuesta 40 prosenttia (387 euroa/kk) voidaan myöntää osittain (25 %) stipendinä riittävien lukuvuosittaisten opintosuoritusten ja tutkinnon suorittamisen perusteella (15 %). Tutkinto tulee olla suoritettu määräajassa. Lainajärjestelmän tarkoituksena on tehostaa opintoja ja lyhentää tutkinnon suorittamisaikaa. Korkeakoulututkintojen tutkintorakenne ja mitoitus uudistettiin kokonaan syyslukukauden 2003 alusta luki-

Ruotsi

Korkeakouluopiskelijan opintotuki koostuu opintorahasta ja -lainasta. Opiskelijan omat tulot otetaan huomioon myönnettäessä tukea täysi-ikäiselle opiskelijalle. Kuukautta kohti tuki on itsenäisesti asuvalla korkeakouluopiskelijalla 814 euroa, josta opintorahan osuus on 280 euroa. Osa-aikaisen opiskelijan tuki määräytyy opiskelun päätoimisuusasteen perusteella (50/75 %). Opintojen on edistytävä, jotta tukea maksetaan. Tulorajat on määritelty opiskeluasteen perusteella siten, että osa-aikaisilla opiskelijoilla ne ovat korkeammat kuin päätoimisesti opiskelevilla.

Saksa

Opintoja tuetaan opintotuella (opintoraha ja -laina) sekä verovähennyksillä. Myönnettäessä tukea korkeakouluopintoihin huomioon otetaan opiskelijan omat ja puolison tulot sekä yleensä myös vanhempien tulot. Opintotuesta 50 prosenttia on opintorahaa (292,5 euroa/kk) ja 50 % (292,5 euroa/kk) opintolainaa, josta ei voi kieltäytyä, jos ottaa opintorahan. Lisäksi itsenäisesti asuville myönnetään asumislisää 197 euroa. Yhteensä itsenäisesti asuva voi saada tukea 782 euroa kuukaudessa. Tuen saaminen edellyttää päätoi-

mista opiskelua ja alle 30 vuoden ikää. Ikäraja on korkeampi mm. perheen perustaneilla opiskelijoilla. Tuen maksamisen jatkamisen edellytyksenä on opintojen riittävä edistyminen, joka kontrolloidaan opintojen neljännen lukukauden lopussa.

Opintolaina myönnetään valtion varoista. Lainan takaisinmaksusta vapautuu osittain (25 % lainasta), jos kuuluu valmistuessaan parhaiten menestyneen 30 prosentin joukkoon. Enintään lainasta tarvitsee maksaa takaisin 10 000 euroa, vaikka nostetun lainan määrä olisi suurempi. Lainan takaisinmaksu-aika on enintään 30 vuotta. Tukiajan päätyttyä on mahdollista saada pankkilainaa yhden vuoden ajan opintojen loppuun saattamiseksi.

Opiskelijan vanhemmat ovat oikeutettuja 18–27-vuotiaiden opiskelevien lasten perusteella tulosta tehtävään verovähennykseen, jonka määrä on 154–179 euroa kuukautta kohti riippuen lasten lukumäärästä. Vaihtoehtoisesti maksetaan lapsilisää. Lisäksi opiskelijan vanhemmat voivat saada tarveharkintaisen verovähennyksen.

Tanska

Opintotuki koostuu opintorahasta ja lainasta, jota myönnettäessä otetaan huomioon opiskelijan omat tulot. Ylempää korkeakoulututkintoa varten tukiaika on 70 kuukautta ja tukea voi saada lukuvuoden aikana kahtena-toista kuukautena. Tuen määrä on itsenäisesti asuvalla korkeakouluopiskelijalla 918 euroa kuukaudessa, josta opintorahan osuus on 607 euroa. Viimeisenä lukuvuotena opiskelija voi saada tuen kaksinkertaisena, jos hänellä on tukiaikaa jäljellä. Korotetun tuen tarkoitus on antaa taloudelliset edellytykset päätoimiselle opiskelulle. Kaksinkertainen tuki on vaihtoehto työssäkäynnille, joka on varsin tyypillistä opintojen loppuvaiheessa ja pitkittää opintoja.

2.3. Nykytilan arviointia

Opintotuen riittävyys ja kannustavuus

Opintotuen riittävyttä parantavia muutoksia opintotukiudistuksen jälkeen ovat vuosina 1997 ja 1998 toteutettu 18 ja 19-vuotiaiden korkeakouluopiskelijoiden ottaminen täyden opintotuen piiriin, opintotuen ja työtuo-

lojen yhteensovitus vuodesta 1998 alkaen sekä asumislisän korvaavuusprosentin korotus 80 prosenttiin vuonna 2000. Opintotukea myönnettäessä käytettäviä opintojen edistymisen seurantakriteerejä ja -menetelmiä on myös kehitetty. Opintotukijärjestelmän tarkoituksena on turvata opiskeluaikainen toimeentulo. Tätä kautta tavoitteena on osaltaan luoda edellytyksiä tehokkaalle opiskelulle. Toimeentulon turvaamisen lisäksi opintotuen avulla pyritään tehostamaan opintoja siten, että korkeakouluopintoihin myönnetään opintotukea rajoitetuksi ajaksi ja opintotuen jatkuvan myöntämisen edellytyksenä on riittävä opintomenestys. Opintojen edistymistä seurataan vuosittain ja tuen myöntäminen voidaan lakkauttaa, jos opiskelija ei opiskele. Tukikuukausien määrään suhteutetun vuositulorajan tarkoituksena on ohjata tuen käyttöä päätoimisiin opintoihin.

Opintotuki ja työtulot on yhteen sovitettu niin, että opiskelijan on mahdollista työskennellä opintojen ohessa varsin joustavasti. Järjestelmä ottaa huomioon yksilölliset tilanteet siten, että tukea voi hakea vain tietyille kuukausille tai tuen maksun voi peruuttaa tai tukea palauttaa, jos työtulot ylittävät tukeen oikeuttavan vuositulorajan. Järjestelmä tukee myös opintojen loppuunsaattamista, koska opintotukea ei peritä takaisin tutkinnon suorittamisen jälkeen ansaittujen tulojen perusteella.

Opintotuen taso ja tuloajat ovat 1990-luvun puolivälin tasolla, vaikka sekä kustannus- että ansiotaso ovat nousseet. Asumislisässä huomioon otettava asumiskustannusten raja (ns. vuokratotto) on jäänyt jälkeen vuokratason noususta siten, että noin 70 prosentilla asumislisää saavista vuokra ylittää huomioon otettavan kustannusrajan. Opiskelijat käyvät työssä parantaakseen toimeentuloaan. Yli puolet korkeakouluopiskelijoista käy opintojen ohessa ansiotyössä, mikä hidastaa valmistumista. Työkokemuksen hankkimisen opintojen ohessa koetaan edistävän myös valmistumisen jälkeistä työelämään sijoittumista.

Kotimaassa tapahtuviin opintoihin myönnettävästä kuukausittaisesta tuen enimmäismäärästä 33,8 prosenttia on lainaa. Opintolaina opintotuen osana korostaa tuen investointiluonnetta. Opintolainan valtioneuvoston mahdollistaa lainan saamisen ilman muita

vakuuksia. Opintolainaa ei kuitenkaan aina mielletä opintotuen osaksi. Opiskelijoiden velkaantuminen alkoi vähentyä 1992 toteutetun opintotukiudistuksen yhteydessä, mikä oli yksi uudistuksen tavoitteista. Velkaantumisen vähenemiseen pyrittiin opintorahan osuutta lisäämällä. Samalla tukiaikaa lyhennettiin. Opintotukiudistuksen toteuttamisen jälkeen 1990-luvun alkupuolella lainaa nosti vain noin 20 prosenttia opiskelijoista korkean korkotason vuoksi. Lainan käyttöhalukkuus on sittemmin kasvanut korkotason alennuttua. Noin 40 prosenttia korkeakouluopiskelijoista ottaa opintojen aikana opintolainaa. Keskimäärin korkeakoulusta valmistuneella oli vuonna 2003 lainaa noin 6 350 euroa, joka on noin puolet mahdollisesta 55 tukivuoden mukaan määräytyvästä lainan enimmäismäärästä. Vastaava summa lukuvuonna 1990–1991 valmistuneilla opintolainapainotteisen tuen aikana opiskelleilla oli 55 756 markkaa (n. 9 400 euroa). Vuonna 2003 yliopistossa tutkinnon suorittaneista 61 prosentilla ei ollut lainaa lainkaan. Ammattikorkeakouluopiskelijat käyttävät opintolainaa opintojen rahoitukseen hieman enemmän kuin yliopisto-opiskelijat. Vuonna 2003 oli ammattikorkeakoulusta valmistuneella keskimäärin opintolainaa 5 700 euroa, mikä on noin 70 prosenttia keskimääräisen neljän opiskeluvuoden perusteella määräytyvästä lainan enimmäismäärästä. Vuonna 2003 ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 58 prosentilla ei ollut lainaa lainkaan. Vuonna 2002 julkaistun kahdeksaa maata käsittävän eurooppalaisen vertailututkimuksen Euro Student. Social and Economic Conditions of Student life in Europe 2000 -raportin mukaan vanhempien tuen osuus opintojen rahoituslähteenä on pienin Suomessa. Myös työssäkäynti opintojen ohessa on Suomessa harvinaisempaa kuin vertailumaissa. Kun suomalainen opiskelija on työssä, työtulojen määrä ja työntekoon käytetty aika on suurempi kuin useimmissa muissa maissa. Tammikuun 2005 lopussa julkaistussa opiskelijatutkimuksessa vuodelta 2003 (Berndtson T. Opiskelijatutkimus 2003. Opiskelijoiden toimeentulo ja toimeentulon ongelmat. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 65, 2004) selviteltiin korkeakouluopiskelijoiden tuloja ja menoja, työssäkäyntiä, asumista, opiskelua ja tulevaisuudenodotuksia vuonna

2003. Tutkimuksen mukaan kaikkien tutkimukseen vastanneiden tulojen mediaani oli 680 euroa kuukaudessa. Perheettömän korkeakouluopiskelijan tärkeimmät tulonlähteet olivat selvityksen mukaan opintoraha ja asumislisä. Työssäkäynti lukukausien aikana täydensi toimeentuloa yli puolella opiskelijoista. Vanhempien tuki on kolmanneksi tärkein toimeentulon lähde ja opintolaina on vasta neljänneksi tärkein opiskelijoiden rahanlähteistä. Kaikkiaan opintolainaa oli nostanut noin 40 prosenttia vastanneista. Opiskelijoiden menoista ylivoimaisesti tärkein on asuminen ja toiseksi tärkein on ruoka, yhteensä näiden välttämättömyysmenojen osuus on noin 60 prosenttia. Opintolainaa ei mielletä selvityksen mukaan opintotuen osaksi, eikä se nykyisessä muodossaan toimi puskurina toimeentulo-ongelmien ehkäisemisessä, koska opiskelijat ovat haluttomia nostamaan sitä. Keskeisimmät syyt selvityksen mukaan ovat muun muassa lainan välttäminen periaatteessa, työtulot ja huoli tulevaisuudesta.

Pankkiyhdistyksen keväällä 2004 tekemässä haastattelututkimuksessa kysyttiin nuorten rahankäytöstä. Vastanneista opiskelijoista vain joka kymmenes (opintoihin rahaa käyttävistä) piti opintolainaa tärkeimpänä opintojensa tulevana rahoituskeinona. Sekä vanhempien rahoituksen että omien säästöjen merkitys opintojen tärkeimpänä rahoituskeinona oli noussut jonkin verran. Korkeakouluopiskelijoista 42 prosentille työssäkäynnillä rahoittaminen on tärkein opintojen rahoitusmuoto.

Opintojen kesto ja opintotukivuokausien käyttö

Taloudellisten syiden ohella myös opiskeluolosuhteilla on todettu olevan merkittävästi vaikutusta opintojen edistymiseen. Pitkät opiskeluajat ovat ongelma lähinnä yliopisto-opintojen kohdalla. Tutkinnon suorittamisajat vaihtelevat koulutusaloittain. Vuonna 2003 ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamisajan mediaani oli kuusi vuotta. Noin 65 prosenttia valmistuu viimeistään seitsemässä vuodessa. Noin 75 prosenttia opiskelijoista on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon 15 vuotta opintojen aloittamisen jälkeen. Opintonsa keskeyttäneitä ja koulutuksen

vaihtajia on näin laskien noin 25 prosenttia. Tutkintojen mediaanisuuritusajat vaihtelevat suuresti koulutusaloittain. Vuonna 2003 mediaanisuuritusajaksi oli teatteri- ja tanssialalla neljä vuotta ja terveystieteissä neljä ja puoli vuotta. Viidessä vuodessa tutkinto suoritettiin kasvatustieteissä. Pisimmät opinnot olivat arkkitehdeillä, jotka suorittivat tutkintonsa yhdentoista vuoden mediaaniajassa. Seitsemän tai seitsemän ja puolen vuoden mediaaniaika oli teologisella, humanistisella sekä eläinlääketieteen ja musiikin alalla. Kuuden tai kuuden ja puolen vuoden mediaaniaika oli yhteiskuntatieteellisellä, oikeustieteellisellä, luonnontieteellisellä, liikuntatieteellisellä, maatalous-metsätieteellisellä alalla ja psykologian, hammaslääketieteen, lääketieteen ja farmasian alalla sekä diplomi-insinööreillä.

Ammattikorkeakouluissa tutkinnon keskimääräinen suoritusajaksi oli vuonna 2003 nuorten koulutuksessa 4,1 vuotta ja aikuis-koulutuksessa 3,1 vuotta. Nuorten koulutuksessa pisin keskimääräinen opiskeluaika oli tekniikan ja liikenteen alalla, kulttuurialalla sekä luonnonvara- ja ympäristöalalla (4,4 vuotta) ja aikuiskoulutuksessa yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla (3,5 vuotta). Korkeakoulututkinnon suorittamiseen käytettyjen tukikuukausien määrä on suurempi aloilla, joissa on pitkät opiskeluaikat ja/tai laaja tutkinto. Vuonna 2002 ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista opintotukea oli nostanut noin 85 prosenttia, vastaava luku oli ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla 77 prosenttia. Noin puolet kaikista korkeakouluopiskelijoista nostaa tukea vielä valmistumisvuonna. Käytettyjen tukikuukausien mediaani ylemmän korkeakoulututkinnon vuonna 2002 suorittaneilla oli 48 tukikuukautta ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla 32 kuukautta ja vuonna 2003 ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla 49 ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla 32. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen käytetty mediaaniaika on keskimääräistä alempi merkittäväällä osalla teknillisen, taideteollisen, farmasian, kauppatieteellisen ja kasvatustieteellisen alan tutkinnon suorittaneista. Yleensä se ylittyy humanistisessa, matemaattis-luonnontieteellisessä, metsätieteellisessä, oikeustieteellisessä, yhteiskuntatieteellisessä, lääketieteellisessä, eläinlääketieteellisessä, ja teologisessa

tiedekunnassa tutkinnon suorittaneilla. Myös teatteri- ja musiikkialan tutkinnon suorittaneilla ja arkkitehdiksi valmistuneet ovat käyttäneet keskimääräistä enemmän tukikuukausia. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseen käytetty mediaanitukiaika vaihtelee tutkintojen laajuuden mukaan. Mediaaniaika ylittyy osalla sosiaali- ja terveystieteiden, kulttuurialan, rakennusalan, tekniikan ja liikenteen, tai metsäalan, viestinnän, käsi- ja taideteollisen, musiikin tai teatterin- ja tanssin tutkinnon suorittaneilla. Näillä aloilla on pääasiassa 160–180 opintoviikon laajuisia tutkintoja, joiden laajuuteen perustuva suorittamisaika on 4–4,5 lukuvuotta. Mediaaniaika on tyypillinen tai jopa alittuu kaupan ja hallinnon alalla, jossa tutkinnon laajuus on 140 opintoviikkoa ja laajuuteen perustuva suorittamisaika kolme ja puoli lukuvuotta.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Opintotuen kannustavuuden kehittäminen

Esityksen tavoitteena on parantaa opintotuen riittävyttä päätoimiseen opiskelun aikana ja kannustaa opiskelijaa valmistumaan kohtuullisessa ajassa. Opintotuen tason parantaminen edistää opiskelun tehostumista, jonka on tarkoitus tukea pääministeri Vanhasen hallitusohjelman tavoitetta nopeuttaa nuorten siirtymistä koulutukseen ja koulutuksesta työmarkkinoille. Seurauksena toivotaan olevan nuorten työurien piteneminen. Työllisyystavoitteiden toteutumisen tukemiseksi uusi opintotuen muoto ehdotetaan toteutettavaksi verotuen muodossa. Opintolainaa lyhentäessään opintovelallinen saisi osan lyhennyksistä verovähennyksenä. Näin opintolainavähennyksen tarkoituksena on kannustaa opiskelijaa suorittamaan tutkintoon vaadittavat opinnot kohtuullisessa ajassa. Opintolainavähennyksen saantiperusteet on määriteltävä siten, että ne tukevat korkeakoulujen tutkintorakennemuutosten tavoitteiden toteutumista. Vähennyksessä huomioon otettaisiin enintään tutkinnon laajuutta vastaavan ajan perusteella määräytyvä lainamäärä. Tarkoitus on, että etuus kohdentuu päätoimisesti ja suunnitelmallisesti opiskelleille, mutta

etuuden saa myös opiskelija, joka on ottanut lainaa ja henkilökohtaisista vaikeuksista huolimatta suorittaa tutkinnon määräajassa. Määräaika on tästä syystä pidempi kuin tutkintojen laajuutta vastaava suorittamisaika. Lisäksi otettaisiin erikseen huomioon asevelvollisuudesta, perheellistymisestä tai sairaudesta johtuva opintojen pitkittyminen. Opintotuen lainaosuus kasvaa ja lainan käytön oletetaan lisääntyvän, mutta jatkossakin suomalainen opiskelija olisi vähiten velkaantunut muiden Pohjoismaiden opiskelijoihin verrattuna.

Tutkintojen uudistamisen vaikutus tukiaikoihin

Opintotukiaika määritellään tutkintojen työmäärän laajuuden ja tutkinnon suorittamiseen tarkoitetun ajan perusteella. Tukiaikojen uudessa määrittelyssä otetaan huomioon 1 päivästä elokuuta 2005 lukien voimaan tuleva uusi kaksiportainen tutkintorakenne ja opintojen järjestäminen ja mitoitustajärjestelmä korkeakouluissa. Tavoitteena on yhtenäistää opintotukeen oikeuttavan ajan määrittelyä.

3.2. Eräitä toteuttamisvaihtoehtoja

Stipendimalli

Valtion tuki opintolainaan voitaisiin kohdentaa opintolainan lyhennykseen stipendinä. Stipendimallissa lainansaaja jättäisi tutkinnon suoritettuaan opintotukilautakunnalle takausstipendihakemuksen ja liittäisi siihen pankin tiedot opintolainasta. Opintotukilautakunnan todettua, että lainansaajan tutkintoon käyttämä aika on vahvistetun aikarajan sisällä, Kansaneläkelaitos maksaisi suoraan lainan myöntäneelle rahalaitokselle etuuden käytettäväksi opintolainan lyhentämiseen. Stipendimalli ei edellyttäisi verotettavia tuloja ja työelämään siirtymistä. Etuuden rahoitukseen tulisi tässä mallissa osoittaa erikseen määräraha valtion talousarviossa. Stipendimalli olisi jossain määrin verotukimallia yksinkertaisempi toteuttaa. Se olisi myös verotukimallia helpommin ymmärrettävä. Lisäksi stipendimallin etuna olisi se, että opintotukeen liittyvien etujen myöntäminen ja toimeenpano säilyisi edelleen selkeästi opinto-

tukiviranomaisten tehtävänä.

Verotukimallin toteuttamisvaihtoehtoja

Verotukimalli voitaisiin toteuttaa kaavamaisesti antamalla verovähennys kaikille määräajassa tutkinnon suorittaneille riippumatta lainan määrästä. Tällöin etuus kohdentuisi myös niille, jotka ovat onnistuneet rahoittaman opintonsa ilman opintolainaa. Vaihtoehtoisesti etuus voitaisiin rajata vain tutkinnon määräajassa suorittaneille, jotka ovat ottaneet opintojensa rahoittamiseen opintolainaa.

Verotukimallissa huomioon otettava laina voidaan määritellä usealla eri tavalla. Yksinkertaisinta olisi ottaa huomioon tutkinnon suorittamislukukauden lainasaldo pääomitetut korot mukaan lukien. Koska pääomitetun koron voi vähentää verotuksessa, sitä ei opintolainavähennyksen käyttöönottoa valmistelleen työryhmän mukaan voida ottaa toistamiseen huomioon vähennykseen oikeuttavan lainan määrittelyssä.

Opintotuen kannustavuuden kehittämiseksi laaditun ohjelman ja selvitysmiehen ehdottaman mallin mukaan vähennyksen laskennassa huomioon otettavaa lainan enimmäismäärää rajoitetaan omavastuuosuudella, joka koostuu kiinteästä summasta ja prosentiosuudesta. Omavastuuosuuden voisi määrittellä siten, että opiskelija saisi tietyissä tilanteissa vähintään valtioneuvoston kasvuun vastaavan vähennyksen. Jos esimerkiksi 2 500 ylittävän lainan osalta otettaisiin huomioon 35 prosenttia, saisivat ne opiskelijat, jotka ovat käyttäneet vähintään 35 tukikuukautena lainaa ja valmistuvat määräajassa, kokonaan takauksen kasvun osuuden vähennyksen muodossa takaisin. Vähennys olisi takauksen korotusta suurempi, jos lainaa olisi nostettu enemmän kuin 35 kuukautta. Tällöin verotuki hyödyttäisi eniten niitä, jotka ovat joutuneet velkaantumaan keskimääräistä enemmän. Keskimääräinen vähennys olisi tässä mallissa yliopistossa ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneella noin 1 960 euroa ja alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella 1 645 euroa. Verotulojen vähenemisen arvioidaan tällöin olevan enintään noin 30–42 miljoonaa euroa riippuen lainan käyttöasteesta.

Opintotuen selvitysmiehen esittämässä mallissa ja opintotuen kannustavuutta koskevassa ohjelmassa vähennys on 30 prosenttia 2 500 euroa ylittävän lainan osasta. Malli johtaa aiempaa suurempaan velkaantumiseen vähennyksestä huolimatta. Näin tapahtuu, vaikka opiskelijan opintotuki paranee opiskeluaikana valtiontakauksen korotuksen vuoksi, koska vähennys on aina pienempi kuin opintolainan valtiontakauksen korotus. Nykyisin yliopisto-opiskelija käyttää keskimäärin 30 opintolainakuukautta, jolloin lainamäärä ilman pääomitettua korkoa on enintään 6 600 euroa. Jos vähennys on $(300 \text{ euroa/kk} \times 30 \text{ kk} = 9\,000 \text{ €} - 2\,500 \text{ €} = 6\,500 \text{ €} \times 30 \%)$ 1 950 euroa, jää opiskelijan itse maksettavaksi lainaa 7 050 euroa, joka on noin 450 euroa enemmän kuin nykyisin.

3.3. Keskeiset ehdotukset

Opintolainan valtiontakauksen korottaminen

Esityksessä ehdotetaan korkeakouluopintoihin myönnettävän opintolainan valtiontakauksen määrän korottamista 1 päivästä elokuuta 2005 lukien 220 eurosta 300 euroon. Ulkomailta opiskelevalle valtiontakaus ehdotetaan myönnettäväksi 140 eurolla korotettuna, jolloin se olisi 440 euroa. Opintolainan valtiontakauksen määrä nousisi 80 euroa kuukautta kohti, mikä on noin 12 prosentin korotus opintotuen tyypilliseen enimmäismäärään.

Opintolainavähennys

Esityksessä ehdotetaan, että korkeakouluopintonsa laissa säädetyssä määräajassa suorittanut verovelvollinen olisi oikeutettu verotuksessa opintolainavähennykseen, jonka perusteella osa opintolainan lyhennyksistä tulisi verovaroista maksettavaksi. Opintolainavähennys olisi 30 prosenttia korkeakouluopintojen aikana kertyneen opintolainan 2 500 euron ylittävästä lainamäärästä. Vähennyksellä olisi enimmäismäärä, joka perustuisi enintään tutkinnon laajuuden perusteella laskettavaan lainamäärään. Vähennys tehtäisiin suoraan verosta. Kansaneläkelaitos ratkaisisi verovelvollisen oikeuden opintolainavähennykseen ja sen enimmäismäärään. Vähennys toimeenpantaisiin verotuksessa verovelvollisen

sen vuosittain maksamien opintolainan lyhennysten perusteella.

Vähennykseen oikeutetut

Oikeus opintolainavähennykseen voitaisiin myöntää yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon enintään kaksi vuotta tutkinnon laajuutta pidemmässä ajassa suorittaneelle ja alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon yhden vuoden tutkinnon laajuutta pidemmässä ajassa suorittaneelle. Ulkomaisessa korkeakoulussa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella olisi oikeus opintolainavähennykseen, kun tutkinto on suoritettu viimeistään kahta vuotta sen laajuutta vastaavaa aikaa pidemmässä ajassa ja pelkästään alempaa korkeakoulututkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa suorittamaan otetulla alemman korkeakoulututkinnon suorittaneella olisi oikeus opintolainavähennykseen, kun tutkinto on suoritettu viimeistään yhtä vuotta sen laajuutta vastaavaa aikaa pidemmässä ajassa. Määräaikaan laskettaisiin aika ensimmäisten opintotukilaissa tarkoitettujen korkeakouluopintojen ensimmäisen lukukauden alkamispäivästä vähennykseen oikeuttavan tutkinnon lukukauden päättymispäivään saakka. Opiskelija voisi määräaikaan opiskella useammassa eri opiskelupaikassa, olla ilmoittautunut poissaolevaksi tai esimerkiksi olla kokonaan pois korkeakoulun kirjoilta.

Määräaika olisi lisäksi kaksi lukuvuotta edellä mainittua pidempi, jos lainansaajan opinnot ovat viivästyneet asevelvollisuuslain, siviilipalveluslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaisen palveluksen, lapsen hoitamisen tai oman sairauden vuoksi. Lapsen hoitamisen perusteella huomioon voitaisiin ottaa lukukaudet, joiden aikana lainansaaja on saanut sairausvakuutuslain mukaista äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa ja sairauden perusteella lukukaudet, joiden aikana lainansaaja on saanut sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa taikka täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä tai kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä. Määräaika voisi olla pitempi, jos opiskelijalla olisi useampia lapsia. Määräajan pidentämisperuste otettaisiin huomioon vain, jos se on yhtäjaksoisesti kestänyt vähintään kuukauden.

Määräaika olisi määritelty riittävän pitkäksi, jotta siinä tulisi kaavamaisesti huomioitua erilaisia yksittäisiä seikkoja, kuten opiskelupaikan vaihtaminen, vaihto-opiskelu ja vähäinen opintojen viivästyminen. Määräajan laskemisen aloittaminen ensimmäisten korkeakouluopintojen aloittamisesta tukee hyvin esityksen tavoitetta kannustaa opiskelijoita valmistumaan mahdollisimman lyhyessä ajassa. Kaavamaisen määrittelyn etuna on selkeys. Järjestelmä olisi tarpeettoman monimutkainen, jos erikseen tutkittaisiin syitä esimerkiksi tavoiteaikaa pitemmälle opiskelulle tai otettaisiin erikseen huomioon opiskelualan vaihtaminen.

Vähennyksen voisi saada opiskelija, joka on hyväksytty korkeakouluun aikaisintaan kesän 2005 opiskelijavalinnassa tai opiskelija, joka on saanut opiskelupaikan aikaisemmin, mutta kirjoittautuu läsnä olevaksi ensimmäisen kerran aikaisintaan syyslukukaudelle 2005. Vähennyksen piiriin tulisi tällöin myös opiskelija, joka on harjoittanut korkeakouluopintoja ennen elokuun 1 päivää 2005, mutta hyväksytään aloittamaan uudet opinnot 1 päivänä elokuuta 2005 tai sen jälkeen. Vähennysoikeuden tutkimiseksi korkeakouluopiskelijalle tulisi merkitä opintotukitietoihin korkeakouluopintojen aloittamisajankohta. Määräajan laskenta aloitettaisiin aikaisintaan 1 päivänä elokuuta 2005 aloitettujen korkeakouluopintojen alusta. Uusien opintojen aloittaminen tai opintojen keskeyttäminen ei pidentäisi määräaika. Tämän rajauksen tarkoituksena on kohdentaa etuus yhteen tutkintoon ja suunnitelmallisesti opiskeleville.

Opintolainavähennysoikeutta ei voitaisi rajoittaa ainoastaan kotimaan opintotukijärjestelmään kuuluneisiin verovelvollisiin, vaan vähennysoikeuden tulisi koskea myös toisen Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion tai Ahvenanmaan maakunnan opintotukijärjestelmään kuulunutta verovelvollista. Pelkästään kotimaan opintotukijärjestelmään kuuluneelle opiskelijalle myönnettävä opintolainavähennys olisi ongelmallinen yhteisön oikeuden näkökulmasta. Tällöin toisesta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta Suomeen työskentelemään saapunut Suomessa yleisesti verovelvollinen henkilö olisi heikommassa asemassa kuin ne verovelvolliset, jotka ovat kuuluneet kotimaisen opintotukijärjestelmän piiriin. Mikäli verotuksessa

vähennyskelpoisuus riippuisi siitä, onko Suomessa yleisesti verovelvollinen maksanut kotimaisen opintotukijärjestelmän mukaista opintolainaa vai toisen Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion opintotukijärjestelmän mukaista opintolainaa, säännös johtaisi toisesta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta Suomeen työskentelemään tulleen henkilön ankarampaan verotukseen. Säännös olisi ongelmallinen Euroopan yhteisön perustamissopimuksen takaamien perusvapauksien, erityisesti työvoiman vapaan liikkuvuuden kannalta.

Esityksessä ehdotetaan, että opintolainavähennykseen olisi oikeutettu myös henkilö, joka on kuulunut toisen Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion tai Ahvenanmaan maakunnan opintotukijärjestelmän piiriin. Opintolainavähennys myönnettäisiin tällöin vastaavin edellytyksin kuin kotimaan opintotukijärjestelmään kuuluneille henkilöille. Vastaavin perustein opintolainan koron vähennyskelpoisuus laajennettaisiin samalla koskemaan myös toisen Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion opintotukijärjestelmään liittyviä vastaavia opintolainoja.

Vähennystä laskettaessa huomioonotettava lainamäärä

Opintolainavähennys olisi 30 prosenttia korkeakouluopintojen aikana kertyneen opintolainan 2 500 euron ylittävästä osasta. Kansaneläkelaitos laskisi vähennykseen oikeuttavan opintolainamäärän ja opintolainavähennyksen enimmäismäärän korkeakouluilta tulevien opiskelutietojen ja luottolaitoksilta tulevien lainatietojen perusteella. Opintolainavähennykseen oikeuttava lainamäärä laskettaisiin siten, että tutkinnon suorittamislukukauden lopun opintolainasaldosta vähennettäisiin omavastuu 2 500 euroa, korkeakouluopintojen aloittamista edeltävän lukukauden lopun opintolainan määrä sekä opintolainapääomaan opintolainavähennykseen oikeuttavana opiskeluaikana puolivuositain lisätyt korot. Opiskelijan kaikki korkeakouluopintojen aikana nostamat opintolainat otettaisiin huomioon riippumatta siitä, mitä opintoja varten yksittäinen lainaerä on nostettu.

Opintolainavähennys perustuisi kuitenkin enintään tutkintokohtaisesti määräytyvään

laskennalliseen lainamäärään. Opintolainavähennyksen enimmäismäärä laskettaisiin enintään sen lainamäärän perusteella, joka vastaisi yliopistolain tai ammattikorkeakoululain nojalla säädetyn kyseisen tutkinnon laajuuden mukaista opintolainamäärää, kun valtiontakauksen enimmäismäärä opintolainaa otettaisiin huomioon enintään yhdeksältä kuukaudelta yhtä lukuvuotta kohti. Siltä osin kuin tavoiteaika ei ole täysiä vuosia, enimmäismäärää laskettaessa otettaisiin huomioon opintolainaa enintään viideltä kuukaudelta puolta lukuvuotta kohti. Jos tutkinnon laajuutta vastaava aika olisi viisi vuotta, vähennystä laskettaessa huomioon otettava enimmäislainamäärä olisi (5 vuotta x 9 kuukautta x 300 euroa/kk = 13 500 euroa – 2 500 euroa =) 11 000 euroa. Opintolainavähennyksen enimmäismäärä olisi tällöin (11 000 euroa x 30 %) 3 300 euroa. Laskennallisen lainamäärän laskennassa käytettäisiin tutkinnon suoritushetken mukaista opintolainan valtiontakauksen määrää. Määrä olisi eri siitä riippuen onko kyseessä kotimaassa vai ulkomailta suoritettu tutkinto.

Huomioon otettavan lainan rajaaminen tutkinnon laajuutta vastaavan ajan mukaan määräytyväksi on nähty tarpeelliseksi tarpeettoman velkaantumisen välttämiseksi ja vähennyksen kohdentamiseksi tehokkaasti ja suunnitelmallisesti opintojaan harjoittaneille. Rajaus ehkäisee myös opintojen pitkittämistä vähennyksen maksimoimiseksi.

Opintolainavähennyksen päätöksentekomenettely

Oikeudesta opintolainavähennykseen säädetäisiin opintotukilaisissa ja siitä päättäisivät opintotukiviranomaiset.

Vähennyksen enimmäismäärästä ja toimeenpanosta säädetäisiin tuloverolaisissa. Kansaneläkelaitos antaisi vähennyksen enimmäismäärää koskevan päätöksen ja siihen haettaisiin muutosta kuten opintotukipäätöksiin.

Kun tutkinnon suorittamistieto tulisi korkeakoululta, Kansaneläkelaitos tutkisi, onko valmistuneella oikeus opintolainavähennykseen. Ensin selvitetäisiin, onko tutkinnon suorittaneella opintolainaa. Korkeakouluilta saatujen opintojen aloittamis- ja tutkinnon suorittamisajankohtaa koskevien tietojen pe-

rusteella selvitetäisiin, onko opiskelija oikeutettu opintolainavähennykseen. Ulkomailta opiskelleet sekä toisen Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion ja Ahvenanmaan maakunnan opintotukijärjestelmään kuuluneet henkilöt toimittaisivat itse Kansaneläkelaitokselle tarvittavat tiedot.

Jos tutkinto olisi suoritettu vähennykseen oikeuttavassa määräajassa ja valmistuneella olisi opintolainavähennykseen oikeuttavaa opintolainaa, Kansaneläkelaitos laskisi vähennyksen enimmäismäärän ja antaisi myönteisen päätöksen opiskelijaa kuulematta. Jos päätös olisi kielteinen, Kansaneläkelaitos antaisi päätösehdotuksen. Jos lainansaaja olisi tyytymätön päätösehdotukseen, hän pyytäisi sen uudelleen käsittelyä ja esittäisi Kansaneläkelaitokselle selvityksen, jonka perusteella vaatisi, että oikeus opintolainavähennykseen tulisi myöntää. Selvitys voisi koskea esimerkiksi sitä, että poissaolon syynä on ollut asepalvelus, siviilipalvelus, äitiysloma tai sairaudesta aiheutunut työkyvyttömyys. Opintotukilautakunta tutkisi lainansaajan selvityksen ja antaisi siitä sitovan lausunnon Kansaneläkelaitokselle. Kansaneläkelaitos antaisi päätöksen, johon voisi hakea muutosta normaaliin tapaan. Kansaneläkelaitos ilmoittaisi verohallinnolle opintolainavähennykseen oikeutetut henkilöt ja näiden opintolainavähennyksen enimmäismäärän.

Opintolainavähennyksen toimeenpano verotuksessa

Verohallinto toimisi opintolainavähennyksen toimeenpanevana viranomaisena ja myöntäisi vähennyksen vuosittain opintolainan lyhennysten perusteella niille verovelvollisille, jotka Kansaneläkelaitoksen tekemän päätöksen perusteella ovat siihen oikeutettuja. Verohallinto seuraisi verotuksessa vähennettyä määrää ja myöntäisi vähennyksen vuosittaisten opintolainan lyhennysten perusteella, kunnes Kansaneläkelaitoksen tekemän päätöksen mukainen enimmäismäärä olisi vähennetty. Verohallinto ilmoittaisi verovelvolliselle, kun vähennys on käytetty.

Vuosittain myönnettävän opintolainavähennyksen määrä vastaisi verovelvollisen kyseisenä vuonna maksamien opintolainan lyhennysten määrää, kunnes koko vähennys olisi käytetty. Opintolainavähennys tehtäisiin

suoraan verosta, joten verovelvollinen saisi takaisin koko vähennyksen määrän. Verovelvollinen voisi tehdä vähennyksen aikaisintaan valmistumisvuotta seuraavan vuoden verotuksessa. Vähennys voitaisiin tehdä lainan lyhennysten perusteella, jotka opintolainavähennykseen oikeutettu verovelvollinen on maksanut tutkintonsa suorittamisvuotta seuraavana 10 vuotena.

Valmistumisen jälkeen verovelvollinen saattaa työskennellä ulkomailla tai hänellä saattaa muutoin olla niin alhaiset tulot Suomessa, että opintolainavähennyksen määrä on jonakin vuonna suurempi kuin verovelvolliselle verovuonna määrättyjen verojen määrä. Erotuksen perusteella verovelvolliselle katsottaisiin syntyvän opintolainavähennyksen veroalijäämä, joka vähennettäisiin verovelvolliselle seuraavina vuosina määrättyistä veroista enintään 10 verovuoden aikana sitä mukaa kuin veroa määrätään. Opintolainavähennyksen veroalijäämät vähennettäisiin siinä järjestyksessä, jossa ne ovat syntyneet ja ennen verovuoden lyhennysten perusteella myönnettävää opintolainavähennystä. Opintolainavähennyksen veroalijäämä vähennettäisiin enintään tutkinnon suorittamisvuotta seuraavan 15 vuoden aikana. Opintolainavähennys vähennettäisiin ensisijaisesti valtion tuloverosta. Ansiotuloista ja pääomatuloista suoritettavista veroista vähennys tehtäisiin verojen määrien suhteessa. Siltä osin kuin vähennys ylittäisi valtion tuloveron määrän, tehtäisiin se kunnallisverosta, vakuutetun sairausvakuutusmaksusta ja kirkollisverosta näiden verojen suhteessa. Vähennys tehtäisiin tuloverosta tehtävien muiden vähennysten ja tuloverolain 131 ja 131 a §:ssä tarkoitettujen alijäämähyvitysten jälkeen.

Opintotukeen oikeuttava tukiaika

Uuden määrittelyn seurauksena ylemmän korkeakoulututkinnon enimmäistukiajat säilyisivät muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta samoina. Ammattikorkeakoulututkintojen tutkintokohtaiset enimmäistukiajat lyhenisivät kolme tai neljä tukikuukautta, mutta enimmäistukiaikaa voitaisiin pidentää samoin perustein kuin ylemmän korkeakoulututkinnon enimmäistukiaikaa voidaan pidentää nykyisin.

Yhden korkeakoulututkinnon suorittami-

seen myönnettävä opintotukiaika määräytyisi kyseisen tutkinnon yliopistolain tai ammattikorkeakoululain nojalla säädettyä laajuutta vastaavan ajan perusteella siten, että opintotukeen oikeuttava aika olisi enintään yhdeksän kuukautta laajuutta vastaavan ajan lukuvootta kohti lisättynä kymmenellä kuukaudella. Puolen lukuvuoden tukiajaksi katsottaisiin viisi kuukautta. Ulkomaisessa korkeakoulussa suoritettavan tutkinnon enimmäistukiaika määriteltäisiin vastaavasti asianomaisen tutkinnon suorittamiseen tarkoitettun ajan perusteella. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin erilaajuisten korkeakoulututkintojen enimmäistukiajasta. Korkeakouluopiskelua varten opintotukea voisi saada enintään 70 kuukaudeksi kuten tähänkin saakka. Ennen elokuun 1 päivää 2005 aloitetuissa opinnoissa tukiaika ei muutu, vaan se perustuu nyt voimassa olevaan lain-säädäntöön.

Yliopistotutkintojen enimmäistukiaika

Ylemmän korkeakoulututkinnon, jonka laajuus on 300 opintopistettä, opintotuen enimmäisaika olisi 55 kuukautta. Tukiaika on sama kuin nykyistenkin vastaavien 160 opintoviikon laajuisten tutkintojen, joiden tutkintoasetuksen mukainen opiskeluaika on viisi lukuvuotta. Tukiaika olisi 55 kuukautta myös diplomi-insinöörin tutkintoa, arkkitehdin tutkinto tai maisema-arkkitehdin tutkintoa varten. Nykyisin näiden tutkintojen enimmäistukiaika on 60 kuukautta, koska opintojen laajuus on 180 opintoviikkoa. Opintotuen enimmäisaika olisi 60 kuukautta laajuudeltaan 330 opintopisteen laajuisten psykologian maisterin, musiikin maisterin sekä kuvataiteen maisterin tutkintoa varten. Vastaavien 180 opintoviikon laajuisten ylempien korkeakoulututkintojen tukiaika on nykyisin sama. Opinnot on mitoitettu siten, että ne voi suorittaa viidessä ja puolessa lukuvuodessa. Laajuudeltaan 360 opintopisteen laajuisten eläinlääketieteen lisensiaatin ja lääketieteen lisensiaatin tutkintojen opintotuen enimmäisaika olisi 64 kuukautta. Näiden tutkintojen suorittamiseen tarkoitettut opinnot tulee järjestää siten, että ne voi suorittaa kuudessa lukuvuodessa. Nykyisten vastaavien tutkintojen tukiaika on 65 tukikuukautta.

Ammattikorkeakoulututkintojen enimmäistukiaika

Ammattikorkeakoulututkinnon, jonka laajuus olisi 140 opintoviikon sijaan 210 opintopistettä ja opiskelu-aika kolme ja puoli lukuvuotta, opintotuen enimmäisaika olisi 42 tukikuukautta nykyisen 45 kuukauden sijasta. Laajuudeltaan 160 opintoviikon tutkinnot, joiden suorittamisaika on neljä lukuvuotta, olisivat jatkossa 240 opintopistettä ja opintotuen enimmäisaika niitä varten 46 kuukautta nykyisen 50 sijaan. Edelleen 180 opintoviikon laajuiset tutkinnot, joiden suorittamisaika on neljä ja puoli lukuvuotta, olisivat 270 opintopistettä ja opintotuen enimmäisaika 51 kuukautta 55 kuukauden sijaan. Enimmäistukiaika on tällöin ammattikorkeakoulututkintoa varten aiemmin käytössä olleen kymmenen sijaan yhdeksän kuukauden lukuvuoden mitoituksen vuoksi muutamia kuukausia nykyistä lyhyempi 1 päivänä elokuuta 2005 ja sen jälkeen aloitetuissa opinnoissa. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tukiaika määräytyisi samoin kuin henkilöllä, joka on suorittanut alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon ja jatkaa opintojaan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseksi koulutusohjelmassa, johon opiskelijat valitaan erillisessä opiskelijavalinnassa.

Opintotukiajan pidentämisperusteiden muuttuminen

Opintotuen enimmäisajan pidentämisen perusteet yhtenäistettäisiin 1 päivänä elokuuta 2005 alkavissa korkeakouluopinnoissa siten, että myös ammattikorkeakouluopiskelijalle, joka on saanut opintotukea yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten vahvistetun enimmäisajan, voitaisiin myöntää opintotuki opiskelun jäljellä olevaksi ajaksi, kuitenkin enintään yhdeksäksi kuukaudeksi samoin perustein kuin ylempää korkeakoulututkintoa suorittavalle. Muutos koskisi myös yliopistossa opiskelevia, jotka on otettu suorittamaan pelkästään alempaa korkeakoulututkintoa. Muutos koskisi 1 päivänä elokuuta 2005 tai sen jälkeen aloitettuja opintoja.

Asumislisässä huomioon otettavien asumismenojen rajan korottaminen

Vuokrien nousun seurauksena asumislisässä huomioon otettavan rajan ylittäviä vuokria maksavien opiskelijoiden määrä on kasvanut vuosittain. Nykyinen vuokratotto ylittyy noin 70 prosentilla asumislisän saajista. Eduskunta päätti nostaa asumislisää myönnettäessä huomioon otettavaa asumismenojen rajaa eli vuokratottoa vuoden 2005 valtion talousarviossa 252 euroon 1 päivästä marraskuuta 2005 lukien, jolloin raja nousee nykyisestä 214,44 eurosta 37,56 euroa. Vastaavasti myös ulkomaille myönnettävän asumislisän määrä nostettaisiin 210 euroon kuukaudessa. Asumislisän vuokraton korottamista on pidetty useissa opintotuen kehittämistä koskevissa selvityksissä tärkeimpänä opiskelijan opiskeluajan toimeentuloa parantavana toimenpiteenä.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset opiskelijan ja opintovelallisen talouteen

Korkeakouluopiskelijan tyypillinen opintotuen kuukausikohtainen enimmäismäärä nousisi noin 17 prosenttia opintolainan valtiontakauksen määrän ja asumislisän noustessa yhteensä enintään 110 euroa kuukaudessa. Myös toisella asteella opiskelevilla asumislisän piirissä olevilla tuki paranisi.

Opiskelijan todelliset asumiskustannukset voitaisiin ottaa huomioon aiempaa kattavammin asumislisää myönnettäessä huomioon otettavan rajan korottamisen myötä. Arviolta noin 110 000 opiskelijan asumislisä tulee paranemaan. Keskimääräinen korotus kaikilla asumislisän saajilla tulee olemaan arviolta 24,5 euroa kuukaudessa. Kuukausittainen korotus on enintään 30 euroa kuukaudessa, jonka tulee saamaan arviolta noin 72 000 opiskelijaa, joka on 46 prosenttia kaikista asumislisän saajista. Korotus merkitsee esimerkiksi tyypillisen korkeakouluopiskelijan kuukausittaiseen opintotukeen noin 4,5 prosentin korotusta. Asumislisää saavien keskimääräinen vuokra oli vuonna 2004 261

euroa kuukaudessa.

Tuen tason paranemisen oletetaan mahdollistavan aiempaa paremmin päätoimisiin opintoihin keskittymisen. Opintolainavähennyksen oletetaan lisäävän opintolainan käyttöä. Opintolainavähennys parantaisi ja nopeuttaisi opintovelallisten taloudellisia mahdollisuuksia lyhentää lainaansa. Aikuiskoulutustukea saavan valtiontakauksen määrä pienisi 10 euroa.

Vähennyksen saisi yleensä usean vuoden aikana lainan lyhennysten perusteella. Vähennyksen voisi käyttää enintään 10 vuoden aikana, minkä ajan arvioidaan olevan riittävän pitkä, vaikka velallinen ei välillä voisi lyhentää lainaansa työttömyyden, perhevaipan tai muun vastaavan syyn vuoksi. Riittävän pitkä määräaika on tarpeen myös silloin, jos lainansaajalla ei ole tuloja Suomessa ja hän kuitenkin lyhentää lainaansa. Näitä tilanteita varten säädettäisiin verolainsäädännössä menettelyistä, jossa vähennys voidaan siirtää seuraavina verovuosina käytettäväksi, jos lainansaajalle ei ole määrätty jonakin vuonna veroa riittävästi.

Opintolainan käytön arvioidaan lisääntyvän nykytasoon verrattuna noin 20 prosenttiyksikköä. Tällöin opintolainan valtiontakauksen saajia olisi korkeakouluissa vuosittain noin 103 000, kun vastaava lukumäärä lukuvuonna 2003/2004 oli 86 518 opiskelijaa. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneen keskimääräisen lainanmäärän arvioidaan samalla kasvavan noin 6 500 eurosta 8 800 euroon. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden keskimääräisen lainanmäärän arvioidaan kasvavan vastaavasti noin 6 000 eurosta 7 700 euroon. Tällöin verovähennystä laskettaessa huomioon otettava lainamäärä olisi yliopistossa tutkinnon suorittaneella keskimäärin noin 8 100 euroa ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella 7 200 euroa, kun pääomitetun koron osuutta ei oteta huomioon.

Kun huomioon otettaisiin 30 prosenttia 2 500 euroa ylittävästä osasta opintolainaa, keskimääräinen opintolainavähennys ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla olisi edellä mainituin oletuksin noin 1 680 euroa ja ammattikorkeakoulututkinnon tai alemman korkeakoulututkinnon suorittaneilla 1 410 euroa. Vähennyksen enimmäismäärä olisi esimerkiksi viisi vuotta (9 kk x 5 vuotta x

300 euroa/kk = 13 500 – 2 500 x 30 %) opiskellella 3 300 euroa.

Opintolainat ovat markkinaehtoisia ja pankki ja opiskelija voivat sopia lainaehdoista ja lainan takaisinmaksusta varsin joustavasti. Takaisinmaksuaikataulua voidaan muuttaa tarpeen mukaan, jos lainansaajan taloudelliset edellytykset muuttuvat.

Eräitä esimerkkejä opintolainavähennyksestä

Vuosittaiseen vähennykseen vaikuttaa merkittävästi luottolaitoksen ja opiskelijan sopima takaisinmaksun malli ja aikataulu. Jos ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella olisi keskimääräinen 8 800 euron, kolmen vuoden aikana nostettu lainamäärä ja lainan takaisinmaksuaika olisi kaksi kertaa lainanottoaika eli kuusi vuotta, lyhentäisi verovelvollinen lainaa vuodessa 1 466 euroa. Vähennys olisi 1 680 euroa (8 800 – 700 = 8 100 – 2 500 x 30 %). Koko vähennys tulisi tällöin todennäköisesti hyödynnetyksi kahden vuoden aikana. Viisi vuotta opiskelleen ja viitenä vuonna lainaa täyden määrän ottaneella (yhteensä 14 700 euroa) vähennys olisi 3 300 euroa ja tulisi hyödynnetyksi kolmessa vuodessa, jos lainaa maksettaisiin tasaisesti takaisin kymmenen vuoden maksusuunnitelman mukaan.

Jos ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella olisi 7 700 euron keskimääräinen kahden ja puolen vuoden aikana nostettu lainamäärä, jonka takaisinmaksuaika olisi kaksi kertaa lainanottoaika eli viisi vuotta, lyhentäisi verovelvollinen lainaa vuodessa 1 540 euroa. Koko vähennys (1 410 euroa) tulisi tällöin hyödynnetyksi yhdessä vuodessa. Neljä vuotta opiskelleen ja neljänä vuonna lainaa täyden määrän ottaneella olisi lainaa yhteensä noin 11 600 euroa. Vähennyksen enimmäismäärä olisi tällöin 2 490 euroa ja vähennys tulisi hyödynnetyksi kahdessa vuodessa, jos lainaa maksettaisiin tasaisesti takaisin kahdeksan vuoden maksusuunnitelman mukaan.

Opintotukiajan pidentämisperusteiden muuttamisen vaikutukset opiskelijan talouteen

Korkeakoulututkintoa varten myönnettävän opintotuen enimmäisajan pidentämisen perusteet koskisivat jatkossa myös ammattikor-

keakouluopiskelijoita sekä niitä opiskelijoita, jotka on otettu suorittamaan alempaa korkeakoulututkintoa. Opiskelijalle, joka on saanut opintotukea yhden ammattikorkeakoulututkinnon suorittamista varten vahvistetun enimmäisajan, voitaisiin myöntää opintotuki opiskelun jäljellä olevaksi ajaksi, kuitenkin enintään yhdeksäksi kuukaudeksi. Edellytyksenä on, että opiskelija osoittaa opintojen viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä. Pidennystä voitaisiin kuitenkin myöntää vain, jos tutkinnon suorittamisen arvioidaan edellyttävän päätoimista opiskelua enintään yhden lukuvuoden ajan. Arviolta muutos mahdollistaisi vuosittain enintään muutamien kymmenien opiskelijoiden tukiajan pidentämisen. Ammattikorkeakouluopiskelija voisi hakea pidennystä opintotukiaikaan vain, jos myös korkeakoulu on myöntänyt pidennystä hänen opiskeluaikaansa.

Valtiontaloudelliset vaikutukset

Opintolainan verovähennyksen seurauksena valtion verotulojen arvioidaan vähenevän vuosina 2008 ja 2009 joitakin miljoonia euroja. Vuonna 2010 opintolainavähennykseen oikeutettuja lainansaajia arvioidaan olevan siten, että etuudesta aiheutuva verotulojen väheneminen olisi enintään 14 miljoonaa euroa. Vuonna 2015 verotulojen arvioidaan vähenevän enintään 26 miljoonaa euroa, jolloin vähennyksen saajia olisi noin 17 000, joista ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita olisi 7 200 ja ammattikorkeakoulututkinnon ja alemman korkeakoulututkinnon suorittaneita yhteensä 9 800. Vähennyksen oikeutettujen määrä vakiintuisi arvioidulle tasolle muutamia vuosia kestävänsä siirtymäkauden aikana.

Teoriassa vähennykseen oikeutettuja yliopistossa tutkinnon suorittaneita opiskelijoita voisi olla enintään 14 600 ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita 24 600 jos 75 prosenttia aloittaneista suorittaisi tutkinnon vähintään seitsemässä vuodessa ja kaikilla heistä olisi lainaa yli 2 500 euroa. Jos arvioidaan, että kuitenkin noin 60 prosentilla näistä olisi lainaa yli 2 500 euroa ja yliopistossa tutkintoa suorittaneella keskimääräinen vähennys olisi 1 680 euroa ja ammattikorkea-

koulututkinnon suorittaneella 1 410 euroa, olisi verotulojen väheneminen vuonna 2015 enintään 36 miljoonaa euroa. Tällöin tulisi vähennyksen piiriin noin 23 600 korkeakoulututkinnon suorittanutta, joista ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita olisi noin 8 800 ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita 14 800. Jos kaikki 75 prosenttia vähintään seitsemässä vuodessa valmistuvista saisivat keskimääräisen vähennyksen, olisi tästä aiheutuva verotulojen väheneminen enintään arviolta 60 miljoonaa euroa vuonna 2015. Samaan arvioon päädytään, jos oletetaan keskimääräinen laina suuremmaksi ja saajamäärä pienemmäksi. Valtion verotulojen arvioidaan samanaikaisesti kasvavan jos sain määrin, kun opiskelijat voisivat tutkinnon suorittuaan työllistyä koulutustaan vastaaviin tehtäviin. Töihin, joihin ei edellytetä korkeakoulututkintoa, voisi opiskelijoiden sijaan työllistyä esimerkiksi työttömiä. Luotettavia arvioita verotulojen kasvusta ei voida tehdä. Valtiontaloudellisista vaikutuksista ei voida esittää tässä vaiheessa tarkempia laskelmia, koska uudistuksen vaikutusta opiskelijoiden opintolainan käyttöhalukkuuteen on erittäin vaikea arvioida. Taloudellisia vaikutuksia voidaan arvioida uudelleen, kun on käytettävissä tietoja opiskelijoiden opintolainan käytöstä käyttöönoton ensimmäisiltä vuosilta.

Tukiaikojen uudelleenmäärittelyllä on vähäisiä valtiontaloudellisia vaikutuksia. Ammattikorkeakouluopintojen opintotukeen oikeuttavan ajan lyheneminen vähentäisi menoja vähäisessä määrin. Kustannukset, jotka aiheutuisivat tukiajan pidentämisestä korkeakoulututkinnon suorittamiseksi 7 a §:n nojalla erityisten syiden perusteella tulevat kateuksi ammattikorkeakoulututkintoja varten vahvistettavien opintotukiaikojen lyhenemisestä aiheutuvilla säästöillä.

Lisäksi vähennyksen toimeenpano lisää hallintomenoja Kansaneläkelaitoksessa ja verohallinnossa.

Asumislisän vuokraton korottaminen marraskuun 1 päivästä 2005 lukien lisää valtion menoja vuonna 2005 4,4 miljoonaa euroa ja vuonna 2006 koko vuoden ajalta toteutuessaan 24 miljoonaa euroa.

4.2. Vaikutukset viranomaisten ja pankkien toimintaan

Ehdotetut muutokset lisäisivät erityisesti opintotuen toimeenpanosta vastaavan Kansaneläkelaitoksen ja korkeakoulujen opintotukilautakuntien, pankkien sekä verohallinnon työmäärää ja kustannuksia. Kansaneläkelaitokselle tulee uudeksi tehtäväksi antaa päätös oikeudesta opintolainan verovähennykseen ja vähennyksen määrästä. Kansaneläkelaitos vastaa etuuteen liittyvästä tiedottamisesta yhdessä verohallinnon ja luottolaitosten kanssa. On ennakoitavissa, että uusi etuus tulee pitkän aikaa aiheuttamaan runsaasti yhteydenottoja ja selvityspyyntöjä Kansaneläkelaitokseen, opetusministeriöön, korkeakouluihin, pankkeihin, verohallintoon sekä opiskelijajärjestöille.

Verohallinnon tehtäväksi tulee opintolainavähennyksen toimeenpano ja sen käytön seuranta. Pankit joutuvat uutena asiana ilmoittamaan kaikkien opintolainojen lyhennysten määrät Kansaneläkelaitokselle, joka puolestaan ilmoittaisi verohallinnolle niiden lainansaajien lyhennysten määrät, jotka olisivat oikeutettuja opintolainavähennykseen. Verohallinto ilmoittaisi Kansaneläkelaitokselle kun opintolainavähennys on käytetty loppuun, minkä jälkeen Kansaneläkelaitos ei enää ilmoittaisi sille lyhennystietoja kyseisen lainansaajan osalta. Tiedonsiirrot eri toimijoiden välillä toteutetaan siten, että vain yksittäistapauksissa opiskelija joutuisi tekemään itse erillisiä selvityksiä. Tällaiset selvitykset olisivat tarpeen erityisesti silloin, kun opiskelijan mielestä oppilaitoksen tai pankin Kansaneläkelaitokselle ilmoittamat tiedot eivät olisi oikein.

Opintolainavähennystä koskevaa tiedotuksen suunnittelua ja toteutusta varten asetetaan eri toimijoita ja sidosryhmiä edustava työryhmä.

4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset

Opintotuen kannustavuudella oletetaan osaltaan edistettävän suunnitelmallista opiskelua ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluaikojen lyhenemistä. Opiskeluaikojen lyhenemisen seurauksena työelämään siirtyminen aikaistuu, mikä on nähty tärkeäksi tavoitteek-

si väestön ikärakenteen ja mittavan eläkkeelle siirtymisestä aiheutuvien työelämän tarpeiden kannalta.

Opintolainan verovähennyksen käyttöönoton ja opintolainan tason korottamisen toivotaan lisäävän opintolainan käyttöä ja parantavan näin päätoimisen opiskelun edellytyksiä. Opintolainavähennys tehdään verosta, joten kaikki saavat vähennyksen lyhennyksen perusteella samansuuruisena. Etuuden saantiperusteet on pyritty määrittelemään mahdollisimman oikeudenmukaisiksi, neutraaleiksi ja kannustaviksi siten, että ne ottavat huomioon erilaisissa elämäntilanteissa olevien mahdollisuudet hyödyntää vähennystä. Esimerkiksi lasten saaminen tai sairaus voivat pitkittää opiskeluaikaa ja heikentää opintolainan takaisinmaksuedellytyksiä. Tämä on otettu huomioon etuuden saamiseen vaikuttavan tutkinnon suorittamisajan määrittelyssä ja vähennyksen käyttöajassa. Vähennykseen oikeuttavaa määräaikaa voitaisiin pidentää lisäksi lasten lukumäärän perusteella. Korkeakouluopintojen opintotuen enimmäisaikojen uusi määrittely olisi nykyistä selkeämpi ja perustuisi aiempaa yhtenäisempiin kriteereihin. Myös tukiajan pidentämisen perusteet korkeakouluissa yhtenäistyisivät.

5. Asian valmistelu

5.1. Asian valmisteluvaiheet ja aineisto

Hallitusohjelman mukaan opiskelijoiden opintososiaalista asemaa kohennetaan, jotta täysipäiväinen ja suunnitelmallinen opiskelu on mahdollista ja opiskeluajat lyhenevät. Opetusministeriö laatii heti hallituskauden alussa toimenpideohjelman, jolla edistetään tutkinnon suorittamista tavoiteajassa. Samalla kehitetään opintotukijärjestelmää kannustavammaksi. Hallitusohjelman edellyttämää opintotukea ja opiskelijoiden opintososiaalista asemaa koskevaa toimenpideohjelmaa valmistelemaan opetusministeriö kutsui 18 päivänä kesäkuuta 2003 yhteiskuntatieteiden liseniaatti, toimitusjohtaja Eero Kurrin. Samanaikaisesti opetusministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella tutkintojen tavoiteajassa suorittamista koskevan toimenpideohjelman. Toimenpideohjelmien valmistelun tueksi asetettiin ohjaus- ja seurantarayhmä.

Toimenpideohjelmat luovutettiin opetusministeriölle 9 päivänä joulukuuta 2003. Selvitysmies Eero Kurrin Opintotukea ja opiskelijoiden opintososiaalista asemaa koskeva toimenpideohjelman (Opetusministeriön työryhmien muistioita 28:2003) pohjalta valmistettiin Ohjelma opintotuen kannustavuuden kehittämiseksi, jonka hallitus käsittelee ilta-koulussa 5 päivänä toukokuuta 2004. Opetusministeriö asetti 28 päivänä toukokuuta 2004 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia hallituksen ilta-koulussa käsitellyn ohjelman pohjalta syysistuntokaudella 2004 eduskunnalle annettavaan hallituksen esitykseen sisältyvät opintolainajärjestelmää koskevat muutokset ja tutkinnon tavoiteajassa suorittamisen perusteella myönnettävän verovähennyksen perusteet. Työryhmä järjesti 15 päivänä syyskuuta 2004 kuulemistilaisuuden korkeakoulujen opintotukilautakuntien sihteereille. Työryhmä luovutti mietintönsä kulttuuriministerille 9 päivänä marraskuuta 2004.

Hallituksen esitys on valmisteltu työryhmän esityksen pohjalta. Työryhmän työ on perustunut osittain Ohjelmaan opintotuen kannustavuuden edistämiseksi ja selvitysmies Eero Kurrin laatimaan Opintotukea ja opiskelijoiden opintososiaalista asemaa koskevaan toimenpideohjelmaan. Työryhmän valmistelussa verovähennyksen myöntämisperusteet ja toteuttamistapa ovat muuttuneet edellä mainittuihin toimenpideohjelmien malleihin verrattuna.

Hallituksen esityksen valmistelua on jatkettu työryhmän esityksen pohjalta virkatyönä opetusministeriössä yhteistyössä valtiovarainministeriön ja Kansaneläkelaitoksen kanssa.

5.2. Lausunnot ja niiden huomioonottaminen

Opintolainavähennystyöryhmän ehdotuksesta pyydettiin lausunnot yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry:ltä, Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijayhdistysten Liitto SAMOK ry:ltä, valtiovarainministeriöltä, työministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, Akava ry:ltä, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:ltä, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry:ltä, Elinkeinoelämän

keskusliitto ry:ltä, Suomen Pankkiyhdistykseltä, tietosuojavaltuutetulta, Kansaneläkelaitokselta, Verohallitukselta, Suomen Kuntaliitolta sekä Veronmaksajain Keskusliitolta.

Korkeakoulujen sekä opintolainavähennyksen toimeenpanoon osallistuvien Kansaneläkelaitoksen ja Verohallituksen lausunnoissa suhtaudutaan opintolainavähennyksen käyttööntöön pääosin varauksellisesti. Monet lausunnonantajat katsovat, että työryhmän muistiossa opintolainavähennyksen vaihtoehdoksi esitetty stipendimalli olisi opiskelijan kannalta helpommin ymmärrettävissä ja hallinnollisesti yksinkertaisemmin toteutettavissa. Myös korkeakouluopiskelijoita edustavien opiskelijajärjestöjen lausunnoissa kiinnitetään kriittistä huomiota useisiin opintolainavähennyksen toteuttamistavan yksityiskohtiin. Valtiovarainministeriö katsoo lausunnoissaan, että opintolainavähennys voidaan ottaa käyttöön. Lausunnoissa ehdotetaan EU-oikeudellisiin perusteisiin vedoten, että opintolainavähennys tulee myöntää verotuksessa samoin edellytyksin kuin suomalaiselle ja Suomen opintotukijärjestelmään kuuluvalle myös henkilölle, joka on verovelvollinen Suomessa ja kuulunut Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion tai Ahvenanmaan maakunnan opintotukijärjestelmään piiriin. Tämä ehdotus on otettu huomioon hallituksen esitystä laadittaessa. Jatkovalmistelussa on otettu lisäksi huomioon eräitä lausunnonantajien ehdottamia säädösteknisiä muutoksia.

Työryhmän opintotukiaikaa koskeviin ehdotuksiin ovat ottaneet kantaa lähinnä opiskelijajärjestöt ja ammattikorkeakoulut. SAMOK näkee perusteltuna, että opintotues- sa on korkeakouluopiskelijoiden kesken yhtenäiset myöntämisperusteet, mutta ei hyväksy kuitenkaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintotukikuukausien määrän vähentämistä. SYL näkee, että tutkintorakenteen muutosten ja tutkintojen laajuuden mitoitus- ten muuttuminen tulisi näkyä ennen kuin tukiaikoja muutetaan konkreettisesti.

Opetusministeriö on neuvotellut opintolainavähennyksen valmisteluun osallistuvien tahojen kanssa lausunnoista saadun palautteen huomioonottamiseksi hallituksen esityksen valmistelussa. Lisäksi opetusministeriön on tarkoitus asettaa opintolainavähennystä koskevan tiedotuksen suunnittelua ja toteu-

tusta varten eri toimijoita ja sidosryhmiä edustava työryhmä.

6. Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnalle annetaan samanaikaisesti tämän esityksen kanssa hallituksen esitys yliopistolain muuttamisesta. Esitys on tarkoitus käsitellä samanaikaisesti tämän esityksen kanssa esityksiin liittyvien yhteisten koulutuspoliittisten tavoitteiden vuoksi. Esitysten yhteisenä tavoitteena on parantaa suunnitel-

mallisen ja tavoitteellisen opiskelun edellytyksiä ja toteuttaa hallitusohjelman tavoitetta lyhentää opiskeluaikoja ja kehittää opintotukijärjestelmää kannustavammaksi.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammattikorkeakoulujen tutkintojärjestelmän kehittämiseksi (/2005) on samanaikaisesti tämän esityksen kanssa eduskunnan käsiteltävänä. Esityksen tukiaikaa koskevassa säännöksessä on otettu huomioon 1 päivästä elokuuta 2005 lukien vakinaistettavaksi ehdotetut ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Opintotukilaki

2 §. *Opintotukietuudet.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädetäisiin opintolainan valtiontakauksen nojalla otettuun opintolainaan liittyvästä oikeudesta opintolainavähennykseen verotuksessa.

3 §. *Määritelmät.* Kohdan 4) korkeakoulun määrittelyssä ehdotetaan ammattikorkeakoululakia koskeva viittaus muutettavaksi koskemaan voimassa olevaa ammattikorkeakoululakia (351/2003).

5 a §. *Päätoimiset opinnot.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös muiden kuin tutkintotavoitteisten korkeakouluopintojen päätoimisuuden määrittämisestä, koska yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa siirrytään järjestelmään, jossa opintojen laajuus mitoitetaan opintopisteinä aiempien opintoviikkojen sijasta. Ehdotuksen mukaan muut korkeakouluopinnot olisivat päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähintään viisi opintopistettä opiskelukuukautta kohti. Aikaisemmin näiden korkeakouluopintojen päätoimisuuden määrittelyssä on sovellettu 3 momentin säännöstä, jonka mukaan opinnot ovat päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähintään kolme opintoviikkoa opiskelukuukautta kohti.

7 §. *Opintotukeen oikeuttava aika.* Pykälästä ehdotetaan muutettavaksi korkeakouluopintoihin myönnettävää opintotukea koskevia säännöksiä. Ehdotuksen mukaan korkeakouluopiskelua varten opintotukea voisi saada yhteensä enintään 70 kuukaudeksi kuten nykyisinkin. Yhden korkeakoulututkinnon suorittamiseen myönnettävän opintotuen enimmäisaikaa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi, koska sekä yliopisto-opiskelijoita että ammattikorkeakouluopiskelijoita koskevaa lainsäädäntöä on uudistettu. Ehdotuksen mukaan opintotukea myönnettäisiin yhden korkeakoulututkinnon suorittamiseen kyseisen tutkinnon yliopistolain tai ammattikorkeakoululain nojalla säädettyä laajuutta vastaavan ajan perusteella siten, että opintotukeen oikeuttava aika olisi enintään

yhdeksän kuukautta tutkinnon laajuutta vastaavan ajan lukuvuotta kohti lisättynä kymmenellä kuukaudella. Puolen lukuvuoden tukiajaksi katsottaisiin viisi kuukautta.

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseen tarkoitettu enimmäistukiaika määräytyisi ammattikorkeakoulututkinnon ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon yhteenlaskettua laajuutta vastaavan ajan perusteella, johon lisättäisiin 10 kuukautta. Tällöin yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa ylempää tutkintoa suorittavien tukiaika määräytyisi yhtenevin perustein. Jos alemman korkeakoulututkinnon suorittanut jatkaa opintojaan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen erillisessä maisteriohjelmassa, alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseen käytettyjä tukikuukausia ei oteta huomioon tämän ylemmän korkeakoulututkinnon tukiajassa. Ulkomaisessa korkeakoulussa tukiaika määräytyisi vastaavin perustein suoritettavan tutkinnon laajuuden ja lukuvuoden pituuden perusteella. Voimassaolevissa yliopistoja koskevissa säännöksissä opintojen mitoituksessa lähtökohtana on pidetty yhdeksän kuukauden pituista lukuvuotta. Ehdotuksen mukaan viiden vuoden laajuisen tutkinnon enimmäistukiaika pysyisi ennallaan eli olisi edelleen 55 tukikuukautta. Viiden ja puolen lukuvuoden laajuisen tutkintojen enimmäistukiaika olisi edelleen 60 tukikuukautta ja kuuden lukuvuoden laajuisen tutkintojen enimmäistukiaika lyhenisi yhdellä kuukaudella 64 tukikuukauteen.

Laskentasäännöstä poiketen opintotukeen oikeuttava aika olisi 64 kuukautta, jos opiskelija suorittaa sellaista ylempää korkeakoulututkintoa, jonka pääaine tai aineryhmä, johon pääaine kuuluu, on Aasian ja Afrikan kielet ja kulttuurit. Näiden opiskelijoiden opintotukiaika on nykyisin 65 kuukautta. Näiden opintojen järjestäminen ei ole mahdollista siten, että opiskelijat käytännössä pystyisivät suorittamaan tutkinnon sen laajuuden mukaisessa ajassa, koska opinnot aloittaessaan opiskelijat joutuvat perehtymään kyseiseen kieleen sen alkeista lähtien. Aasian ja Afrikan kielten ja kulttuurien koulutusta annetaan vain Helsingin yliopistossa.

Näitä aineita pääaineenaan opiskelevien opiskelijoiden määrä on hyvin vähäinen.

Ammattikorkeakouluissa lukuvuoden pituus oli aikaisemmin monilla aloilla 10 kuukautta. Tämä on ollut lähtökohtana opetusministeriön 1997 antamassa päätöksessä opintotukeen oikeuttavan enimmäisajan vahvistamisesta ammattikorkeakouluopintoja varten. Kun lukuvuoden opintojen laajuus on sama yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa, on perusteltua mitoittaa opintotukeen oikeuttava aika yhteneväisin perustein. Tästä syystä ehdotetaan, että yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettavien tutkintojen opintotuen enimmäisajan määräytymistä koskevat säännökset yhdenmukaistettaisiin. Ammattikorkeakoulututkintojen opintotukeen oikeuttavat ajat lyhenisivät tällöin tutkinnon laajuudesta riippuen kolmella tai neljällä kuukaudella. Esimerkiksi 240 opintopisteen laajuisen tutkinnon enimmäistukiaika olisi $(4 \times 9 \text{ kk}) + 10 \text{ kk} = 46$ kuukautta. Osa ammattikorkeakouluista suunnittelee 10 kuukauden pituisen lukuvuoden käyttöönottoa. Ulkomaisessa korkeakoulussa suoritettavan tutkinnon tukiaika määräytyisi vastaavin perustein tutkinnon laajuuden tai ohjeellisen keston perusteella. Huomioon voitaisiin ottaa myös lukuvuoden tukiajan pituus. Esimerkiksi jos lukuvuoden tukiaika olisi 10 kuukautta ja koulutuksen ohjeellinen kesto kolme vuotta, enimmäistukiaika olisi 40 kuukautta. Nykyisen käytännön mukaisesti ehdotetaan, että kun opintotukea saanut opiskelija, joka ei ole suorittanut tutkintoa, aloittaa opinnot toisen korkeakoulututkinnon suorittamiseksi, aiemman tutkinnon suorittamiseen käytetyt tukikuukaudet otetaan huomioon uuden tutkinnon tukiajassa.

Vaikka lakiin ehdotetun laskentasäännön perusteella voidaan määritellä kaikkien korkeakoulututkintojen enimmäistukiaika, ehdotetaan, että erilaajuisten tutkintojen opintotuen enimmäisajasta säädettäisiin kuitenkin selkeyden vuoksi valtioneuvoston asetuksella.

7 a §. *Korkeakoulututkintoa varten myönnettävän opintotuen enimmäisajan pidentäminen.* Nykyisin pidennysmahdollisuus on koskenut vain ylempää korkeakoulututkintoa suorittavia.

Kun opintotukeen oikeuttavaa aikaa koskevia säännöksiä yhdenmukaistettaisiin, olisi

tarkoituksenmukaista yhtenäistää myös opintotuen enimmäisajan pidentämisen perusteita. Menettelyn ulottaminen ammattikorkeakouluopiskelijoihin ja alemman korkeakoulututkinnon suorittajiin olisi perusteltua, kun opintotukiajan määrittely yhdenmukaistuisi yliopistosektorin kanssa. Pidennyksen voisi saada yliopistossa alempaa korkeakoulututkintoa suorittava, joka on valittu suorittamaan pelkästään alempaa korkeakoulututkintoa. Asetuksenantovaltuutusta ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että opetusministeriön asetuksen sijasta valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin pidennyksen hakemisesta ja sen myöntämisperusteista. Nämä säännökset voitaisiin ottaa opintotukiasetukseen, mikä selkiyttäisi opintotukilainsäädäntöä.

9 a §. *Opintotukilautakunnan tehtävät.* Ulkomailta harjoitettavien opintojen laajuutta koskevan lausunnon antamista koskevaa kohtaa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että lausunto annettaisiin vain silloin, kun opiskelija on hakeutunut ulkomaille muuten kuin korkeakoulujen välisen vaihtosopimuksen perusteella. Muutos vastaa tarkoitettua soveltamiskäytäntöä. Opintotukilautakunnan tulisi uutena tehtävänä antaa Kansaneläkelaitokselle sen pyynnöstä lausunto siitä, onko opintolainavähennykseen oikeuttavan tutkinnon suorittanut opintolainan valtiontakauksen saaja oikeutettu opintolainavähennykseen. Käytännössä lausunto olisi tarpeellinen lähinnä silloin, kun lainansaaja vetoaa 16 e §:ssä säädettyyn perusteeseen ja katsoo, että oikeus opintolainavähennykseen tulisi myöntää. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi myös lausunnon antamisesta silloin, kun opiskelija on hakenut pidennystä opintotukeen oikeuttavaan aikaan.

14 a §. *Asumislisän määrä.* Eduskunta on vuoden 2005 talousarvion antamisen yhteydessä päättänyt korottaa asumislisää myönnettäessä huomioon otettavien asumismenojen määrää 252 euroon. Utta rajaa ehdotetaan sovellettavaksi 1 päivästä marraskuuta 2005 lukien. Muutos merkitsee 30 euron korotusta niiden opiskelijoiden asumislisään, joiden asumismenot ovat vähintään 252 euroa kuukaudessa. Myös ulkomailta opiskelevien asumislisän määrää ehdotetaan vastaavasti korotettavaksi 30 eurolla kuukaudessa.

16 §. *Valtiontakauksen suuruus.* Opintolai-

nan valtioneuvoston määrää tukikuukautta kohden ehdotetaan muutettavaksi siten, että korkeakouluopiskelijan ja aikuiskoulutustukea saavan valtioneuvoston määrä olisi 300 euroa. Aikuiskoulutustukea saavan valtioneuvoston määrä alenisi 10 eurolla kuukaudessa. Muun kuin korkeakouluopiskelijan valtioneuvoston määrä kuukaudessa olisi edelleen 220 euroa ja alle 18-vuotiaalle myönnettävän valtioneuvoston määrä 160 euroa. Ulkomailla opiskelevalle korkeakouluopiskelijalle myönnettävä valtioneuvoston määrä olisi 440 euroa ja muulle opiskelijalle myönnettävä valtioneuvoston määrä olisi nykyisen mukaisesti 360 euroa.

16 c §. *Opintolainavähennys.* Oikeus opintolainavähennykseen ehdotetaan myönnettäväksi opintolainansaajalle, joka on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon. Myös alemman korkeakoulututkinnon suorittanut opiskelija olisi oikeutettu opintolainavähennykseen, jos hänet on valittu suorittamaan pelkästään alempi korkeakoulututkinto. Yliopistolaissa ja ammattikorkeakoululaissa tarkoitettujen oppilaitosten lisäksi korkeakoulututkintoja suoritetaan myös puolustusvoimiin kuuluvassa Maanpuolustuskorkeakoulussa ja sisäasiainministeriön alaisessa Poliisiammattikorkeakoulussa. Ehdotuksen mukaan oikeus opintolainavähennykseen myönnettäisiin lainansaajalle vain yhden tutkinnon perusteella, joka olisi lainansaajan ensimmäiseksi suoritettava vähennykseen oikeuttava tutkinto. Vähennyksestä ei voisi siirtää käytettäväksi mahdollisen myöhemmän tutkinnon perusteella.

16 d §. *Opintolainavähennykseen oikeutett.* Oikeus opintolainavähennykseen voitaisiin myöntää ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneelle, kun tutkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää enintään kahdella lukuvuodella kyseisen tutkinnon yliopistolain nojalla säädettyä laajuutta vastaavan ajan sekä alemman korkeakoulututkinnon ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneelle, kun tutkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää tutkinnon laajuutta vastaavan ajan enintään yhdellä lukuvuodella. Ulkomailla tutkintoa suorittaviin ehdotetaan sovellettavaksi vastaavanlaisia määräaikoja, kuin samantasoisien tutkinnon kotimaassa suorittaneeseen. Vähennykseen oikeuttava aika ehdotetaan laskettavaksi aina ensimmäisestä 1 päivästä elokuuta 2005 tai sen jälkeisestä korkeakou-

luopintojen aloittamisesta. Näin meneteltäisiin silloinkin kun opiskelija on vaihtanut suorittamaansa tutkintoa. Opintolainavähennykseen oikeuttava aika on määritelty siten, että vähennyksen voisi saada vaikka opinnot ovat edenneet jonkin verran tavoiteaikaa hitaammin. Vähennyksen voisi täten saada esimerkiksi silloin, jos opiskelija vaihtaa kesken opintojen opintoalalta toiselle.

16 e §. *Opintolainavähennys opintojen viivästyessä.* Oikeus opintolainavähennykseen voitaisiin kuitenkin myöntää lainansaajalle, jonka tutkinnon suorittamisaika ylittää enintään kahdella lukuvuodella 16 d §:ssä säädetyn enimmäisajan, jos lainansaajan opinnot ovat viivästyneet asevelvollisuuslain, siviilipalveluslain tai naisten vapaaehtoisen asepalvelun suorittamisesta annetun lain mukaisen palveluksen, tai oman sairauden vuoksi. Tutkinnon suorittamisaika voisi olla 16 d §:ssä tarkoitettua pitempi myös silloin, kun lainansaaja olisi mainitussa pykälässä tarkoitettuna aikana saanut lapsen hoitamisen perusteella äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Tällä perusteella opintolainavähennykselle ei säädettäisi erillistä enimmäisaikaa. Esimerkiksi 300 opintopisteen tutkinnossa enimmäismääräinen pidennys voisi olla seitsemän vuotta 16 d §:ssä säädetyn määräajan lisäksi, jos opiskelija olisi saanut äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa kaikkina mainitussa pykälässä säädettyssä määräajassa tarkoitettuina lukukausina. Huomioon otettaisiin vain peruste, joka on vaikuttanut mainitussa pykälässä tarkoitettuna aikana. Huomioon voitaisiin ottaa vain lukukaudet, joiden aikana lainansaaja on ollut varusmiespalveluksessa, naisten vapaaehtoisessa asepalveluksessa tai siviilipalveluksessa, saanut lapsen hoitamisen perusteella sairausvakuutuslain mukaista äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa, saanut sairauden perusteella sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä tai kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä. Tutkinnon suorittamista pidentäneet seikat voitaisiin ottaa huomioon vain, jos ne ovat yhtäjaksoisesti kestäneet vähintään kuukauden. Yhden lukukauden aikana huomioon voitaisiin ottaa vain yksi pidentämiseen oikeuttava jakso. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin siitä, miten pidentämisen perusteet otetaan huomioon.

Esimerkki:

Jos opiskelija aloittaa 300 opintopisteen laajuisen ylempään korkeakoulututkinnon suorittamisen syksyllä 2005, hänen tulee opintolainavähennyksen saadakseen pääsäännön mukaan valmistua viimeistään kevätlukukauden 2012 loppuun mennessä. Jos opiskelija on opiskeluaikanaan ollut kahden lukukauden ajan naisten vapaaehtoisessa asepalveluksessa, ollut yhden lukukauden aikana yli kuukauden kestäneellä sairauslomalla ja saanut lapsen siten, että äitiys- ja vanhempainrahaa on maksettu kahden lukukauden aikana, hän on oikeutettu vähennykseen vielä suorittaessaan tutkinnon vuoden 2014 loppuun mennessä.

16 f §. *Opintolainavähennyksestä päättäminen.* Pykälässä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitos tutkisi ilman hakemusta, onko opintolainavähennykseen oikeuttavan tutkinnon suorittanut opintolainansaaja oikeutettu opintolainavähennykseen. Suomessa tutkinnon suorittaneista Kansaneläkelaitos saisi korkeakouluilta tiedot opintojen aloittamisajankohdasta ja tutkinnon suorittamispäivämäärästä. Ulkomailta tutkinnon suorittaneiden tulee toimittaa nämä tiedot itse. Jos lainansaaja olisi korkeakoulun antamien tietojen perusteella oikeutettu opintolainavähennykseen, Kansaneläkelaitos tutkisi pankilta saamiensa opintolainatietojen perusteella, olisiko lainansaaja lainan määrän perusteella oikeutettu opintolainavähennykseen sekä laskisi vähennyksen enimmäismäärän, josta säädetään tuloverolain 127 d §:n 2 momentissa. Jos lainansaaja olisi oikeutettu opintolainavähennykseen, hänelle annettaisiin päätös oikeudesta opintolainavähennykseen ja opintolainavähennyksen enimmäismäärästä. Erikseen säädetään, että myönteinen päätös voitaisiin antaa asianomaista kuulematta. Hylkäävää päätöstä ei hallintolain periaatteiden mukaisesti voida antaa asianomaista kuulematta. Jos lainansaaja ei korkeakoulun ilmoittamien opiskelutietojen perusteella olisi oikeutettu opintolainavähennykseen tai hänellä olisi opintolainaa alle 2 500 euroa, hänelle annettaisiin ehdotuksen mukaan päätösehdotus, joka tulisi voimaan, jos lainansaaja ei valituksen tekemiseen varatussa määräajassa pyydä asian käsittelemistä uudelleen. Uudelleenkäsittelypyyntö olisi tarpeellinen erityisesti silloin, jos lainansaaja

vetoa 16 e §:ssä tarkoitettuihin syihin. Valituksen tekemiseen varatussa määräajassa lainansaajalla olisi uudelleenkäsittelypyynnön yhteydessä mahdollisuus esittää selvitystä, jonka perusteella hän katsoo olevansa oikeutettu opintolainavähennykseen. Opintotukilautakunnan tehtävänä on arvioida, voidaan-ko hakijan selvityksen perusteella katsoa, että hän on oikeutettu opintolainavähennykseen. Uudelleenkäsittelypyynnön tehneelle lainansaajalle annettaisiin aina valituskelpoinen päätös.

Tuloverolain 127 d §:ssä säädetään toisen Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion tai Ahvenanmaan maakunnan opintotukijärjestelmään kuuluneen verovelvollisen oikeudesta opintolainavähennykseen. Kansaneläkelaitoksella eikä muillakaan Suomen viranomaisilla ole tietoja toisen maan tukijärjestelmään kuuluneiden henkilöiden opinnoista. Tästä syystä näiden henkilöiden tulisi hakea oikeutta opintolainavähennykseen Kansaneläkelaitokselta ja esittää hakemuksessaan vähennyksen myöntämisedellytyksiä koskevat tiedot. Kansaneläkelaitoksella on jo nykyisin ulkomaisia opintoja koskevaa asiantuntemusta, koska suomalaista opintotukea myönnetään myös ulkomailta harjoitettaviin opintoihin.

Päätöksenantomenettelystä ja muiden Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden opintotukijärjestelmien piiriin kuuluneita verovelvollisia koskevasta hakumenettelystä säädetäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

41 b §. *Tiedonsaantioikeus.* Pykälän 5) kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että Kansaneläkelaitos saisi rahalaitoksilta opintolainoista koskevien tietojen yhteydessä myös tiedot opintolainojen lyhennyksistä. Kansaneläkelaitos lainan takauksen myöntäjänä tarvitsee tiedon myös lainan lyhennyksistä seurataksensa lainakannan kehitystä. Tieto olisi tarpeen myös opintolainavähennyksen toimeenpanossa. Lisäksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 8) kohta, jossa säädetäisiin Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada tieto verohallinnolta niistä verovelvollisista, jotka ovat vähentäneet opintolainavähennyksen täysimääräisenä. Tieto on tarpeellinen, jotta Kansaneläkelaitos voi lopettaa lyhennystietojen toimittamisen verohallinnolle näiden henkilöiden osalta.

41 c §. *Opintotukilautakuntien tiedonsaanti-oikeus.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että Kansaneläkelaitos saisi luovuttaa tiettyjä tietoja myös niille opintotukilain 9 §:n mukaisille opintotukilautakunnille, joiden kanssa ei ole tehty opintotukilain 9 a §:n mukaista sopimusta opintotukitehtävien hoitamisesta. Tällaisia lautakuntia ovat ammattikorkeakoulujen opintotukilautakunnat sekä Teatterikorkeakoulun, Sibelius-Akatemian ja Kuvataideakatemian opintotukilautakunnat. Näiden lautakuntien tulisi saada tiedonsiirtona opiskelijoiden käyttämien opintoraha- ja asumislisäkuukausien määrät. Näitä tietoja opintotukilautakunnat tarvitsevat antaessaan Kansaneläkelaitokselle lausuntoja opiskelijan opintojen riittävästä edistymisestä opintotukilain 5 b §:n ja 9 a §:n mukaisesti. Lisäksi opintotukilautakunnalta olisi oikeus saada 16 e §:ssä tarkoitetut tiedot opintolainavähennykseen oikeuttavan määräjän pidennysperusteista.

Muilta osin pykälän sanamuotoon on tehty vähäisiä tarkistuksia.

41 d §. *Tietojen luovuttaminen.* Kansaneläkelaitoksella tulisi olla oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä luovuttaa verohallinnolle tiedot opintolainavähennykseen oikeutetuista henkilöistä ja näiden opintolainavähennyksen enimmäismäärästä sekä opintolainojen lyhennyksistä. Kansaneläkelaitos antaisi esityksen 16 f §:n mukaisen päätöksen opintolainavähennyksestä opintotukilain ja tuloverolain säännösten perusteella. Päätös sisältäisi paitsi tiedon siitä, onko henkilöllä oikeus opintolainavähennykseen, myös tiedon opintolainavähennyksen enimmäismäärästä. Opintolainavähennys tehtäisiin tuloverolain säännösten perusteella verotuksessa. Kansaneläkelaitos saisi 41 b §:n mukaisesti rahalaitoksilta lainansaajittain yksilöidyt tiedot valtion takaamien opintolainojen lyhennysten määrästä. Kansaneläkelaitos ilmoittaisi verohallinnolle niiden lainansaajien lyhennystiedot, joilla on oikeus opintolainavähennykseen. Verohallinto käyttäisi näitä lyhennystietoja tehdessään opintolainavähennystä verotuksessa.

Pykälästä poistettaisiin maininta korkotuen ennalleen palauttamista koskevien tietojen luovuttamisesta pankeille, koska opintotukilain 56 pykälää on muutettu lailla 345/2004

siten, että korkotuen ennalleen palauttaminen ei ole enää mahdollista.

43 §. *Tekninen käyttöyhteys.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi maininta siitä, että Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada teknisen käyttöyhteyden avulla verohallinnolta tietoja opintolainavähennykseen liittyvistä asioista. Tämä olisi tarpeen sitä varten, että verohallinto voisi ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle tiedon siitä, että verotuksen opintolainavähennys on käytetty loppuun. Tämän ilmoituksen jälkeen Kansaneläkelaitos ei enää toimittaisi verohallinnolle tietoja kyseisen lainansaajan opintolainan lyhennyksistä.

47 §. *Toimintamenot.* Pykälän viittaukset opintotukilain 9 §:ään korjattaisiin viittauksiksi 9 a §:ään. Muutos perustuu 1 päivänä elokuuta 2004 voimaan tulleeseen opintotukilain muutokseen.

1.2. Tuloverolaki

58 §. *Korkomenot.* Pykälän 1 momentin 2 kohtaa muutettaisiin siten, että opintolainan korkojen vähennysoikeus laajennettaisiin koskemaan myös toisen Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion opintolainajärjestelmään kuuluvia vastaavia opintolainoja. Opintolainojen korot olisivat vähennyskelpoisia, jos laina kuuluu Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion opintotukijärjestelmään ja on julkisyhteisön takaama tai myöntämä.

105 §. *Kunnallisverotuksen opintorahavähennys.* Kunnallisverotuksen opintorahavähennyksen on saanut tehdä muusta opintotukilaissa tarkoitettusta opintorahasta kuin aikuisopintorahasta. Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi maininta vähennyksen ulkopuolelle rajatusta aikuisopintorahasta, koska selaista ei enää myönnetä.

127 d §. *Opintolainavähennys.* Tuloverolain 127 d §:ssä säädettäisiin verovelvolliselle vuosittain myönnettävän opintolainavähennyksen määrästä sekä vuosittain myönnettävien vähennysten yhteenlasketusta enimmäismäärästä. Lisäksi pykälässä säädettäisiin päätöksentekoviranomaisesta ja opintolainavähennyksen käyttämisajasta. Opintolainavähennykseen oikeutetuista verovelvollisista säädettäisiin opintotukilaissa. Opintotukilain 16 c, d ja e §:ssä säädettäisiin siitä, minkä tutkinnon suorittaminen oikeuttaa

opintolainavähennykseen ja missä ajassa tutkinto on suoritettava, jotta verovelvollinen olisi oikeutettu vähennykseen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vuosittain myönnettävän opintolainavähennyksen määrästä. Vuosittain tehtävän vähennyksen määrä vastaisi verovelvollisen kyseisenä vuonna maksamien opintolainan lyhennysten määrää, kunnes vähennyksen enimmäismäärä olisi täynnä. Kyse olisi suoraan verosta tehtävästä vähennyksestä, joten verovelvollinen saisi tekemänsä vähennyksen määrän takaisin kokonaan.

Säännöksessä opintolainalla tarkoitettaisiin valtion takauksen perusteella myönnettävää opintotukilain mukaista opintolainaa. Opintolainaa voisi olla nostettu luotto- tai rahoituslaitoksesta, jolla on oikeus myöntää opintolainaa.

Ennakkoperinnän vastaavuusvaatimuksen mukaisesti ennakkopidätyksen määrän on mahdollisimman tarkoin vastattava verovelvollisen maksettavien verojen ja maksujen yhteismäärää. Siten opintolainavähennys otettaisiin ennakkoperinnässä huomioon, kuten muutkin vähennykset. Vähennys näin olleen pienentäisi ennakkoperinnässä verovelvolliselta perittävien verojen määrää. Kun opintolainavähennyksen määrä olisi yhtä suuri kuin lyhennyksen määrä, verovelvollinen saisi vuosittaisen vähennyksen käytännössä täysin ilman omaa rahallista panosta. Tällöin opintolainan lyhennykset tulisivat valtion maksettavaksi opintolainavähennyksen enimmäismäärään asti. Jos esimerkiksi viisi vuotta opiskelleella verovelvollisella olisi jokaiselta vuodelta täysi määrä opintolainaa ($5 \times 9 \times 300$ euroa = 13 500 euroa), vuosittaisten vähennysten yhteenlaskettu enimmäismäärä olisi $(13\,500 \text{ euroa} - 2\,500 \text{ euroa}) \times 30\% = 3\,300$ euroa. Jos kyseinen määrä lyhennettäisiin vähennyksen saamista koskevassa enimmäisajassa eli 10 vuodessa, yhden vuoden aikana lyhennettäväksi tulisi 330 euroa. Tämän perusteella verovelvollinen saisi vuodessa saman suuruisen opintolainavähennyksen. Kuukaudessa tulisi lyhennettävää 27,50 euroa. Käytännössä verovelvollinen sopii lyhennysaikataulusta rahoituslaitoksen kanssa ja on mahdollista, että verovelvollinen lyhentää opintolainansa heti ensimmäisenä vuonna 3 300 euroa, jolloin verovelvollinen saisi verotuksessa koko opinto-

lainavähennyksen enimmäismäärän heti ensimmäisen vuoden aikana.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vähennykseen liittyvästä verovelvolliskohtaisesta opintolainavähennyksen enimmäismäärästä. Vuosittaisten vähennysten yhteenlaskettu enimmäismäärä olisi 30 prosenttia verovelvollisella olevan vähennykseen oikeuttavan opintolainan omavastuun ylittävästä määrästä. Omavastuun määrä olisi 2 500 euroa, joka vastaisi suurin piirtein yhden tavanomaisen lukuvuoden opintolainojen määrää. Omavastuu ehkäisisi vähennykseen liittyvää verosuunnittelua. Ilman omavastuuosuutta opintolainatta opiskelleet verovelvolliset saattaisivat viimeisinä opiskeluvuosinaan nostaa opintolainaa pelkästään veroedun saamiseksi. Lisäksi omavastuulla olisi hallinnollista merkitystä, koska vähäisten opintolainojen jääminen menettelyyn ulkopuolelle vähentäisi hallinnollista työtä. Hyvin vähäisten opintolainojen verosubventio ei myöskään tukisi tavoitetta kannustaa opiskelijoita tulemaan opintolainan turvin toimeen, opiskelemaan tehokkaammin ja valmistumaan nykyistä nopeammassa ajassa.

Vähennykseen oikeuttavalla opintolainalla tarkoitettaisiin korkeakouluopintojen suorittamisen aikana kertynyttä opintotukilain mukaista opintolainaa. Tietyn tutkinnon suorittamisen perusteella myönnettävän lisätuen tulisi olla mahdollisimman tarkoin sidottu juuri kyseisen tutkinnon suorittamiseen kohdistuviin lainoihin. Tosiasiassa tutkintojen suorittamistilanteet ovat erilaisia ja täsmällinen kohdistaminen olisi käytännössä hyvin vaikea toteuttaa. Opiskelija saattaa esimerkiksi opiskella samaan aikaan useampaa tutkintoa. Toisaalta opiskelija voi esimerkiksi vaihtaa suoritettavaa tutkintoa kesken opintojen, jolloin osa tai kaikki hänen aikaisemmista opintosuorituksistaan saatetaan hyväksyä osaksi uutta tutkintoa. Käytännön syistä myöntämisperusteen tulisikin olla melko kaavamainen.

Esityksessä ehdotetaan, että vähennykseen oikeuttavalla opintolainalla tarkoitettaisiin opintotukilaisissa tarkoitettujen korkeakouluopintojen ensimmäistä aloituspäivää edeltävän lukukauden lopun ja vähennykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamislukukauden lopun välisenä aikana kertynyttä opintolainaa. Lainan kertymäaika olisi vastaava kuin opin-

totukilaisissa huomioonotettava aika, kun lasketaan, onko verovelvollinen suorittanut tutkinnon määräajassa. Tällöin vähennykseen oikeuttava laina kertyisi ensimmäisten korkeakouluopintojen aloittamisesta vähennykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamiseen asti riippumatta siitä, mitä opintoja varten laina on käytetty. Kun lainakertymä alkaisi ensimmäisten korkeakouluopintojen alkamisesta, lainasaldoon saattaisi sisältyä myös lainoja sellaiselta ajalta, jolloin opiskelija ei vielä ole aloittanut sen tutkinnon suorittamista, jonka perusteella hänelle on myönnetty oikeus opintolainavähennykseen. Näin kävisi silloin, kun opiskelija aloittaa tutkinnon suorittamisen mutta vaihtaa kesken opintoja suorittamaan eri tutkintoa ja valmistuu jälkimmäisestä tutkinnosta. Tällöinkin opintolainavähennyksen saaminen edellyttää, ettei ensimmäisten korkeakouluopintojen aloittamisesta laskettava määräaika ylitä.

Koska korkeakouluopiskelijalla on mahdollisuus nostaa koko lukukauden laina yhdellä kertaa etukäteen, voitaisiin lainojen kertyminen selvittää lukukauden tarkkuudella. Käytännössä vähennykseen oikeuttava opintolainamäärä saataisiin pankeilta lukukausittain tulevista opintolainasaldoista ja tiedosta lainasaldoon pääomitetuista koroista. Vähennykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamislukukauden lopun opintolainasaldotiedosta vähennettäisiin opintolainavähennykseen oikeuttavana aikana lainaan pääomitetut korot sekä opintolainasaldo, joka verovelvollisella oli korkeakouluopintojen aloittamista edeltävän lukukauden lopussa.

Opintolainan korot vähennetään verotuksessa tuloista jo opiskeluaikana sinä vuonna, jona korot lisätään lainan pääomaan. Näin ollen opintolainavähennyistä laskettaessa verotuksessa jo vähennetyt lainan korot erotettaisiin opintolainavähennykseen oikeuttavasta lainan pääomasta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vähennykseen liittyvästä tutkintokohtaisesta enimmäislainamäärästä. Tutkintokohtainen enimmäislainamäärä rajoittaisi käytännössä niiden verovelvollisten vähennyksen määrää, jotka olisivat opiskelleet suoritetun tutkinnon laajuutta vastaavaa aikaa pidempään ja ottaneet enimmäismäärän opintolainaa. Esityksessä ehdotetaan, että vähennyksen enimmäismäärä laskettaisiin enintään sen lainamäärän pe-

rusteella, joka vastaa yliopistolain tai ammatikorkeakoululain nojalla säädetyn kyseisen tutkinnon laajuuden mukaista opintolainamäärää, kun valtion takauksen enimmäismäärä opintolainaa otetaan huomioon enintään yhdeksältä kuukaudelta yhtä lukuvuotta kohti. Siltä osin kuin tutkinnon laajuus ei ole täysią vuosia, enimmäismäärää laskettaessa otettaisiin huomioon opintolainaa enintään viideltä kuukaudelta puolta lukuvuotta kohti. Tutkintojen laajuudet vaihtelevat tutkintokohtaisesti, mutta yleisin yliopistotutkinnon laajuus on viisi vuotta ja ammatikorkeakoulututkinnon laajuus on neljä vuotta.

Tutkinnon laajuuteen sidottu, opintolainavähennyksen enimmäismäärää laskettaessa hyväksyttävä, opintolainan enimmäismäärä on tarpeen, sillä opintotukilain mukaan verovelvollisella säilyisi tietyin rajauksin oikeus opintolainavähennykseen, vaikka verovelvollinen opiskelisi tutkintokohtaista tutkinnon laajuutta vastaavaa aikaa pidempään. Jos opintolainavähennyksen enimmäismäärää ei sidottaisi tutkinnon laajuutta vastaavaan aikaan, saattaisi vähennyksellä olla negatiivinen kannustus laajuutta vastaavaa aikaa pidempään opiskeluun. Tutkinnon laajuuteen sidotun rajoituksen vuoksi opintolainavähennyksen enimmäismäärä ei voisi ylittää sen vähennyksen määrää, johon verovelvollinen olisi oikeutettu, jos hän olisi opiskellut tutkinnon laajuutta vastaavassa ajassa ja tänä aikana ottanut enimmäismäärän opintolainaa. Tutkinnon laajuuteen sidottua opintolainavähennyksen enimmäismäärää laskettaessa käytetään tutkinnon suoritushetkellä voimassa olevaa lainatakauksen määrää. Tämä on eri suuruinen kotimaassa ja ulkomailla suoritettavissa tutkinnoissa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin opintolainavähennyksen päätöksentekoviranomaisista ja opintolainavähennyksen käyttämisajasta. Kansaneläkelaitos tutkisi korkeakouluilta saatavien tietojen perusteella, onko verovelvollinen suorittanut opintolainavähennykseen oikeuttavan tutkinnon ja onko tutkinto suoritettu vähennykseen oikeuttavassa määräajassa. Lisäksi Kansaneläkelaitos laskisi pankeilta saatujen lainatietojen perusteella opintolainavähennyksen enimmäismäärän. Näin ollen Kansaneläkelaitos ratkaisisi verovelvollisen oikeuden opintolainavähenny-

nykseen ja opintolainavähennyksen enimmäismäärän. Kansaneläkelaitos ilmoittaisi verohallinnolle henkilöt, jotka ovat oikeutetut opintolainavähennykseen. Lisäksi Kansaneläkelaitos ilmoittaisi jokaisen vähennykseen oikeutetun henkilön osalta opintolainavähennyksen enimmäismäärän. Verohallinto toimisi tältä osin toimeenpanevana viranomaisena. Verohallinto myöntäisi verovelvollisen vuosittain maksamien opintolainan lyhennysten perusteella vähennyksen niille verovelvollisille, joilla Kansaneläkelaitoksen ilmoituksen perusteella on oikeus opintolainavähennykseen. Verohallinto seuraisi vuosittaisten vähennysten määrää ja myöntäisi vähennyksen lyhennysten perusteella, kunnes Kansaneläkelaitoksen laskema opintolainavähennyksen enimmäismäärä tai vähennyksen myöntämiseksi säädetty enimmäisaika olisi täynnä.

Koska Kansaneläkelaitos ratkaisisi verovelvollisen oikeuden opintolainavähennykseen ja sen enimmäismäärään, tulisi myös muutoksenhaut tehdä näiden asioiden osalta samalla tavalla kuin muihinkin Kansaneläkelaitoksen opintotukipäätöksiin. Jos Kansaneläkelaitos oikaisisi tekemänsä päätöstä, ilmoittaisi se oikaisusta verohallinnolle, joka oikaisisi toimitetun verotuksen. Jos verovelvollinen kuitenkin hakisi muutosta verohallinnolle osoitetulla oikaisuvaatimuksella Kansaneläkelaitoksen ratkaistavaksi kuuluvaan asiaan, verohallinto siirtäisi asian tältä osin Kansaneläkelaitoksen ratkaistavaksi.

Koska verohallinto myöntäisi vähennyksen vuosittain lainan lyhennysten perusteella, tulisi toimeenpanon osalta hakea muutosta verotukseen. Verovelvollinen voisi esittää verohallinnolle esimerkiksi selvitystä siitä, että hän on verovuoden aikana lyhentänyt opintolainansa enemmän kuin verohallinto on lainan lyhennysten perusteella vähennystä toimeenpannessaan huomionut. Opintolainavähennys myönnettäisiin lyhennysten perusteella, jotka verovelvollinen on maksanut vähennykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamisvuotta seuraavana kymmenenä vuotena.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin vähennyksen myöntämisestä silloin, kun verovelvollinen on valmistumisensa jälkeen joutunut maksuvaikeuksiin ja valtio on takaajana joutunut maksamaan opintolainan rahoituslaitokselle. Jos opintolainan takaaja on joutunut

sitoumuksensa perusteella maksamaan opintolainan, vähennys myönnettäisiin sitä mukaa, kun alkuperäinen opintovelallinen lyhentäisi lainamäärää takaajalle. Vuosittainen vähennys myönnettäisiin samoin kriteerein kuin verovelvollisen lyhentäessä varsinaista opintotukilain mukaista opintolainaa.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin vähennysoikeudesta, joka koskisi toisen Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion tai Ahvenanmaan maakunnan opintotukijärjestelmään kuulunutta verovelvollista. Toisen Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion tai Ahvenanmaan maakunnan opintotukijärjestelmään kuulunut verovelvollinen olisi oikeutettu opintolainavähennykseen vastaavin edellytyksin kuin verovelvolliset, jotka kuuluvat opintotukilain soveltamisalaan. Esimerkiksi toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa opiskellut ja kyseisen valtion opintotukijärjestelmään kuulunut henkilö, joka on suorittanut korkeakoulututkinnon määräjässä, olisi edellytysten täytyessä oikeutettu opintolainavähennykseen. Näin olisi esimerkiksi silloin, kun hän on valmistumisen jälkeen siirtynyt Suomeen työskentelemään ja on täällä yleisesti verovelvollinen ja hän on verovuonna maksanut takaisin opintotukilain mukaista opintolainaa vastaavaa opintolainaa. Opintotukilain mukaista opintolainaa vastaavalla opintolainalla tarkoitettaisiin vastaavia julkisyhteisön takaamia tai myöntämiä opintolainoja. Opintolainavähennys myönnettäisiin vastaavalla tavalla kuin kotimaiseen opintotukijärjestelmään kuuluneelle. Siten Kansaneläkelaitos ratkaisisi, onko verovelvollinen oikeutettu opintolainavähennykseen, ja opintolainavähennyksen enimmäismäärän. Verohallinto myöntäisi vähennyksen vuosittain opintolainan lyhennysten perusteella. Myös opintolainavähennyksen enimmäismäärä laskettaisiin vastaavin perustein kuin kotimaiseen opintotukijärjestelmään kuuluneelle. Näin ollen opintolainavähennys laskettaisiin opintotukilaisissa säädettyjen määrien perusteella.

Opintotukilain perusteella opintolainavähennys voidaan myöntää ainoastaan 1 päivänä elokuuta 2005 ja sen jälkeen aloitettujen korkeakouluopintojen perusteella. Opiskelija, joka on harjoittanut korkeakouluopintoja ennen kyseistä ajankohtaa mutta hyväksytään ajankohdan jälkeen aloittamaan uudet opin-

not, voisi saada vähennyksen uusien opintojen perusteella. Tämän vuoksi opintolainavähennykseen oikeuttavaa opintolainamäärää koskevassa tuloverolain siirtymäsäännöksessä säädettäisiin, että ainoastaan 1 päivänä elokuuta 2005 tai sen jälkeen aloitettujen korkeakouluopintojen suorittamisaikana nostetut opintolainat otettaisiin huomioon vähennyksen määrää laskettaessa. Vähennykseen oikeuttavan lainan kertyminen alkaisi siten ensimmäisten, 1 päivänä elokuuta 2005 tai sen jälkeen aloitettujen uusien korkeakouluopintojen perusteella.

127 e §. *Opintolainavähennyksen tekeminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, mistä verosta opintolainavähennys tehtäisiin. Ensisijaisesti opintolainavähennys tehtäisiin valtion tuloverosta. Ansiotuloista ja pääomatuloista suoritettavista veroista vähennys tehtäisiin verojen määrien suhteessa. Siltä osin kuin vähennys ylittäisi valtion tuloveron määrän, tehtäisiin se kunnallisverosta, vakuutetun sairausvakuutusmaksusta ja kirkollisverosta näiden verojen suhteessa. Vähennys tehtäisiin viimeisenä, kotitalousvähennyksen ja alijäämähyvitysten jälkeen. Menettely olisi verovelvolliselle edullinen, sillä opintolainavähennys siirtyisi opintolainavähennyksen veroalijäämän kautta vähennettäväksi seuraavina vuosina määrättävistä veroista, jos opintolainavähennyksen määrä olisi suurempi kuin verovelvolliselle verovuonna määrättyjen verojen määrä.

Pykälän 2 momentissa olisivat säännökset opintolainavähennyksen käyttämisen siirtymisestä seuraaville vuosille. Verovelvolliselle vahvistettaisiin opintolainavähennyksen veroalijäämä, jos opintolainavähennyksen määrä olisi suurempi kuin verovelvolliselle verovuonna määrättyjen verojen määrä. Opintolainavähennyksen veroalijäämä vähennettäisiin verovelvolliselle seuraavina vuosina määrättyistä veroista enintään 10 verovuoden aikana sitä mukaa kuin veroa määrätään.

Seuraaville vuosille siirtyvät veroalijäämät vähennettäisiin pykälän 3 momentin nojalla siinä järjestyksessä, jossa ne ovat syntyneet ennen verovuoden lyhennysten perusteella myönnettävää opintolainavähennystä. Kun vanhimmat erät vähennettäisiin aina ensin, olisi vaara vähennysten määräaikaisten kulumisesta loppuun pienempi. Opintolainavä-

hennyksen veroalijäämä vähennettäisiin kuitenkin enintään tutkinnon suorittamisvuotta seuraavan 15 vuoden aikana.

132 §. *Alijäämähyvitysten vähentäminen verovelvollisen valtionverosta.* Pykälässä säädettyyn vähennysjärjestykseen tehtäisiin 127 e §:ssä ehdotettua vähennysjärjestystä vastaava muutos. Alijäämähyvitykset vähennettäisiin sen jälkeen, kun verosta on vähennetty muut verosta tehtävät vähennykset opintolainavähennystä lukuun ottamatta.

1.3. Laki verotusmenettelystä

16 §. *Meno- ja vähennystietoja koskeva siviilisen yleinen tiedonantovelvollisuus.* Verotusmenettelystä annetun lain 16 §:ään lisättäisiin uusi 10 momentti, jolloin nykyinen 10 momentti siirtyisi 11 momentiksi. Lainkohdassa säädettäisiin tiedoista, jotka Kansaneläkelaitoksen olisi annettava verohallinnolle opintolainavähennyksen myöntämiseksi. Kansaneläkelaitos tutkisi ja ratkaisisi, ketkä verovelvolliset ovat oikeutetut opintolainavähennykseen, ja toimittaisi näistä verovelvollisista tiedot verohallinnolle. Kansaneläkelaitos laskisi sillä olevien tietojen perusteella vähennyksen enimmäismäärän ja ilmoittaisi tiedon verohallinnolle. Lisäksi opintolainojen lainanlyhennystiedot kulkisivat pankeilta Kansaneläkelaitoksen kautta verohallinnolle. Kansaneläkelaitos toimittaisi verohallinnolle myös tutkinnon suorittamisvuotta koskevan tiedon, sillä opintolainavähennys myönnettäisiin ainoastaan niiden lyhennysten perusteella, jotka on suoritettu tutkinnon suorittamista seuraavan kymmenen vuoden aikana. Tutkinnon suoritusvuotta koskeva tieto olisi tarpeen myös siksi, että opintolainavähennyksen veroalijäämä vähennettäisiin enintään tutkinnon suorittamista seuraavan 15 vuoden aikana.

65 §. *Muutoksenhaku tappiota ja opintolainavähennyksen veroalijäämää koskevaan päätökseen.* Verotusmenettelystä annetun lain 65 §:ään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa täsmennettäisiin, miltä vuodelta opintolainavähennyksen veroalijäämää koskevaan päätökseen voitaisiin hakea muutosta. Vahvistettua tappiota vastaavasti opintolainavähennyksen veroalijäämää koskevaan päätökseen voisi hakea muutosta siltä verovuodelta, jolta syntyvää opintolainavähennyksen vero-

alijäämää päätös koskee. Pykälän otsikkoa muutettaisiin vastaavasti.

1.4. Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta

20 a §. *Tietojen antaminen Kansaneläkelaitokselle.* Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettuun lakiin lisättäisiin uusi 20 a §, jonka perusteella verohallinto voisi salassapitovelvollisuuden estämättä luovuttaa Kansaneläkelaitokselle opintolainavähennyistä koskevien tehtävien hoitamista varten tarpeelliset tunnistamistiedot ja opintolainavähennyksen käyttämisestä koskevat tiedot verovelvollisesta, kun hän on vähentänyt verotuksessa koko opintolainavähennyksen enimmäismäärän. Tiedot voitaisiin luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla ilman verovelvollisen suostumusta. Tieto koko opintolainavähennyksen käyttämisestä olisi tarpeellinen, koska opintolainojen lyhennystiedot opintolainavähennyksen myöntämiseksi kulkisivat pankeilta Kansaneläkelaitokselle ja sieltä edelleen verohallinnolle. Tiedon perusteella Kansaneläkelaitos lopettaisi opintolainan lyhennystietojen ilmoittamisen verohallinnolle, sillä opintolainavähennyksen käyttämisen jälkeen lyhennystieto olisi verohallinnolle tarpeeton. Verohallinto seuraisi vuosittaisten vähennysten myöntämistä enimmäismäärään asti.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Erilajisten korkeakoulututkintojen enimmäistukiajoista on selkeyden vuoksi tarkoitus säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin myös korkeakoulututkintoa varten myönnettävän opintotuen enimmäisajan pidennyksen hakemis- ja myöntämismenettelystä sekä opintolainavähennykseen liittyvästä opintotukiviranomaisten päätöksenantomenettelystä ja hakemismenettelystä. Muutos selkeyttäisi opintotukilainsäädäntöä, kun kaikki alemmanasteiset säädökset keskitettäisiin opintotukiasetukseen ja nykyisten säännösten nojalla annetut erilliset opetusministeriön asetukset ja päätökset kumottaisiin.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2005. Opintotukilain 14 a §:ää sovellettaisiin kuitenkin vasta 1 päivästä marraskuuta 2005 lukien.

Opintotukilain 7 ja 7 a §:ää sovellettaisiin opiskelijaan, joka ottaa opiskelijavalinnassa opiskelupaikan vastaan tai kirjoittautuu ensimmäisen kerran läsnä olevaksi 1 päivänä elokuuta 2005 tai sen jälkeen.

Oikeus opintotukilain 16 c §:ssä tarkoitettuun opintolainavähennykseen olisi opintolainan saajalla, joka opiskelijavalinnassa ottaa vastaan opiskelupaikan ylempää tai alemmaa korkeakoulututkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa varten 1 päivänä elokuuta 2005 tai sen jälkeen. Vähennykseen olisi ehdotuksen mukaan oikeutettu myös henkilö, joka on valittu opiskelijaksi ennen elokuun 1 päivää 2005, mutta kirjoittautuu läsnä olevaksi ensimmäisen kerran 1 päivänä elokuuta 2005 tai sen jälkeen.

Ennen lakien voimaantuloa voidaan ryhtyä niiden täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

4. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Lailla opintotukilain muuttamisesta 345/2004 opintotukilakiin tehtiin perustuslain edellyttämiä muutoksia, joilla tarkistettiin säädöstasoa yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia koskevien säännösten osalta. Samassa yhteydessä tarkistettiin asetuksen antovaltuutuksia siten, että opetusministeriön asetuksen sijasta alemmanasteiset määräykset annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Tällöin ei vielä muutettu opintotukeen oikeuttavaa aikaa koskevia säännöksiä, koska yliopistojen tutkintorakenteen uudistusta valmisteltiin samanaikaisesti. Uudesta tutkintojärjestelmästä on säädetty 1 päivänä elokuuta 2005 voimaan tulevalla lailla yliopistolain muuttamisesta ja sen nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella yliopistojen tutkinnoista. Tässä yhteydessä on perusteltua toteuttaa perustuslain edellyttämät tarkistukset opintotukeen oikeuttavaa aikaa koskeviin säännöksiin. Opintotukilain 7 §:ää ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että siinä säädettäisiin laskusääntö, jonka perusteella voitai-

siin laskea opintotukeen oikeuttavien tutkintojen opintotukeen oikeuttava aika. Pykälään ehdotetaan otettavaksi asetuksenantovaltuutus, jonka nojalla voitaisiin selkeyden vuoksi säätää valtioneuvoston asetuksella erilaajuisien tutkintojen opintotukeen oikeuttavasta enimmäisajasta.

Hallituksen käsityksen mukaan ehdotetut lait vastaavat perustuslain edellyttämää sää-

döstasoa eikä niissä aseteta sellaisia perusoi-
keuksien rajoituksia, joiden vuoksi esitystä ei
voitaisi käsitellä tavallisessa lainsäätämisjär-
jestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Edus-
kunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**opintotukilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 3 §:n 4 kohta, 5 a §:n 1 momentti, 7 ja 7 a §, 9 a §:n 1 momentti, 14 a §, 16 §:n 1 momentti, 41 b §:n 5 ja 7 kohta, 41 c ja 41 d §, 43 §:n 2 momentti sekä 47 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 4) kohta laissa 1427/2001, 5 a §:n 1 momentti, 9 a §:n 1 momentti ja 16 §:n 1 momentti laissa 345/2004, 7 § laeissa 49/1997, 636/1998 ja 41/2000 sekä mainitussa laissa 345/2004, 7 a § mainitussa laissa 49/1997, 14 a § laissa 734/2001 ja mainitussa laissa 345/2004, 41 b §:n 5 ja 7 kohta ja 41 c § laissa 691/2002 sekä 41 d § ja 43 §:n 2 momentti laissa 204/2003, sekä

lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laeissa 345/2004 ja 1427/2001, uusi 3 momentti, lakiin uusi 16 c—16 f § sekä 41 b §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 691/2002, uusi 8 kohta seuraavasti:

2 §

Opintotukietuudet

Tämän lain mukaista opintolainaa saaneella on tässä laissa säädetyn edellytyksin oikeus opintolainavähennykseen verotuksessa. Opintolainavähennyksestä säädetään tuloverolain (1535/1992) 127 d ja 127 e §:ssä.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) *korkeakoululla* yliopistolaissa (645/1997) tarkoitettuja yliopistoja ja ammattikorkeakoululaissa (351/2003) tarkoitettuja ammattikorkeakouluja;

5 a §

Päätoimiset opinnot

Päätoimisia ovat opinnot, joiden tavoitteena on korkeakoulututkinnon suorittaminen. Muut korkeakouluopinnot ovat päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähin-

tään viisi opintopistettä opiskelukuukautta kohti.

7 §

Opintotukeen oikeuttava aika

Opintotukea myönnetään päätoimisten opintojen ajaksi. Yhtäjaksoisesti vähintään kahdeksan viikkoa kestävät opinnot oikeuttavat kahden kuukauden opintotukeen.

Korkeakouluopiskelua varten opintotukea voi saada enintään 70 kuukaudeksi. Yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten tukeen oikeuttava aika määräytyy kyseisen tutkinnon yliopistolain tai ammattikorkeakoululain nojalla säädetyn laajuuden perusteella siten, että tukeen oikeuttava aika on enintään yhdeksän kuukautta tutkinnon laajuuden mukaista lukuvuotta kohti lisätynä kymmenellä kuukaudella. Täydet lukuvuodet ylittävältä puolelta lukuvuodelta tukeen oikeuttava aika on kuitenkin viisi kuukautta. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittamista varten tukeen oikeuttava aika määräytyy ammattikorkeakoulututkinnon ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon yhteenlasketun laajuuden perusteella lisätynä kymmenellä kuukaudella. Jos alemman korkeakoulututkinnon suorittanut opiskelija jat-

kaa opintojaan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseksi koulutusohjelmassa, johon opiskelijat valitaan erillisessä opiskelijavalinnassa, alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseen käytettyjä kuukausia ei oteta huomioon laskettaessa tukeen oikeuttavaa aikaa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen. Sellaisessa ylemmässä korkeakoulututkinnoissa, jonka pääaine tai aineryhmä, johon pääaine kuuluu, on Aasian ja Afrikan kielet ja kulttuurit, tukeen oikeuttava aika on kuitenkin enintään 64 kuukautta.

Ulkomaaisessa korkeakoulussa suoritettavassa tutkinnoissa opintotukeen oikeuttava aika määräytyy edellä säädetyn perustein tutkinnon laajuuden ja lukuvuoden pituuden perusteella.

Jos opiskelija, jolle on myönnetty opintotukea korkeakouluopintoihin mutta joka ei ole suorittanut korkeakoulututkintoa, aloittaa opinnot toisen korkeakoulututkinnon suorittamista varten, aiemman tutkinnon suorittamiseksi käytetyt kuukaudet otetaan huomioon tukeen oikeuttavaa aikaa laskettaessa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin erilaajuisten korkeakoulututkintojen opintotuen enimmäisajasta.

Ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa opintotukea voi saada enintään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 31 §:n 1 momentissa tarkoitettu ajaksi. Lukiokoulutuksessa opintotukea voi saada enintään lukiolain 24 §:n 1 momentissa tarkoitettu ajaksi.

7 a §

Korkeakoulututkintoa varten myönnettävän opintotuen enimmäisajan pidentäminen

Opiskelijalle, joka on saanut opintotukea yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten 7 §:ssä tarkoitettua enimmäisajan, voidaan myöntää opintotuki opiskelun jäljellä olevaksi ajaksi, kuitenkin enintään yhdeksäsi kuukaudeksi. Edellytyksenä on, että opiskelija osoittaa opintojen viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä. Pidennystä voidaan kuitenkin myöntää vain, jos tutkinnon suorittamisen arvioidaan edellyttävän päätoimista opiskelua enintään yhden lukuvuoden ajan.

Tämän pykälän mukaista tukea ei myönnetä opiskelijalle, jolle on jo myönnetty opintotukea 70 kuukaudeksi.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 1 momentissa tarkoitettua pidennyksen hakemisesta ja sen myöntämisen perusteista.

9 a §

Opintotukilautakunnan tehtävät

Opintotukilautakunnan tehtävänä on:

1) seurata opintojen edistymistä ja antaa oma-aloitteisesti taikka Kansaneläkelaitoksen tai opiskelijan pyynnöstä lausunto opintojen edistymisestä;

2) määritellä kesäaikana harjoitettavien opintojen riittävä laajuus ja antaa yksittäistapauksissa lausunto Kansaneläkelaitokselle;

3) määritellä muiden kuin opiskelijavaihto-ohjelmien mukaisten ulkomailla harjoitettavien opintojen riittävä laajuus ja antaa yksittäistapauksissa lausunto Kansaneläkelaitokselle;

4) antaa Kansaneläkelaitoksen tai opiskelijan pyynnöstä lausunto siitä, onko opintolainan valtiontakauksen saanut, joka on suorittanut tutkinnon, oikeutettu opintolainavähennykseen;

5) antaa oma-aloitteisesti taikka Kansaneläkelaitoksen tai opiskelijan pyynnöstä lausunto siitä, voidaanko enimmäisajan opintotukea saaneen opiskelijan opintotukeen oikeuttavaa aikaa pidentää 7 a §:ssä säädetyllä tavalla.

2 luku

Opintotukietuudet

14 a §

Asumislisän määrä

Asumislisän määrä on 80 prosenttia kuukausivuokrasta, käyttövastikkeesta taikka niihin rinnastettavista vuokrasopimuksen tai asumisoikeussopimuksen mukaisista kiinteän suuruusista kuukausittaisista asumismenoista. Asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon 252 euron ylittävältä osalta.

Opiskelijan osuus asumismenoista saadaan jakamalla koko asunnon asumismenot asukkaiden lukumäärällä, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta.

Jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa, asumislisän määrä on enintään 58,87 euroa kuukaudessa. Kansanopiston tai liikunnan koulutuskeskuksen maksullisella linjalla opiskelevan, oppilaitoksen asuntolassa asuvan opiskelijan asumislisän määrä on 58,87 euroa kuukaudessa.

Ulkomailla opiskelevan asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää asumislisän määrästä maissa, joissa vuokrataso on alhainen.

Asumislisää ei makseta, jos asumismenot ovat alle 33,63 euroa kuukaudessa.

16 §

Valtiontakauksen suuruus

Opintolainan valtiontakauksen määrä tuki-kuukautta kohden on:

1) korkeakouluopiskelijalla ja aikuiskoulutustukea saavalla 300 euroa;

2) muulla kuin korkeakouluopiskelijalla 220 euroa, kun opiskelija on täyttänyt 18 vuotta, ja 160 euroa, kun opiskelija on alle 18-vuotias; oikeus korkeampaan valtiontakaukseen alkaa sen kuukauden alusta, jona opiskelija täyttää 18 vuotta;

3) ulkomailla opiskelevalla korkeakouluopiskelijalla 440 euroa ja muulla ulkomailla opiskelevalla opiskelijalla 360 euroa.

16 c §

Opintolainavähennys

Oikeus tuloverolain 127 d §:ssä tarkoitettuun opintolainavähennykseen on opintolainansaajalla, joka on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon. Alemman korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja on oikeutettu opintolainavähennykseen vain, jos hänet on valittu suorittamaan pelkästään alempaa korkeakoulututkintoa. Opintolainansaajalle voidaan myöntää oikeus opintolainavähennykseen vain lainansaajan ensimmäiseksi suorit-

taman vähennykseen oikeuttavan tutkinnon perusteella.

16 d §

Opintolainavähennykseen oikeutetut

Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella on oikeus opintolainavähennykseen, kun tutkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää yliopistolain nojalla säädetyn kyseisen tutkinnon laajuuden mukaisen ajan enintään kahdella lukuvuodella. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella on oikeus opintolainavähennykseen, kun tutkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää ammattikorkeakoululain nojalla säädetyn kyseisen tutkinnon laajuuden mukaisen ajan enintään yhdellä lukuvuodella. Alemman korkeakoulututkinnon suorittaneella, joka on valittu suorittamaan pelkästään alempaa korkeakoulututkintoa, on oikeus opintolainavähennykseen, kun tutkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää yliopistolain nojalla säädetyn tutkinnon laajuuden mukaisen ajan enintään yhdellä lukuvuodella.

Ulkomaaisessa korkeakoulussa tutkinnon suorittaneella on oikeus opintolainavähennykseen vastaavin perustein.

Tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lasketaan sen lukukauden alusta, jona opiskelija on ensimmäisen kerran ottanut vastaan opiskelupaikan korkeakoulussa, 16 c §:ssä tarkoitettua tutkinnon suorittamislukukauden loppuun.

16 e §

Opintolainavähennys opintojen viivästyessä

Opintolainansaaja on oikeutettu opintolainavähennykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on enintään kaksi lukuvuotta 16 d §:ssä säädettyä pitempi, jos lainansaajan opinnot ovat mainitussa pykälässä tarkoitettuna aikana viivästyneet asevelvollisuuslain (452/1950), siviilipalveluslain (1723/1991) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisen palveluksen tai oman sairauden vuoksi. Tutkinnon suorittamisaika voi olla edellä 16 d §:ssä tarkoitettua pitempi myös silloin, kun lainansaaja on mainitussa pykä-

lässä tarkoitettuna aikana saanut lapsen hoitamisen perusteella sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Huomioon voidaan ottaa vain ne lukukaudet, joiden aikana lainansaaja on ollut varusmiespalveluksessa, naisten vapaaehtoisessa asepalveluksessa tai siviilipalveluksessa, on saanut lapsen hoitamisen perusteella sairausvakuutuslain mukaista äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa taikka saanut sairauden perusteella sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä tai korvausta taikka kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä.

Tutkinnon suorittamisaikaa pidentäneet seikat voidaan ottaa huomioon vain, jos ne ovat yhtäjaksoisesti kestäneet vähintään kuukauden. Yhden lukukauden aikana huomioon voidaan ottaa vain yksi pidentämiseen oikeuttava jakso.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin siitä, miten 1 ja 2 momentissa tarkoitettut opintolainavähennykseen oikeuttavaa aikaa pidentävät seikat otetaan huomioon.

16 f §

Opintolainavähennyksestä päättäminen

Kansaneläkelaitos tutkii ilman hakemusta korkeakoulun ilmoittaman opintojen aloituspäivän ja tutkinnon suorittamispäivän perusteella, onko vähennykseen oikeuttavan korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja oikeutettu opintolainavähennykseen. Ulkomaisessa korkeakoulussa opiskelevan oikeuden opintolainavähennykseen Kansaneläkelaitos tutkii kuitenkin opiskelijan opintojen aloittamisesta ja tutkinnon suorittamisesta toimittaman selvityksen perusteella.

Jos lainansaaja on oikeutettu opintolainavähennykseen, Kansaneläkelaitos laskee rahalaitosten ilmoittamien opintolainojen koskevien tietojen perusteella myös tuloverolain 127 d §:ssä tarkoitettua opintolainavähennyksen enimmäismäärän sekä antaa lainansaajalle päätöksen oikeudesta opintolainavähennykseen ja opintolainavähennyksen enimmäismäärästä. Päätös voidaan antaa asianomaista kuulematta.

Jos lainansaaja ei korkeakoulun ja rahalai-

tosten ilmoittamien tietojen perusteella ole oikeutettu opintolainavähennykseen, Kansaneläkelaitos lähettää lainansaajalle päätösehdotuksen. Ehdotuksen mukainen päätös tulee voimaan, jos lainansaaja ei valituksen tekemiseen varatussa määräajassa pyydä kirjallisesti asian käsittelemistä uudelleen.

Edellä säädetyistä poiketen tuloverolain 127 d §:n 6 momentissa tarkoitettua opintolainansaajan tulee hakea Kansaneläkelaitokselta oikeutta opintolainavähennykseen.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin päätöksenantomenettelystä ja 4 momentissa tarkoitettua hakumenettelyä.

41 b §

Tietojensaantioikeus

Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta opintotuen täytäntöönpanoa varten:

5) rahalaitoksilta lainansaajittain yksilöidyt tiedot nostettujen, valtion takaamien opintolainojen määristä, opintolainojen lyhennyksistä ja koroista siten kuin Kansaneläkelaitos määrää;

7) rangaistuslaitoksilta ja vaarallisten rikoksenuusijain eristämisestä annetun lain (317/1953) 1 §:ssä tarkoitetuilta pakkolaitoksilta tiedot rangaistuksen alkamisesta ja päättymisestä;

8) verohallinnolta opintolainavähennyksestä koskevien tehtävien hoitamista varten tarpeelliset tunnistamistiedot ja opintolainavähennyksen käyttämistä koskevat tiedot niistä verovelvollisista, jotka ovat verotuksessa vähentäneet tuloverolain 127 d §:ssä tarkoitettua opintolainavähennyksen enimmäismäärän.

41 c §

Opintotukilautakuntien tiedonsaantioikeus

Opintotukilautakunnilla on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tietojen saantia koskevien rajoitusten estämättä saada Kansaneläkelaitokselta 9 a §:ssä mainittujen tehtävien hoitamisen kannalta välttämättömät

tiedot sekä Kansaneläkelaitoksen hallussa olevat tiedot 16 e §:ssä tarkoitetuista opintolainavähennykseen oikeuttavan ajan pidentämisperusteista. Opintotukilautakunnilla on oikeus saada tiedot maksutta.

Edellä 9 a §:n 4 momentissa tarkoitettua sopimuksen nojalla opintotukitehtäviä hoitavalla opintotukilautakunnalla on lisäksi oikeus käyttää salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä tämän lain mukaisten etuuksien käsittelyssä välttämättömiä Kansaneläkelaitoksen saamia tietoja.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuilla opintotukilautakunnilla on myös oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä nimettyä henkilöä koskevat tämän lain mukaisten etuuksien käsittelyä varten välttämättömät tiedot maksutta 41 a §:ssä tarkoitetuilta viranomaisilta ja muilta tahoilta.

41 d §

Tietojen luovuttaminen

Kansaneläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä luovuttaa:

1) rahalaitokselle, josta henkilöllä on opintolainaa, tiedot 34 §:n mukaisen koron lisäämiseksi opintolainaan sekä opintotukilain (28/1972) nojalla myönnettyjen lainojen osalta tiedot opintojen päättymisestä;

2) opintolainan valtiontakausta ja sen voimassaoloa koskevat tiedot rahalaitokselle, josta opiskelija on hakenut opintolainaa;

3) verohallinnolle tiedot opintolainavähennykseen oikeutetuista henkilöistä ja näiden opintolainavähennyksen enimmäismäärästä ja vuosittain maksamista opintolainan lyhennyksistä;

4) Pohjoismaiden opintotukiviranomaisille tiedot näiden maiden kansalaisten sekä näissä maissa opiskelevien Suomen kansalaisten Suomesta saamista opintotuista.

43 §

Tekninen käyttöyhteys

Mitä tässä pykälässä säädetään tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla, koskee myös Kansaneläkelaitoksen oikeutta saada 41 a ja 41 b §:ssä sekä 41 d §:n 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla.

47 §

Toimintamenot

Tämän lain toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat menot luetaan Kansaneläkelaitoksen toimintamenoiksi ja oppilaitoksille 8 §:n 3 momentissa sekä 9 a §:n 1 ja 2 momentissa säädettyistä tehtävistä aiheutuvat menot kyseisen oppilaitoksen menoiksi.

Edellä 9 a §:n 4 momentin perusteella oppilaitokselle sopimuksen perusteella kuuluvista tehtävistä aiheutuvista toimintamenoista sovitaan Kansaneläkelaitoksen ja asianomaisen oppilaitoksen kesken.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2005.

Tämän lain 14 a §:ää sovelletaan kuitenkin 1 päivästä marraskuuta 2005 lukien.

Tämän lain 7 ja 7 a §:ää sovelletaan opiskelijaan, joka ottaa opiskelijavalinnassa opiskelupaikan vastaan tai kirjoittautuu ensimmäisen kerran läsnä olevaksi 1 päivänä elokuuta 2005 tai sen jälkeen.

Oikeus tämän lain 16 c §:ssä tarkoitettuun opintolainavähennykseen on opintolainaan saajalla, joka opiskelijavalinnassa ottaa vastaan opiskelupaikan ylempää tai alempaa korkeakoulututkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa varten 1 päivänä elokuuta 2005 tai sen jälkeen. Vähennykseen on oikeutettu myös se, joka on valittu opiskelijaksi ennen 1 päivää elokuuta 2005, mutta kirjoittautuu läsnä olevaksi ensimmäisen kerran 1 päivänä elokuuta 2005 tai sen jälkeen. Lainansaajan ennen tämän lain voimaantuloa harjoittamia korkeakouluopintoja ei oteta huomioon opintolainavähennykseen oikeuttavaa aikaa laskettaessa.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**tuloverolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun tuloverolain (1535/1992) 58 §:n 1 momentin 2 kohta, 105 § ja 132 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 58 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 1126/1996, 105 § laissa 896/2001 ja 132 §:n 2 momentti laissa 772/2004, sekä *lisätään* lakiin uusi 127 d ja 127 e § seuraavasti:

58 §

Korkomenot

Verovelvollisella on oikeus vähentää pääomatuloistaan velkojensa korot, jos velka

2) on valtion tai Ahvenanmaan maakunnan hallituksen takaama opintovelka taikka toisen Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion opintotukijärjestelmään kuuluva julkisyhteisön takaama tai myöntämä opintovelka (*opintovelka*);

105 §

Kunnallisverotuksen opintorahavähennys

Jos verovelvollinen on saanut opintotukilaissa tarkoitettua opintorahaa, hänen puhtaasta ansiotulostaan vähennetään kunnallisverotuksen opintorahavähennys. Sen täysi määrä on 2 200 euroa, kuitenkin enintään opintorahan määrä. Vähennystä pienennetään 50 prosentilla siitä määrästä, jolla verovelvollisen puhtaan ansiotulon määrä ylittää opintorahavähennyksen täyden määrän.

Verosta tehtävät vähennykset

127 d §

Opintolainavähennys

Opintotukilain 16 c §:ssä tarkoitettu vä-

hennykseen oikeuttavan tutkinnon määräajassa suorittanut verovelvollinen saa vähentää verosta maksamaansa opintolainan lyhennystä vastaavan määrän (*opintolainavähennys*).

Vuosittain myönnettävien vähennysten yhteenlaskettu enimmäismäärä on 30 prosenttia verovelvollisella olevan vähennykseen oikeuttavan opintolainan 2 500 euroa ylittävää määräästä. Vähennykseen oikeuttavalla opintolainalla tarkoitetaan opintotukilain 16 c §:ssä tarkoitettujen korkeakouluopintojen ensimmäistä aloituspäivää edeltävän lukukauden lopun ja vähennykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamispäivää seuraavan lukukauden alun välisenä aikana kertynyttä opintotukilain mukaista opintolainaa ilman kyseisenä aikana lainaan pääomitettuja opintolainan korkoja (*opintolainavähennyksen enimmäismäärä*).

Opintolainavähennyksen enimmäismäärä lasketaan enintään sen lainamäärän perusteella, joka vastaa yliopistolain (645/1997) tai ammattikorkeakoululain (351/2003) nojalla säädetyn kyseisen tutkinnon laajuuden mukaista opintolainamäärää, kun valtiontakauksen enimmäismäärää vastaava määrä opintolainaa otetaan huomioon yhdeksältä kuukaudelta yhtä lukuvuotta kohti. Siltä osin kuin tutkinnon laajuus ei ole täysiä vuosia, enimmäismäärää laskettaessa otetaan huomioon opintolainaa viideltä kuukaudelta puolta lukuvuotta kohti. Tutkinnon laajuuden mukainen enimmäislainamäärä lasketaan tutkinnon suorittamishetkellä voimassa olevien opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärää

koskevien säännösten mukaan.

Kansaneläkelaitos ratkaisee, onko verovelvollinen oikeutettu opintolainavähennykseen, ja opintolainavähennyksen enimmäismäärään. Verohallinto myöntää vähennyksen vuosittain niiden opintolainan lyhennysten perusteella, jotka opintolainavähennykseen oikeutettu verovelvollinen on maksanut tutkintonsa suorittamisvuotta seuraavana kymmenenä vuotena.

Jos opintovelallinen lyhentää takauksen perusteella valtion varoista maksettua opintolainaa, hänellä on oikeus takaajalle maksamansa lyhennyksen perusteella opintolainavähennykseen samoin edellytyksin kuin jos hän lyhentäisi varsinaista opintotukilain mukaista opintolainaa.

Mitä tässä pykälässä säädetään, koskee vastaavin edellytyksin toisen Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion tai Ahvenanmaan maakunnan opintotukijärjestelmään kuulunutta verovelvollista, joka verovuonna on lyhentänyt opintotukilain mukaista opintolainaa vastaavaa opintolainaa.

127 e §

Opintolainavähennyksen tekeminen

Opintolainavähennys tehdään ensisijaisesti valtion tuloverosta. Vähennys tehdään ansiotuloista ja pääomatuloista suoritettavista veroista verojen määrien suhteessa. Siltä osin kuin vähennys ylittää valtion tuloveron määrän, se tehdään kunnallisverosta, vakuutetun sairausvakuutusmaksusta ja kirkollisverosta näiden verojen suhteessa. Vähennys tehdään tuloverosta tehtävien muiden vähennysten sekä 131 ja 131 a §:ssä tarkoitettujen alijäämävähennyksien jälkeen.

Jos opintolainavähennyksen määrä on suu-

rempi kuin verovelvolliselle verovuonna määrättyjen verojen määrä, erotuksen perusteella verovelvolliselle syntyy *opintolainavähennyksen veroalijäämä*, joka vähennetään 1 momentissa säädetyllä tavalla verovelvolliselle seuraavina vuosina määrättyistä veroista enintään 10 verovuoden aikana sitä mukaa kuin veroa määrätään.

Opintolainavähennyksen veroalijäämät vähennetään ennen verovuoden lyhennysten perusteella myönnettävää opintolainavähennystä siinä järjestyksessä, jossa ne ovat syntyneet. Opintolainavähennyksen veroalijäämä vähennetään enintään tutkinnon suorittamisvuotta seuraavan 15 vuoden aikana.

132 §

Alijäämävähennyksien vähentäminen verovelvollisen valtionverosta

Erityinen alijäämävähennys vähennetään ensisijaisesti ansiotulosta valtiolle suoritettavasta tuloverosta sen jälkeen, kun verosta on vähennetty muut verosta tehtävät vähennykset opintolainavähennystä lukuun ottamatta. Erityinen alijäämävähennys vähennetään alijäämävähennyksen jälkeen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2005.

Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2005 toimitettavassa verotuksessa.

Lain 127 d §:n 2 momentissa tarkoitettua opintolainavähennykseen oikeuttavan opintolainan määrää laskettaessa otetaan huomioon 1 päivänä elokuuta 2005 ja sen jälkeen aloitettujen korkeakouluopintojen suorittamisaikana nostetut opintolainat.

3.

Laki**verotusmenettelystä annetun lain 16 ja 65 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotusmenettelystä 18 päivänä joulukuuta 1995 annetun lain (1558/1995) 65 §
 sekä

lisätään 16 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1122/1996, 1127/1996, 1172/1998,
 565/2004 ja 775/2004, uusi 10 momentti, jolloin nykyinen 10 momentti siirtyy 11 momentik-
 si, seuraavasti:

16 §

*Meno- ja vähennystietoja koskeva sivullisen
 yleinen tiedonantovelvollisuus*

 Kansaneläkelaitoksen on toimitettava vero-
 hallinnolle opintolainavähennyksen myöntä-
 mistä varten tarpeelliset tiedot opintolainavä-
 hennykseen oikeutetuista verovelvollisista,
 vähennykseen oikeuttavan tutkinnon suorit-
 tamisvuodesta, opintolainavähennyksen
 enimmäismäärästä sekä vähennykseen oikeu-
 tettujen verovelvollisten opintolainan lyhen-
 nyksistä.

65 §

*Muutoksenhaku tappiota ja opintolainavä-
 hennyksen veroalijäämää koskevaan
 päätökseen*

Vahvistettua tappiota koskevaan päätök-
 seen saa hakea muutosta siltä verovuodelta,
 jolta vahvistettavaa tappiota päätös koskee.
 Tuloverolain 127 e §:n 2 momentissa tar-
 koitettua opintolainavähennyksen veroali-
 jäämää koskevaan päätökseen saa hakea
 muutosta siltä verovuodelta, jolta syntyvää
 opintolainavähennyksen veroalijäämää pää-
 tös koskee.

 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuu-
 ta 2005.

4.

Laki

verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta 30 päivänä joulukuuta 1999 annettuun lakiin (1346/1999) uusi 20 a § seuraavasti:

3 luku

Tietojen käyttö verohallinnossa ja tiedon antaminen

20 a §

Tietojen antaminen Kansaneläkelaitokselle

Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä luovuttaa Kansaneläkelaitokselle opintolainavähennystä koskevien tehtävien hoitamista varten tarpeelliset tunnistamistie-

dot ja opintolainavähennyksen käyttämistä koskevat tiedot niistä verovelvollisista, jotka ovat verotuksessa vähentäneet tuloverolain 127 d §:ssä tarkoitetun opintolainavähennyksen enimmäismäärän.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2005.

Helsingissä 18 päivänä helmikuuta 2005

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Kulttuuriministeri *Tanja Karpela*

1.

Laki**opintotukilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 3 §:n 4 kohta, 5 a §:n 1 momentti, 7 ja 7 a §, 9 a §:n 1 momentti, 14 a §, 16 §:n 1 momentti, 41 b §:n 5 ja 7 kohta, 41 c ja 41 d §, 43 §:n 2 momentti sekä 47 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 4) kohta laissa 1427/2001, 5 a §:n 1 momentti, 9 a §:n 1 momentti ja 16 §:n 1 momentti laissa 345/2004, 7 § laeissa 49/1997, 636/1998 ja 41/2000 sekä mainitussa laissa 345/2004, 7 a § mainitussa laissa 49/1997, 14 a § laissa 734/2001 ja mainitussa laissa 345/2004, 41 b §:n 5 ja 7 kohta ja 41 c § laissa 691/2002 sekä 41 d § ja 43 §:n 2 momentti laissa 204/2003, sekä

lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laeissa 345/2004 ja 1427/2001, uusi 3 momentti, lakiin uusi 16 c—16 f § sekä 41 b §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 691/2002, uusi 8 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Opintotukietuudet

Tämän lain mukaista opintolainaa saaneella on tässä laissa säädetyin edellytyksin oikeus opintolainavähennykseen verotuksessa. Opintolainavähennyksestä säädetään tuloverolain (1535/1992) 127 d ja 127 e §:ssä.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) korkeakoululla yliopistolaissa (645/1997) tarkoitettuja yliopistoja ja ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (255/1995) tarkoitettuja ammattikorkeakouluja;

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) *korkeakoululla* yliopistolaissa (645/1997) tarkoitettuja yliopistoja ja ammattikorkeakoululaissa (351/2003) tarkoitettuja ammattikorkeakouluja;

5 a §

Päätoimiset opinnot

Päätoimisia ovat opinnot, joiden tavoitteena on korkeakoulututkinnon suorittaminen.

5 a §

Päätoimiset opinnot

Päätoimisia ovat opinnot, joiden tavoitteena on korkeakoulututkinnon suorittaminen. *Muut korkeakouluopinnot ovat päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähintään viisi opintopistettä opiskelukuukautta kohti.*

7 §

Opintotukeen oikeuttava aika

Opintotukea myönnetään päätoimisten opintojen ajaksi. Yhtäjaksoisesti vähintään kahdeksan viikkoa kestävät opinnot oikeuttavat kahden kuukauden opintotukeen.

Korkeakouluopiskelua varten opintotukea voi saada enintään 70 kuukaudeksi. Yhden ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamista varten opintotukea voi saada kuitenkin enintään 55 kuukaudeksi. Opetusministeriön päätöksellä voidaan pidentää erityisen laajaa työmäärää edellyttävän ylemmän korkeakoulututkinnon tai koulutusohjelman opintotuen enimmäisaikaa. Ylempää korkeakoulututkintoa lyhyempää koulutusta varten opintotukeen oikeuttavan enimmäisajan vahvistaa opetusministeriö. Korkeakouluopintoihin rinnastetaan tätä momenttia sovellettaessa myös opiskelu nuorisasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annetun lain (391/91) 3 §:ssä tarkoitettussa väliaikaisessa ammattikorkeakoulussa. Ulkomailla suoritettavaan korkeakoulututkintoon myönnettävän opintotuen enimmäiskestosta säädetään asetuksella.

7 §

Opintotukeen oikeuttava aika

Opintotukea myönnetään päätoimisten opintojen ajaksi. Yhtäjaksoisesti vähintään kahdeksan viikkoa kestävät opinnot oikeuttavat kahden kuukauden opintotukeen.

Korkeakouluopiskelua varten opintotukea voi saada enintään 70 kuukaudeksi. *Yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten tukeen oikeuttava aika määräytyy kyseisen tutkinnon yliopistolain tai ammattikorkeakoululain nojalla säädetyn laajuuden perusteella siten, että tukeen oikeuttava aika on enintään yhdeksän kuukautta tutkinnon laajuuden mukaista lukuvuotta kohti lisätynä kymmenellä kuukaudella. Täydet lukuvuodet ylittävältä puolelta lukuvuodelta tukeen oikeuttava aika on kuitenkin viisi kuukautta. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittamista varten tukeen oikeuttava aika määräytyy ammattikorkeakoulututkinnon ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon yhteenlasketun laajuuden perusteella lisätynä kymmenellä kuukaudella. Jos alemman korkeakoulututkinnon suorittanut opiskelija jatkaa opintojaan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseksi koulutusohjelmassa, johon opiskelijat valitaan erillisessä opiskelijavalinnassa, alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseen käytettyjä kuukausia ei oteta huomioon laskettaessa tukeen oikeuttavaa aikaa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen. Sellaisessa ylemmässä korkeakoulututkinnossa, jonka pääaine tai aineryhmä, johon pääaine kuuluu, on Aasian ja Afrikan kielet ja kulttuurit, tukeen oi-*

Ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa opintotukea voi saada enintään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 31 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi ajaksi. Lukiokoulutuksessa opintotukea voi saada enintään lukiolain 24 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi ajaksi.

7 a §

Ylempää korkeakoulututkintoa varten myönnettävän opintotuen enimmäisajan pidentäminen

Opiskelijalle, joka on saanut opintotukea yhden ylempään korkeakoulututkinnon suorittamista varten vahvistetun enimmäisajan, voidaan myöntää opintotuki opiskelun jäljellä olevaksi ajaksi, kuitenkin enintään yhdeksäksi kuukaudeksi. Edellytyksenä on, että opiskelija osoittaa opintojen viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä. Pidentämistä voidaan kuitenkin myöntää vain, jos tutkinnon suorittamisen arvioidaan edellyttävän päätoimista opiskelua enintään yhden lukuvuoden ajan.

Tämän pykälän mukaista tukea ei myönnetä opiskelijalle, jolle on jo myönnetty opintotukea 70 kuukaudeksi.

Opetusministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä tämän pykälän soveltamisesta.

keuttava aika on kuitenkin enintään 64 kuukautta.

Ulkomaisessa korkeakoulussa suoritettavassa tutkinnossa opintotukeen oikeuttava aika määräytyy edellä säädetyin perustein tutkinnon laajuuden ja lukuvuoden pituuden perusteella.

Jos opiskelija, jolle on myönnetty opintotukea korkeakouluopintoihin mutta joka ei ole suorittanut korkeakoulututkintoa, aloittaa opinnot toisen korkeakoulututkinnon suorittamista varten, aiemman tutkinnon suorittamiseksi käytetyt kuukaudet otetaan huomioon tukeen oikeuttavaa aikaa laskettaessa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin erilaajuisten korkeakoulututkintojen opintotuen enimmäisajasta.

Ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa opintotukea voi saada enintään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 31 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi ajaksi. Lukiokoulutuksessa opintotukea voi saada enintään lukiolain 24 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi ajaksi.

7 a §

Korkeakoulututkintoa varten myönnettävän opintotuen enimmäisajan pidentäminen

Opiskelijalle, joka on saanut opintotukea yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten 7 §:ssä tarkoitettua enimmäisajan, voidaan myöntää opintotuki opiskelun jäljellä olevaksi ajaksi, kuitenkin enintään yhdeksäksi kuukaudeksi. Edellytyksenä on, että opiskelija osoittaa opintojen viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä. Pidentämistä voidaan kuitenkin myöntää vain, jos tutkinnon suorittamisen arvioidaan edellyttävän päätoimista opiskelua enintään yhden lukuvuoden ajan.

Tämän pykälän mukaista tukea ei myönnetä opiskelijalle, jolle on jo myönnetty opintotukea 70 kuukaudeksi.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 1 momentissa tarkoitettua piden-

nyksen hakemisesta ja sen myöntämisen perusteista.

9 a §

Opintotukilautakunnan tehtävät

Opintotukilautakunnan tehtävänä on:

- 1) seurata opintojen edistymistä ja antaa oma-aloitteisesti taikka Kansaneläkelaitoksen tai opiskelijan pyynnöstä lausunto opintojen edistymisestä;
- 2) määritellä kesäaikana harjoitettavien opintojen ja ulkomailla harjoitettavien opintojen riittävä laajuus ja antaa yksittäistapauksissa lausunto Kansaneläkelaitokselle.

9 a §

Opintotukilautakunnan tehtävät

Opintotukilautakunnan tehtävänä on:

- 1) seurata opintojen edistymistä ja antaa oma-aloitteisesti taikka Kansaneläkelaitoksen tai opiskelijan pyynnöstä lausunto opintojen edistymisestä;
- 2) määritellä kesäaikana harjoitettavien opintojen riittävä laajuus ja antaa yksittäistapauksissa lausunto Kansaneläkelaitokselle;
- 3) määritellä muiden kuin opiskelijavaihto-ohjelmien mukaisten ulkomailla harjoitettavien opintojen riittävä laajuus ja antaa yksittäistapauksissa lausunto Kansaneläkelaitokselle;
- 4) antaa Kansaneläkelaitoksen tai opiskelijan pyynnöstä lausunto siitä, onko opintolainan valtioneuvoston saanut, joka on suorittanut tutkinnon, oikeutettu opintolainavähennykseen;
- 5) antaa oma-aloitteisesti taikka Kansaneläkelaitoksen tai opiskelijan pyynnöstä lausunto siitä, voidaanko enimmäisajan opintotukea saaneen opiskelijan opintotukeen oikeuttavaa aikaa pidentää 7 a §:ssä säädetyllä tavalla.

2 luku

Opintotukietuudet

14 a §

Asumislisän määrä

Asumislisän määrä on 80 prosenttia kuukausivuokrasta, käyttövastikkeesta taikka niihin rinnastettavista vuokrasopimuksen tai asumisoikeussopimuksen mukaisista kiinteän suuruisista kuukausittaisista asumismenoista. Asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon 214,44 euron ylittävältä osalta. Opiskelijan osuus asumismenoista saadaan jakamalla koko asun-

2 luku

Opintotukietuudet

14 a §

Asumislisän määrä

Asumislisän määrä on 80 prosenttia kuukausivuokrasta, käyttövastikkeesta taikka niihin rinnastettavista vuokrasopimuksen tai asumisoikeussopimuksen mukaisista kiinteän suuruisista kuukausittaisista asumismenoista. Asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon 252 euron ylittävältä osalta. Opiskelijan osuus asumismenoista saadaan jakamalla koko asunnon

non asumismenot asukkaiden lukumäärällä, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta.

Jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa, asumislisän määrä on enintään 58,87 euroa kuukaudessa. Kansanopiston tai liikunnan koulutuskeskuksen maksullisella linjalla opiskelevan, oppilaitoksen asuntolassa asuvan opiskelijan asumislisän määrä on 58,87 euroa kuukaudessa.

Ulkomailla opiskelevan asumislisän määrä on 180,80 euroa kuukaudessa. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää asumislisän määrästä maissa, joissa vuokrataso on alhainen.

Asumislisää ei makseta, jos asumismenot ovat alle 33,63 euroa kuukaudessa.

16 §

Valtiontakauksen suuruus

Opintolainan valtiontakauksen määrä tukikuukautta kohden on 18 vuotta täyttäneellä 220 euroa ja aikuiskoulutustukea saavalla 310 euroa. Jos hakija on alle 18-vuotias, takaus myönnetään 160 euron suuruisena. Oikeus korkeampaan valtiontakaukseen alkaa sen kuukauden alusta, jona opiskelija täyttää 18 vuotta. Ulkomailla opiskelevan opintolainan valtiontakauksen määrä on 360 euroa tukikuukautta kohden.

asumismenot asukkaiden lukumäärällä, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta.

Jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa, asumislisän määrä on enintään 58,87 euroa kuukaudessa. Kansanopiston tai liikunnan koulutuskeskuksen maksullisella linjalla opiskelevan, oppilaitoksen asuntolassa asuvan opiskelijan asumislisän määrä on 58,87 euroa kuukaudessa.

Ulkomailla opiskelevan asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää asumislisän määrästä maissa, joissa vuokrataso on alhainen.

Asumislisää ei makseta, jos asumismenot ovat alle 33,63 euroa kuukaudessa.

16 §

Valtiontakauksen suuruus

Opintolainan valtiontakauksen määrä tukikuukautta kohden on:

1) korkeakouluopiskelijalla ja aikuiskoulutustukea saavalla 300 euroa;

2) muulla kuin korkeakouluopiskelijalla 220 euroa, kun opiskelija on täyttänyt 18 vuotta, ja 160 euroa, kun opiskelija on alle 18-vuotias; oikeus korkeampaan valtiontakaukseen alkaa sen kuukauden alusta, jona opiskelija täyttää 18 vuotta;

3) ulkomailla opiskelevalla korkeakouluopiskelijalla 440 euroa ja muulla ulkomailla opiskelevalla opiskelijalla 360 euroa.

16 c §

Opintolainavähennys

Oikeus tuloverolain 127 d §:ssä tarkoitettuun opintolainavähennykseen on opintolainansaajalla, joka on suorittanut ylempään korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon. Alemman korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja on oikeutettu opintolainavähennykseen vain, jos hänet on valittu suorittamaan pelkästään alempaa korkeakoulututkintoa. Opin-

tolainansaajalle voidaan myöntää oikeus opintolainavähennykseen vain lainansaajan ensimmäiseksi suorittaman vähennykseen oikeuttavan tutkinnon perusteella.

16 d §

Opintolainavähennykseen oikeutetut

Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella on oikeus opintolainavähennykseen, kun tutkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää yliopistolain nojalla säädetyn kyseisen tutkinnon laajuuden mukaisen ajan enintään kahdella lukuvuodella. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella on oikeus opintolainavähennykseen, kun tutkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää ammattikorkeakoululain nojalla säädetyn kyseisen tutkinnon laajuuden mukaisen ajan enintään yhdellä lukuvuodella. Alemman korkeakoulututkinnon suorittaneella, joka on valittu suorittamaan pelkästään alempaa korkeakoulututkintoa, on oikeus opintolainavähennykseen, kun tutkinnon suorittamiseen käytetty aika ylittää yliopistolain nojalla säädetyn tutkinnon laajuuden mukaisen ajan enintään yhdellä lukuvuodella.

Ulkomaisessa korkeakoulussa tutkinnon suorittaneella on oikeus opintolainavähennykseen vastaavin perustein.

Tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lasketaan sen lukukauden alusta, jona opiskelija on ensimmäisen kerran ottanut vastaan opiskelupaikan korkeakoulussa, 16 c §:ssä tarkoitetun tutkinnon suorittamislukukauden loppuun.

16 e §

Opintolainavähennys opintojen viivästyessä

Opintolainansaaja on oikeutettu opintolainavähennykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on enintään kaksi lukuvuotta 16 d §:ssä säädettyä pitempi, jos lainansaajan opinnot ovat mainitussa pykälässä tarkoitettuna aikana viivästyneet asevelvollisuuslain (452/1950), siviilipalveluslain (1723/1991) tai naisten vapaaehtois-

ta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisen palveluksen tai oman sairauden vuoksi. Tutkinnon suorittamisaika voi olla edellä 16 d §:ssä tarkoitettua pitempi myös silloin, kun lainansaaja on mainitussa pykälässä tarkoitettuna aikana saanut lapsen hoitamisen perusteella sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Huomioon voidaan ottaa vain ne lukukaudet, joiden aikana lainansaaja on ollut varusmiespalveluksessa, naisten vapaaehtoisessa asepalveluksessa tai siviilipalveluksessa, on saanut lapsen hoitamisen perusteella sairausvakuutuslain mukaista äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa taikka saanut sairauden perusteella sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä tai korvausta taikka kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä.

Tutkinnon suorittamisaikaa pidentäneet seikat voidaan ottaa huomioon vain, jos ne ovat yhtäjaksoisesti kestäneet vähintään kuukauden. Yhden lukukauden aikana huomioon voidaan ottaa vain yksi pidentämiseen oikeuttava jakso.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin siitä, miten 1 ja 2 momentissa tarkoitettut opintolainavähennykseen oikeuttavaa aikaa pidentävät seikat otetaan huomioon.

16 f §

Opintolainavähennyksestä päättäminen

Kansaneläkelaitos tutkii ilman hakemusta korkeakoulun ilmoittaman opintojen aloituspäivän ja tutkinnon suorittamispäivän perusteella, onko vähennykseen oikeuttavan korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja oikeutettu opintolainavähennykseen. Ulkomaisessa korkeakoulussa opiskelevan oikeuden opintolainavähennykseen Kansaneläkelaitos tutkii kuitenkin opiskelijan opintojen aloittamisesta ja tutkinnon suorittamisesta toimittaman selvityksen perusteella.

Jos lainansaaja on oikeutettu opintolainavähennykseen, Kansaneläkelaitos laskee rahalaitosten ilmoittamien opintolaino-

ja koskevien tietojen perusteella myös tuloverolain 127 d §:ssä tarkoitetun opintolainavähennyksen enimmäismäärän sekä antaa lainansaajalle päätöksen oikeudesta opintolainavähennykseen ja opintolainavähennyksen enimmäismäärästä. Päätös voidaan antaa asianomaista kuulematta.

Jos lainansaaja ei korkeakoulun ja rahalaitosten ilmoittamien tietojen perusteella ole oikeutettu opintolainavähennykseen, Kansaneläkelaitos lähettää lainansaajalle päätösehdotuksen. Ehdotuksen mukainen päätös tulee voimaan, jos lainansaaja ei valituksen tekemiseen varatussa määräajassa pyydä kirjallisesti asian käsittelemistä uudelleen.

Edellä säädetystä poiketen tuloverolain 127 d §:n 6 momentissa tarkoitetun opintolainansaajan tulee hakea Kansaneläkelaitokselta oikeutta opintolainavähennykseen.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin päätöksenantomenettelystä ja 4 momentissa tarkoitetusta hakumenettelystä.

41 b §

Tietojensaantioikeus

Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta opintotuen täytäntöönpanoa varten:

5) rahalaitoksilta lainansaajittain yksilöidyt tiedot nostettujen, valtion takaamien opintolainojen määrästä ja koroista siten kuin Kansaneläkelaitos määrää;

7) rangaistuslaitoksilta ja vaarallisten rikoksenuusijain eristämisestä annetun lain (317/1953) 1 §:ssä tarkoitetuilta pakkolaitoksilta tiedot rangaistuksen alkamisesta ja päättymisestä.

41 b §

Tietojensaantioikeus

Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta opintotuen täytäntöönpanoa varten:

5) rahalaitoksilta lainansaajittain yksilöidyt tiedot nostettujen, valtion takaamien opintolainojen määrästä, *opintolainojen lyhennyksistä* ja koroista siten kuin Kansaneläkelaitos määrää;

7) rangaistuslaitoksilta ja vaarallisten rikoksenuusijain eristämisestä annetun lain (317/1953) 1 §:ssä tarkoitetuilta pakkolaitoksilta tiedot rangaistuksen alkamisesta ja päättymisestä;

8) *verohallinnolta opintolainavähennyistä koskevien tehtävien hoitamista varten tarpeelliset tunnistamistiedot ja opintolainavähennyksen käyttämistä koskevat tiedot niistä verovelvollisista, jotka ovat verotuksessa vähentäneet tuloverolain 127 d*

§:ssä tarkoitetun opintolainavähennyksen enimmäismäärän.

41 c §

Opintotukilautakuntien tiedonsaantioikeus

Tämän lain 9 §:n 3 momentissa tarkoitetun sopimuksen nojalla opintotukitehtäviä hoitavilla henkilöillä on oikeus käyttää salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä tämän lain mukaisten etuuksien käsittelyssä välttämättömiä Kansaneläkelaitoksen saamia tietoja.

Edellä mainituilla opintotukitehtäviä hoitavilla henkilöillä on myös oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä nimettyä henkilöä koskevat tämän lain mukaisten etuuksien käsittelyä varten välttämättömät tiedot maksutta tämän lain 41 a §:ssä tarkoitetuilta viranomaisilta ja muilta tahoilta.

41 d §

Tietojen luovuttaminen

Kansaneläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä luovuttaa:

1) rahalaitokselle, josta henkilöillä on opintolainaa, tiedot 34 §:n mukaisen koron lisäämiseksi opintolainaan sekä opintotukilain (28/1972) nojalla myönnettyjen lainojen osalta tiedot opintojen päättymisestä ja korkotuen ennalleen palauttamisesta;

2) opintolainan valtioneuvoston ja sen voimassaoloa koskevat tiedot rahalaitokselle, josta opiskelija on hakenut opintolainaa;

41 c §

Opintotukilautakuntien tiedonsaantioikeus

Opintotukilautakunnilla on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tietojen saantia koskevien rajoitusten estämättä saada Kansaneläkelaitokselta 9 a §:ssä mainittujen tehtävien hoitamisen kannalta välttämättömät tiedot sekä Kansaneläkelaitoksen hallussa olevat tiedot 16 e §:ssä tarkoitetuista opintolainavähennykseen oikeuttavan ajan pidentämisperusteista. Opintotukilautakunnilla on oikeus saada tiedot maksutta.

Edellä 9 a §:n 4 momentissa tarkoitetun sopimuksen nojalla opintotukitehtäviä hoitavalla opintotukilautakunnalla on lisäksi oikeus käyttää salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä tämän lain mukaisten etuuksien käsittelyssä välttämättömiä Kansaneläkelaitoksen saamia tietoja.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuilla opintotukilautakunnilla on myös oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä nimettyä henkilöä koskevat tämän lain mukaisten etuuksien käsittelyä varten välttämättömät tiedot maksutta 41 a §:ssä tarkoitetuilta viranomaisilta ja muilta tahoilta.

41 d §

Tietojen luovuttaminen

Kansaneläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä luovuttaa:

1) rahalaitokselle, josta henkilöillä on opintolainaa, tiedot 34 §:n mukaisen koron lisäämiseksi opintolainaan sekä opintotukilain (28/1972) nojalla myönnettyjen lainojen osalta tiedot opintojen päättymisestä;

2) opintolainan valtioneuvoston ja sen voimassaoloa koskevat tiedot rahalaitokselle, josta opiskelija on hakenut opintolainaa;

Voimassa oleva laki

sekä

3) Pohjoismaiden opintotukiviranomaisille tiedot näiden maiden kansalaisten sekä näissä maissa opiskelevien Suomen kansalaisten Suomesta saamista opintotuista.

43 §

Tekninen käyttöyhteys

Mitä tässä pykälässä säädetään tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla, koskee myös Kansaneläkelaitoksen oikeutta saada 41 a ja 41 b §:ssä sekä 41 d §:n 2 kohdassa tarkoitettuja tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla.

47 §

Toimintamenot

Tämän lain toimeenpanosta kansaneläkelaitokselle aiheutuvat menot luetaan kansaneläkelaitoksen toimintamenoiksi ja oppilaitoksille 8 §:n 3 momentissa sekä 9 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyistä tehtävistä aiheutuvat menot kyseisen oppilaitoksen menoiksi.

Edellä 9 §:n 3 momentin perusteella oppilaitokselle sopimuksen perusteella kuuluvista tehtävistä aiheutuvista toimintamenoista sovitaan kansaneläkelaitoksen ja asianomaisen oppilaitoksen kesken.

3) verohallinnolle tiedot opintolainavähennykseen oikeutetuista henkilöistä ja näiden opintolainavähennyksen enimmäismäärästä ja vuosittain maksamista opintolainan lyhennyksistä;

4) Pohjoismaiden opintotukiviranomaisille tiedot näiden maiden kansalaisten sekä näissä maissa opiskelevien Suomen kansalaisten Suomesta saamista opintotuista.

43 §

Tekninen käyttöyhteys

Mitä tässä pykälässä säädetään tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla, koskee myös Kansaneläkelaitoksen oikeutta saada 41 a ja 41 b §:ssä sekä 41 d §:n 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla.

47 §

Toimintamenot

Tämän lain toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat menot luetaan Kansaneläkelaitoksen toimintamenoiksi ja oppilaitoksille 8 §:n 3 momentissa sekä 9 a §:n 1 ja 2 momentissa säädetyistä tehtävistä aiheutuvat menot kyseisen oppilaitoksen menoiksi.

Edellä 9 a §:n 4 momentin perusteella oppilaitokselle sopimuksen perusteella kuuluvista tehtävistä aiheutuvista toimintamenoista sovitaan Kansaneläkelaitoksen ja asianomaisen oppilaitoksen kesken.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2005.

Tämän lain 14 a §:ää sovelletaan kuitenkin 1 päivästä marraskuuta 2005 lukien.

Tämän lain 7 ja 7 a §:ää sovelletaan opiskelijaan, joka ottaa opiskelijavalinnassa opiskelupaikan vastaan tai kirjoittautuu ensimmäisen kerran läsnä olevaksi 1 päivänä elokuuta 2005 tai sen jälkeen.

Oikeus tämän lain 16 c §:ssä tarkoitettuun opintolainavähennykseen on opintolainan saajalla, joka opiskelijavalinnassa ottaa vastaan opiskelupaikan ylempää tai alempaa korkeakoulututkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa varten 1 päivänä elokuuta 2005 tai sen jälkeen. Vähennykseen on oikeutettu myös se, joka on valittu opiskelijaksi ennen 1 päivää elokuuta 2005, mutta kirjoittautuu läsnä olevaksi ensimmäisen kerran 1 päivänä elokuuta 2005 tai sen jälkeen. Lainansaajan ennen tämän lain voimaantuloa harjoittamia korkeakouluopintoja ei oteta huomioon opintolainavähennykseen oikeuttavaa aikaa laskettaessa.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**tuloverolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun tuloverolain (1535/1992) 58 §:n 1 momentin 2 kohta, 105 § ja 132 §:n 2 momentti,
 sellaisina kuin ne ovat, 58 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 1126/1996, 105 § laissa 896/2001 ja 132 §:n 2 momentti laissa 772/2004, sekä
lisätään lakiin uusi 127 d ja 127 e § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

58 §

58 §

*Korkomenot**Korkomenot*

Verovelvollisella on oikeus vähentää pääomatuloistaan velkojensa korot, jos velka

Verovelvollisella on oikeus vähentää pääomatuloistaan velkojensa korot, jos velka

2) on valtion tai Ahvenanmaan maakuntahallituksen takaama opintovelka (*opintovelka*);

2) on valtion tai Ahvenanmaan maakunnan hallituksen takaama opintovelka *taikka toisen Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion opintotukijärjestelmään kuuluva julkisyhteisön takaama tai myöntämä opintovelka (opintovelka)*;

105 §

105 §

*Kunnallisverotuksen opintorahavähennys**Kunnallisverotuksen opintorahavähennys*

Jos verovelvollinen on saanut opintotukilaissa (65/1994) tarkoitettua muuta opintorahaa kuin *aikuisopintorahaa*, hänen puhtaasta ansiotulostaan vähennetään kunnallisverotuksen opintorahavähennys. Sen täysi määrä on 2 200 euroa, kuitenkin enintään opintorahan määrä. Vähennystä pienennetään 50 prosentilla siitä määrästä, jolla verovelvollisen puhtaan ansiotulon määrä ylittää opintorahavähennyksen täyden määrän.

Jos verovelvollinen on saanut opintotukilaissa tarkoitettua opintorahaa, hänen puhtaasta ansiotulostaan vähennetään kunnallisverotuksen opintorahavähennys. Sen täysi määrä on 2 200 euroa, kuitenkin enintään opintorahan määrä. Vähennystä pienennetään 50 prosentilla siitä määrästä, jolla verovelvollisen puhtaan ansiotulon määrä ylittää opintorahavähennyksen täyden määrän.

Verosta tehtävät vähennykset

127 d §

Opintolainavähennys

Opintotukilain 16 c §:ssä tarkoitettu vähennykseen oikeuttavan tutkinnon määräjässä suorittanut verovelvollinen saa vähentää verosta maksamaansa opintolainan lyhennystä vastaavan määrän (**opintolainavähennys**).

Vuosittain myönnettävien vähennysten yhteenlaskettu enimmäismäärä on 30 prosenttia verovelvollisella olevan vähennykseen oikeuttavan opintolainan 2 500 euroa ylittävästä määrästä. Vähennykseen oikeuttavalla opintolainalla tarkoitetaan opintotukilain 16 c §:ssä tarkoitettujen korkeakouluopintojen ensimmäistä aloituspäivää edeltävän lukukauden lopun ja vähennykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamispäivää seuraavan lukukauden alun välisenä aikana kertynyttä opintotukilain mukaista opintolainaa ilman kyseisenä aikana lainaan pääomitettuja opintolainan korkoja (**opintolainavähennyksen enimmäismäärä**).

Opintolainavähennyksen enimmäismäärä lasketaan enintään sen lainamäärän perusteella, joka vastaa yliopistolain (645/1997) tai ammattikorkeakoululain (351/2003) nojalla säädetyn kyseisen tutkinnon laajuuden mukaista opintolainamäärää, kun valtioneuvoston enimmäismäärää vastaava määrä opintolainaa otetaan huomioon yhdeksältä kuukaudelta yhtä lukuvuotta kohti. Siltä osin kuin tutkinnon laajuus ei ole täysinä vuosia, enimmäismäärää laskettaessa otetaan huomioon opintolainaa viideltä kuukaudelta puolta lukuvuotta kohti. Tutkinnon laajuuden mukainen enimmäislainamäärä lasketaan tutkinnon suorittamishetkellä voimassa olevien opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärää koskevien säännösten mukaan.

Kansaneläkelaitos ratkaisee, onko verovelvollinen oikeutettu opintolainavähennykseen, ja opintolainavähennyksen enimmäismäärään. Verohallinto myöntää vähennyksen vuosittain niiden opintolainan lyhennysten perusteella, jotka opintolainavähennykseen oikeutettu verovelvollinen on maksanut tutkintonsa suorittamis-

vuotta seuraavana kymmenenä vuotena.

Jos opintovelallinen lyhentää takauksen perusteella valtion varoista maksettua opintolainaa, hänellä on oikeus takaajalle maksamansa lyhennyksen perusteella opintolainavähennykseen samoin edellytyksin kuin jos hän lyhentäisi varsinaista opintotukilain mukaista opintolainaa.

Mitä tässä pykälässä säädetään, koskee vastaavin edellytyksin toisen Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion tai Ahvenanmaan maakunnan opintotukijärjestelmään kuulumutta verovelvollista, joka verovuonna on lyhentänyt opintotukilain mukaista opintolainaa vastaavaa opintolainaa.

127 e §

Opintolainavähennyksen tekeminen

Opintolainavähennys tehdään ensisijaisesti valtion tuloverosta. Vähennys tehdään ansiotuloista ja pääomatuloista suoritettavista veroista verojen määrien suhteessa. Siltä osin kuin vähennys ylittää valtion tuloveron määrän, se tehdään kunnallisverosta, vakuutetun sairausvakuutusmaksusta ja kirkollisverosta näiden verojen suhteessa. Vähennys tehdään tuloverosta tehtävien muiden vähennysten sekä 131 ja 131 a §:ssä tarkoitettujen alijäämähyvitysten jälkeen.

Jos opintolainavähennyksen määrä on suurempi kuin verovelvolliselle verovuonna määrättyjen verojen määrä, erotuksen perusteella verovelvolliselle syntyy **opintolainavähennyksen veroalijäämä**, joka vähennetään 1 momentissa säädetyllä tavalla verovelvolliselle seuraavina vuosina määrättyistä veroista enintään 10 verovuoden aikana sitä mukaa kuin veroa määrätään.

Opintolainavähennyksen veroalijäämät vähennetään ennen verovuoden lyhennysten perusteella myönnettävää opintolainavähennystä siinä järjestyksessä, jossa ne ovat syntyneet. Opintolainavähennyksen veroalijäämä vähennetään enintään tutkinnon suorittamisvuotta seuraavan 15 vuoden aikana.

132 §

Alijäämähyvitysten vähentäminen verovelvollisen valtionverosta

Erityinen alijäämähyvitys vähennetään ensisijaisesti ansiotulosta valtiolle suoritettavasta tuloverosta sen jälkeen, kun verosta on vähennetty muut verosta tehtävät vähennykset. Erityinen alijäämähyvitys vähennetään alijäämähyvityksen jälkeen.

132 §

Alijäämähyvitysten vähentäminen verovelvollisen valtionverosta

Erityinen alijäämähyvitys vähennetään ensisijaisesti ansiotulosta valtiolle suoritettavasta tuloverosta sen jälkeen, kun verosta on vähennetty muut verosta tehtävät vähennykset *opintolainavähennystä lukuun ottamatta*. Erityinen alijäämähyvitys vähennetään alijäämähyvityksen jälkeen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2005.

Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2005 toimitettavassa verotuksessa.

Lain 127 d §:n 2 momentissa tarkoitettua opintolainavähennykseen oikeuttavan opintolainan määrää laskettaessa otetaan huomioon 1 päivänä elokuuta 2005 ja sen jälkeen aloitettujen korkeakouluopintojen suorittamisaikana nostetut opintolainat.

3.

Laki**verotusmenettelystä annetun lain 16 ja 65 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotusmenettelystä 18 päivänä joulukuuta 1995 annetun lain (1558/1995) 65 §
 sekä

lisätään 16 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1122/1996, 1127/1996, 1172/1998, 565/2004 ja 775/2004 uusi 10 momentti, jolloin nykyinen 10 momentti siirtyy 11 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

*Meno- ja vähennystietoja koskeva sivullisen
 yleinen tiedonantovelvollisuus*

Kansaneläkelaitoksen on toimitettava verohallinnolle opintolainavähennyksen myöntämistä varten tarpeelliset tiedot opintolainavähennykseen oikeutetuista verovelvollisista, vähennykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamisvuodesta, opintolainavähennyksen enimmäismäärästä sekä vähennykseen oikeutettujen verovelvollisten opintolainan lyhennyksistä.

65 §

Muutoksenhaku tappiota koskevaan päätökseen

Vahvistettua tappiota koskevaan päätökseen saa hakea muutosta siltä verovuodelta, jolta vahvistettavaa tappiota päätös koskee.

65 §

*Muutoksenhaku tappiota **ja opintolainavähennyksen veroalijäämää** koskevaan päätökseen*

Vahvistettua tappiota koskevaan päätökseen saa hakea muutosta siltä verovuodelta, jolta vahvistettavaa tappiota päätös koskee.
Tuloverolain 127 e §:n 2 momentissa tarkoitettua opintolainavähennyksen veroalijäämää koskevaan päätökseen saa hakea muutosta siltä verovuodelta, jolta syntyy opintolainavähennyksen veroalijäämää päätös koskee.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2005.
